

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Departament d'Història de la Ciència i Documentació

Doctorat en Documentació

TESI DOCTORAL

ADOPCIÓ DE LA INNOVACIÓ PER PART DELS DOCENTS DE CIÈNCIES DE LA SALUT DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA RESPECTE AL PROJECTE OCW

LOURDES MARGAIX FONTESTAD

Dirigida per:

Aurora González Teruel

Mª Francisca Abad García

València 2012

Als meus fills, Núria i Pau

Al meu marit, amb molta estima

Aprofite aquestes pàgines per donar les gràcies a totes aquelles persones que m'han animat durant el llarg procés de l'elaboració d'aquesta tesi, a la meua família, amics i companys que han demostrat el seu interès.

També a les meues directores, Aurora González i Mª Francisca Abad, sense l'ajut de les quals no haguera estat possible.

I com no, a les persones, que han col·laborat desinteressadament en la investigació per mig de les entrevistes, peces fonamentals de la investigació.

Índex	I
Llistat d'abreviatures	V
Índex de taules	VII
Índex de figures	VIII
Resum	IX
1. INTRODUCCIÓ	1
1.1. Presentació	3
1.2. Justificació, interès i beneficis per a la recerca	5
1.3. Estructura	6
1.4. La Innovació	7
1.4.1. La Innovació educativa	9
1.4.2. L'Espai Europeu d'Educació Superior	12
1.4.3. La innovació educativa com a resposta a l'EEES	17
1.4.4. L'EEES i la innovació educativa a la Universitat de València	21
1.5. El moviment Open Access	25
1.5.1. El projecte Open Course Ware	27
1.5.2. La implantació del projecte Open Course Ware	31
1.5.3. El projecte Open Course Ware a la Universitat de València	35
1.6. Preguntes d'investigació	38
2. MARC TEÒRIC	39
2.1. Marc teòric: Teoria de la Difusió de les Innovacions	41
2.1.1. Innovació	43
2.1.2. Canals de comunicació	48
2.1.3. Temps	49
2.1.4. Sistema social	54

2.1.5. La Teoria de la Difusió de les Innovacions en el context de la implantació de les TIC	55
2.2. L'adopció de la innovació per part dels docents de ciències de la salut de la Universitat de València	58
3. METODOLOGIA	59
3.1. Població estudiada	62
3.2. Mostra	65
3.3. Tècnica de recollida d'informació	66
3.4. Treball de camp	68
3.5. Anàlisi de les dades: codificació i categorització	70
3.6. Estratègies per assegurar la qualitat de la investigació	75
4. RESULTATS	81
4.1 Descripció dels informants	84
4.2 Ús i domini de les TIC en la docència del professorat en Ciències de la Salut de la UV	88
4.3 Opinions i actituds dels docents respecte a l'Accés Obert a l'àmbit de la docència	89
4.3.1 Primers adoptants respecte a l'Open Access	90
4.3.2 Majoria precoç respecte a l'Open Access	92
4.3.3 Majoria tardana respecte a l'Open Access	94
4.3.4 Tradicionals respecte a l'Open Access	97
4.4 Opinions i actituds respecte a la Iniciativa OCW dels docents de Ciències de la Salut de la UV	99
4.5 Relació entre les actituds i opinions dels docents respecte a L'OCW i l'ús que fan i el domini que tenen de les TIC en la docència	100
4.5.1 Primers adoptants potencials respecte a l'OCW	101
4.5.2 Majoria precoç potencial respecte a l'OCW	106

4.5.3 Majoria tardana potencial respecte a l'OCW	110
4.5.4 Tradicionals respecte a l'OCW	123
4.6 Percepció dels docents respecte a les característiques de l'OCW	129
4.6.1 Primers adoptants potencials de l'OCW	129
4.6.2 Majoria precoç potencial de l'OCW	133
4.6.3 Majoria tardana potencial de l'OCW	138
4.6.4 Tradicionals potencial de l'OCW	153
4.7 Necessitats de formació dels docents per a la implantació de l'OCW	157
4.7.1 Gran experiència docent i competents a nivell de TICs	157
4.7.2 Poca o mitjana experiència docent	159
4.7.3 Experiència docent i no interès en les TIC	162
4.8 Estratègies i informació a difondre per facilitar la implantació de l'OCW	157
4.8.1 Estratègies	164
4.8.2 Informació a difondre	168
5. DISCUSSIÓ	171
6. CONCLUSIONS	199
7. BIBLIOGRAFIA	203
ANNEXES	221

LLISTAT D'ABREVIATURES

EEES	Espai Europeu d'Educació Superior
EUDORED	Entorno de la Universidad de Salamanca para la Docencia en RED
MIT	Massachusetts Institute of Technology
OA	Open Access
OAI	Open Archives Initiative
OER	Open Educational Resources
OCDE	Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmics
OCW	Open Course Ware
OLCOS	Open eLearning Content Observatory Services
OS	Open Source
RI	Repositori Institucional
TIC	Tecnologies de la informació i la comunicació

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1. Elements principals de la Teoria de la Difusió de les Innovacions de Rogers	43
Taula 2. Elements de la Teoria de la Difusió de la Innovació de Rogers emprats en la present investigació	58
Taula 3. Modificació del nombre de crèdits per titulació	62
Taula 4. Distribució del professorat del Departament d'Infermeria segons la categoria docent i la titulació en la que imparteixen docència	64
Taula 5. Distribució del professorat del Departament de Fisioteràpia	65
Taula 6. Categories d'adoptants segons el model de Rogers	74
Taula 7. Preguntes d'investigació i resultats	84
Taula 8: Característiques del informants	87
Taula 9. Classificació dels docents segons les categories d'adoptants de Rogers respecte al grau d'ús i domini de las TIC en la docència	88
Taula 10. Classificació dels docents en les categories d'adoptants de Rogers respecte al grau d'ús i producció de materials Open Access	89
Taula 11. Opinions i actituds dels docents sobre l'Open Access	98
Taula 12. Adopció de la Iniciativa OpenCourseWare de la Universitat de València segons les categories de adoptants de Rogers	99
Taula 13. Classificació dels docents segons les categories d'adoptants de Rogers respecte a l'OCW i les TIC	100
Taula 14. Actituds i opinions dels docents respecte a la Iniciativa OCW	127
Taula 15. Taula resum de la percepció de les característiques de l'OCW	155
Taula 16. Necessitats formatives dels docents de la UV	161
Taula 17. Estratègies d'implantació de la Iniciativa OCW proposades pels docents de la UV	162
Taula 18. Informació a difondre a través de les diferents estratègies d'implantació de l'OCW-UV	162

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1. Sistema educatiu actual a l'EEES	15
Figura 2. Tipus d'innovació educativa	18
Figura 3. Evolució del nombre d'assignatures incloses a l'OCW	29
Figura 4. Categories d'adoptants segons la capacitat d'innovació	50
Figura 5. Assignació de codis	72
Figura 6. Assignació de categories d'adoptants	72
Figura 7. Preguntes d'investigació i anàlisi	73
Figura 8. Anys d'experiència docent dels entrevistats	84
Figura 9. Vinculació amb la Universitat	85
Figura 10. Càrrecs de gestió del professorat	86
Figura 11. Titulació dels docents entrevistats	86

RESUM

La Universitat de València es va adherir a finals del 2008 a la Iniciativa *Open Course Ware* (OCW), que és un projecte editorial a gran escala format per un repositori obert de recursos educatius d'educació superior, desenvolupat pel *Massachusetts Institute of Technology* i que s'ha estès a diverses universitats arreu del món. L'OCW és un dels diferents projectes d'innovació educativa que impulsa la Universitat de València per tal d'afavorir el procés d'ensenyament-aprenentatge, centrant-lo en l'alumnat, com a un dels pilars fonamentals en que es basa l'Espai Europeu d'Educació Superior. L'objectiu d'aquesta investigació ha sigut conèixer el motius de l'ús d'aquesta iniciativa per part dels docents de la Universitat de València donat que l'adopció d'una innovació és un procés complex en el que intervenen diferents factors. Per a entendre aquest fenomen s'ha considerat la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* com a marc teòric de referència i s'ha realitzat un estudi qualitatiu a través de la realització d'entrevistes semi-estructurades al professorat de les titulacions en Ciències de la Salut de la Universitat de València per a conèixer les seues actituds i opinions respecte al moviment Open i concretament, a la iniciativa OCW, així com les estratègies que podrien facilitar la seua implantació. Després de l'anàlisi dels resultats, les línies de treball que facilitarien l'augment de l'adopció de la citada iniciativa serien: màrqueting, formació en habilitats, sensibilització sobre materials d'accés obert, treball de la propietat intel·lectual i motivació.

RESUMEN

La Universitat de València se adhirió a finales del 2008 a la Iniciativa *Open Course Ware* (OCW), que es un proyecto editorial a gran escala formado por un repositorio abierto de recursos educativos de educación superior, desarrollado por el *Massachusetts Institute of Technology* y que se ha extendido a varias

universidades alrededor del mundo. El OCW es uno de los diferentes proyectos de innovación educativa que impulsa la Universitat de València para favorecer el proceso de enseñanza-aprendizaje, centrándolo en el alumnado, como uno de los fundamentos en que se basa el Espacio Europeo de Educación Superior. El objetivo de esta investigación ha sido conocer los motivos del uso de esta iniciativa por parte de los docentes de la *Universitat de València* dado que la adopción de una innovación es un proceso complejo en el que intervienen diferentes factores. Para entender este fenómeno se ha considerado la *Teoría de la Difusión de las Innovaciones* como marco teórico de referencia y se ha realizado un estudio cualitativo a través de la realización de entrevistas semi-estructuradas al profesorado de las titulaciones de Ciencias de la Salud de la *Universitat de València* para conocer sus actitudes y opiniones respecto al movimiento Open y concretamente, a la iniciativa OCW, así como las estrategias que podrían facilitar su implantación. Tras el análisis de los resultados, las líneas de trabajo que facilitarían el aumento de la adopción de la citada iniciativa serían: marketing, formación en habilidades, sensibilización sobre materiales de acceso abierto, trabajo de la propiedad intelectual y motivación.

SUMMARY

The University of Valencia joined in late 2008 the initiative Open Course Ware (OCW), a publishing project that consists of a large-scale repository of open educational resources in higher education. It was developed by the *Massachusetts Institute of Technology* and has spread to other universities around the world. The OCW is one of several educational innovation projects promoted by the University of Valencia in order to encourage the teaching-learning process, focusing it on the students, as one of the foundations of the European Higher Education Area. The objective of this research was to determine the motives of its use by teachers of the University of Valencia due to

the fact that the adoption of an innovation is a complex process in which different factors are involved. To understand this phenomenon, the Theory of Diffusion of Innovations has been considered as the theoretical framework. A qualitative study was conducted through semi-structured interviews to the faculty of Health Sciences at the University of Valencia in order to know their attitudes and views on the Open movement and specifically the OCW initiative, as well as strategies that can facilitate their implementation. After analysing the results, the lines of work that would help increase the adoption of the aforementioned initiative are: marketing, skills training, awareness of open access materials, intellectual property and motivation.

INTRODUCCIÓ

1. INTRODUCCIÓ

1.1. PRESENTACIÓ

Sobre els anys 60 del segle passat començaren a escoltar-se els conceptes d'innovació educativa. Inicialment van ser uns pocs docents els que pretenien canviar la forma d'educar amb l'objectiu d'aconseguir un aprenentatge significatiu. Aquestes innovacions van arribar també a l'educació superior i van créixer de forma exponencial amb l'arribada de la revolució tecnològica (Castells, 2000). El desenvolupament i ús generalitzat de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) a tots els nivells, i més concretament dins del camp de l'ensenyament universitari, han possibilitat el desenvolupament de noves estratègies educatives, que poden anar encaminades a nivell general a dues grans vessants: la primera com a canvi de metodologia docent en l'aula (seminaris, presentacions, desenvolupament d'habilitats, ...) i la segona amb la utilització de les TIC com a recurs educatiu.

Dins d'aquesta última línia es troben les plataformes de formació i col·laboració (com l'Aula Virtual de la Universitat de València), les ferramentes basades en la web 2.0 (blogs, wikis...) i els repositoris de recursos educatius, que al mateix temps es poden subdividir en dues categories: les que recullen recursos d'una àrea específica de coneixement (CISMEF, ...) o les que contenen recursos generats a les universitats, i que per tant, són multidisciplinaris (Connexions, Open Course Ware...).

Un dels repositoris de recursos educatius a nivell mundial més important és el projecte *Open Course Ware* (OCW). Originàriament el projecte va començar al *Massachusetts Institute of Technology* (MIT), amb la intenció de posar a disposició lliure, tant de l'alumnat, com dels docents i altres usuaris, els documents i recursos utilitzats pels docents de la citada universitat. Posteriorment, altres universitats es van adherir a aquesta iniciativa i

actualment les universitats implicades pertanyen a més de 40 països. En Espanya hi ha unes 27 universitats adherides a aquest projecte.

Al mateix temps, des de finals del segle XX, a Europa s'està produint un procés de canvi en l'educació superior amb la finalitat d'harmonitzar l'ensenyament universitari per a afavorir l'Europa del coneixement, creant així l'EEES. És a dir, es va veure la necessitat de crear un marc d'ensenyament i aprenentatge comú entre les diferents universitats europees que permetera la compatibilitat dels estudis i la mobilitat, tant d'estudiantat com de professorat, i a més a més, incrementara la qualitat sense menysprear la diversitat de cada regió. Aquest procés de canvi, anomenat també Procés de Bolonya, té els seus fonaments a la Declaració de la Sorbona l'any 1998. Les particularitats més importants que s'aporten amb el canvi són: els sistema d'ensenyament superior està basat en dos cicles (grau, postgrau), hi ha un sistema comú de crèdits, s'adopta un sistema de titulacions comparables, es promociona la mobilitat, l'aprenentatge al llarg de la vida passa a ser l'element essencial de l'EEES, així com la formació centrada en l'estudiantat.

L'Estat Espanyol, per tal d'adaptar-se als canvis que suposa EEES, ha hagut d'elaborar la normativa pertinent. El canvi educatiu que suposa la incorporació a l'EEES inclou un canvi en les metodologies docents. És per això, que moltes universitats espanyoles, van iniciar en la primera dècada del segle XXI programes per a incentivar la innovació educativa, afavorint les iniciatives que sorgien per part del professorat, així com adoptant-ne d'altres creades per altres entitats.

A nivell més particular, la Universitat de València, s'ha compromés a participar en la creació de l'EEES, tal i com es reflecteix als estatuts aprovats l'any 2003. Una de les formes en que es compromet a participar és impulsant els projectes d'innovació educativa. D'aquesta manera, la Universitat de València ha portat a terme diversos projectes d'innovació educativa, essent un

d'ells l'adhesió al projecte Open Course Ware, que es va fer efectiu a finals de l'any 2008.

1.2. JUSTIFICACIÓ, INTERÈS I BENEFICIS PER A LA RECERCA

Qualsevol innovació que es presente necessita d'un procés d'adopció de la mateixa, per a que les persones implicades l'adopten realment. En el cas concret de l'adopció de la Iniciativa OCW a la Universitat de València, per a que tinga èxit la seua adopció, el professorat ha d'incorporar els seus materials docents a la plataforma OCW-UV. Aquest pas però, no és gens senzill, ja que dependrà de les seues opinions i actituds cap a la iniciativa, així com de les seues percepcions respecte a les característiques de la mateixa.

És per tant, molt important conèixer el procés d'adopció o rebuig de les innovacions. Rogers (1995) ha desenvolupat durant més de 30 anys la *Teoria de la difusió de les innovacions* en multitud de camps, destacant l'adopció d'innovacions relacionades amb la tecnologia, algunes d'elles desenvolupades al camp de educació superior. Així doncs, s'ha considerat que aquesta teoria seria el millor marc teòric per a investigar l'adopció de l'OCW a la Universitat de València.

De totes maneres, l'OCW a part de significar un canvi en la forma de presentar els materials docents, és principalment una manera de compartir el treball realitzat amb tothom, i per tant és una innovació que s'inclou dins el camp dels moviments Open (Accés Obert), és a dir, els moviments que permeten l'accés lliure al coneixement.

A nivell general, fins ara s'ha estudiat l'ús de l'OCW a nivell d'usuari (estudiantat, professorat, autodidactes), però en l'àmbit dels productors de contingut educatiu, és a dir, els docents que inclouen el seu material docent dins d'aquest espai, no es troba massa bibliografia al respecte. A les universitats espanyoles i més concretament a la Universitat de València no ha estat estudiat.

A nivell de l'Estat Espanyol, la realitat és que hi ha moltes institucions implicades però pocs docents són els que han deixat els seus materials docents, i molt menys en àrees com les ciències de la salut.

La recerca centrada en la UV té diverses vessants: la primera se centra en les opinions i actituds dels docents respecte a la Iniciativa OCW, així com les seues percepcions respecte a les característiques de la mateixa, la segona inclou les opinions i actituds respecte als moviments Open Access, i per últim s'emfatitza en estratègies que milloren la incorporació dels docents a la iniciativa com són: formació i estratègies d'implantació.

Els beneficis que s'obtindran de la present investigació són, tant el coneixement més profund del procés d'adopció d'una innovació pels docents de la Universitat de València, com les opinions i actituds de les persones implicades en la mateixa i les seues percepcions respecte a la iniciativa, de manera que serà més fàcil elaborar estratègies o polítiques tendents a modificar tant les percepcions com les opinions i actituds i aconseguir així una major incorporació.

1.3. ESTRUCTURA

Fins ací s'ha introduït breument el contingut de la recerca que es desenvolupa al llarg del document. Continua la introducció aprofundint en diversos conceptes per a centrar el tema d'estudi. Així doncs, es parla de les innovacions, sobretot les educatives, i la seua relació amb l'establiment de l'EEES, i més concretament a la Universitat de València. A més a més, del moviment *Open*, particularment del projecte *Open Course Ware* i la seua implantació a la Universitat de Valencia, que permetran formular les preguntes d'investigació.

En el segon capítol es descriu el marc teòric que ha fonamentat aquesta investigació, la *Teoria de la difusió de les innovacions* d'Everett Rogers (1995).

En el tercer capítol es presenten la metodologia emprada per a portar a terme l'estudi. Com que l'estudi enceta una nova línia d'investigació, s'ha cregut convenient la utilització d'una metodologia qualitativa amb la intenció de recollir la màxima varietat d'incidents i no esbiaixar els resultats.

Els resultats de la investigació portada a terme es descriuen al capítol quart. Es responen a cadascuna de les preguntes d'investigació de forma separada, il·lustrant els resultats amb algunes de les cites que hi fan referència.

Al capítol cinquè es realitza la discussió dels resultats, comparant-los amb altres investigacions relacionades amb els temes tractats.

Per últim, al capítol sisè, es presenten les conclusions de la investigació i a l'últim capítol es mostra la bibliografia emprada. Posteriorment i per finalitzar, es presenten els annexes on figuren des del correu electrònic enviat als possibles participants sol·licitant la seua col·laboració, fins el guió de l'entrevista utilitzat per recollir informació sobre les preguntes d'investigació.

1.4. LA INNOVACIÓ

En les últimes dècades es parla molt d'innovació. Però el concepte innovació no és un concepte nou. Va aparèixer amb la Revolució Industrial britànica a finals del segle XIX i primers del XX, on es van establir relacions molt properes entre la indústria i la universitat que permeteren augmentar les innovacions, així com també promoure la seua difusió (Fernández Pérez, 2010).

Les innovacions són molt importants, ja que generalment augmenten la competitivitat d'aquells qui les empen i els col·loquen en una situació avantatjosa. Per això, els governs han volgut controlar el seu desenvolupament. Al mateix temps, va sorgir la necessitat de mesurar la innovació en termes globals. En 1963, com a resultat d'una reunió d'experts nacionals d'estadística, investigació i desenvolupament dels països membres de l'Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE) es va aprovar el *Manual de*

*Frascati*¹. Les primeres innovacions es van produir en la indústria manufacturera i en la investigació en ciències exactes, naturals i enginyeria. Posteriorment s'han anat incorporant en les edicions posteriors innovacions en programari, ciències socials i humanitats, salut, etc. (OCDE, 2003). Als anys 90 va aparèixer el Manual d'Oslo, amb l'objectiu de mesurar la innovació. En aquest manual es poden distingir 4 tipus d'innovació: de producte, de procés, de màrqueting i d'organització (OCDE, 2006). Més actualment, al 2001 es va crear el *Manual de Bogotà*, dedicat a mesurar la innovació a Amèrica Llatina i el Carib (RICYT, OEA i CYTED, 2001).

Per a alguns autors, la frontera entre els quatre tipus d'innovació comentats es difumina, ja que en les empreses de servei es produeixen al mateix temps innovacions de producte, de procés i d'organització (Jacob i Bravo, 2001), essent aquesta última fonamental en els últims anys, encara que el seu mesurament comporta moltes dificultats metodològiques (Valls Pasola, 2007).

Tanmateix les innovacions no sempre vénen d'investigadors o de grans empreses. Eric von Hippel (2005), investigador del MIT, s'ha dedicat a estudiar les innovacions creades pels propis usuaris. Hi ha un nombre menut d'usuaris que presenten necessitats més avançades que la resta. Com que el seu nombre no és important a les empreses no els es rendible desenvolupar solucions als seus problemes, però aquests usuaris o *lead users*, moltes vegades solen tindre bons coneixements tècnics i molt d'interès, dues variables importants per a produir qualsevol innovació. Aquests *lead users* seran els que proposaran les innovacions, que pot ser després les empreses les incorporaran per als seus

1 El Manual de Frascati consta de sis edicions. Totes les edicions estan disponibles en anglés i francés, i a més a més, la cinquena i la sisena es troben també en espanyol, publicat per la Fundació Espanyola de Ciència i Tecnologia (FECYT).

productes. Exemples d'aquestes innovacions són els productes del programari lliure, com el sistema operatiu Linux i el servidor web Apache, que van ser desenvolupats íntegrament per usuaris (Baldwin, Hienerth i von Hippel, 2006). Un cas curiós és el de les bicicletes de muntanya. Als anys 70 es va popularitzar el ciclisme pels camins de muntanya de Califòrnia i les bicicletes del moment no eren les idònies per anar per camins de camp. Aquest fet va comportar que alguns usuaris intentaren millorar-les per adequar-les a les seues necessitats: van reforçar i alterar la geometria del quadre, milloraren la suspensió i el frenat i també van modificar la transmissió. Posteriorment els fabricants de bicicletes van començar a fabricar versions comercials dels models únics del usuaris. Actualment, les bicicletes de muntanya són el model més venut als Estats Units (von Hippel, 2005).

Actualment les innovacions envolten tota la nostra vida, però la gran majoria d'elles són transparents, ja que les emprem sense qüestionar-nos res. Només en som conscients quan deixen de funcionar (Salinas Ibáñez, 2008). Aleshores apareixen com a una necessitat i deixen de ser transparents. A mode d'exemple es pot citar l'ús del telèfon mòbil.

1.4.1. LA INNOVACIÓ EDUCATIVA

En el món de l'educació també s'han produït innovacions. Sobre els anys 60 del segle passat començaren a escoltar-se els conceptes d'innovació educativa. Inicialment van ser un pocs docents els que pretenien canviar la forma d'educar amb l'objectiu d'aconseguir un aprenentatge significatiu. Aquestes innovacions van arribar també a l'educació superior i van créixer de forma exponencial amb l'arribada de la revolució tecnològica (Castells, 2000).

Es va començar a parlar de la "competència dels alumnes" en l'adquisició de nous coneixements i van aparèixer les paraules "reforç" i "xicotets passos" com a part del vocabulari sobre estratègies educatives. Així doncs, es va iniciar un debat sobre la conveniència de l'educació a través de conferències, com es

venia fent fins aleshores, o a través de discussions en grups més reduïts. Als anys 60 van començar a introduir-se els ordinadors en l'ensenyament, permetent una major interacció amb la màquina, però va ser als anys 70 quan les innovacions educatives es van fer més presents a l'educació superior. Aquestes innovacions podien prendre tres formes: la primera basada en noves estructures de currículum, donant lloc a l'*Open University*, la segona mitjançant la utilització de mitjans audiovisuals i tecnologies educatives, com cassets, retroprojectors, vídeos i altres productes que anaven apareixent al mercat, i la tercera que es basava en l'ensenyament a petits grups d'alumnes. També van sorgir programes nacionals per a promoure l'ús de les TIC a la docència, i tant a nivell nacional com institucional, i començaren a donar-se incentius per als docents innovadors. Però tot no va ser positiu, també va haver una gran resistència del professorat i de l'alumnat per abandonar els mètodes tradicionals d'ensenyament i afavorir la utilització de mitjans més innovadors i centrats en l'alumnat, tant per l'increment en el nombre d'estudiants com pel creixent interès dels docents per la investigació (Hannan i Silver, 2005).

La innovació educativa intenta millorar els processos de formació, és a dir, augmentar l'eficiència amb menys esforç o dedicant el mateix esforç a augmentar la qualificació (Salinas, 2008). Però per altra banda, a l'àmbit educatiu, la velocitat de les transformacions no va de la mà a les innovacions tecnològiques, ja que implementar el canvi a nivell educatiu suposa la redefinició de tots els components que conformen el procés educatiu, això és, els actors (estudiantat, professorat, entorn) i els processos (organització, planificació, avaluació). Per tant, a l'ensenyament universitari, la introducció de les TIC s'ha centrat més cap a l'ús de la tecnologia que cap a la innovació en el procés d'ensenyament i aprenentatge (Salinas, 2008). Així doncs, a finals del segle XX, alguns autors consideraven que la innovació educativa anava de la mà de la introducció i domini de les TIC per a poder millorar la qualitat de l'ensenyament (Salinas, 1998). Inclús en la Conferència de Rectors d'Universitats

Espanyoles (CRUE, 1997) s'assenyalaven les condicions necessàries per a la utilització de les TIC a l'ensenyament universitari, que eren:

- Accés de l'estudiantat i professorat a la infraestructura adient
- Desenvolupament de metodologies per a l'aprofitament docent de les TIC
- Desenvolupament de materials docents basats en TIC
- Formació del professorat i de l'estudiantat
- Foment de l'ús de les TIC

A més a més, també assenyalaven que en eixe moment no existien a les universitats espanyoles un departament o organisme que tinguera una responsabilitat clara dels recursos TIC en la docència, ni per tant, un canal establert per al seu finançament, gestió i desenvolupament, ja que les iniciatives a nivell d'ús de les TIC a la docència havien sigut aïllades i no havien tingut un suport institucional fort (Barro Ameneiro, 1997).

No obstant això, altres autors consideraven que la utilització de les TIC en el procés d'ensenyament-aprenentatge únicament aporta una variació metodològica, no millorant el procés d'aprenentatge en si mateix, a no ser que vaja acompanyada d'altres canvis a nivell metodològic (García San José, 2007, p 73). En la mateixa línia, Torres Medina (2005) considera que encara que es valore positivament la docència on-line, és molt important el treball en grup de l'alumnat, ja que aquests aprenen compartint idees i reflexions entres ells mateixos i amb el docent. Per a aquest autor, els grans avantatges de les TIC en la docència són l'accés remot i la flexibilitat d'horaris, però per a que la docència virtual tinga èxit i contribuísca positivament a l'aprenentatge creu que és necessari incloure la feina del professorat i la possibilitat de la docència en grup.

No obstant, ha sigut amb el desenvolupament de l'EES quan les innovacions educatives han sorgit amb força, doncs es transforma el procés

d'ensenyament universitari en el procés d'ensenyament-aprenentatge, en el que l'alumnat passa a ser element central del mateix.

1.4.2. L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR

A finals del segle XX i principis del XXI, la universitat ha realitzat un canvi radical degut a un procés creixent d'europèitziació i globalització en la formació superior, que es plasma en la creació de l'EEES. Aquest procés es va iniciar al 1998 quan els ministres d'educació de França, Gran Bretanya, Itàlia i Alemanya van signar la **Declaració de la Sorbona** (1998), en la que es posava en marxa el procés d'harmonització del sistema d'educació superior a nivell europeu, tractant de crear l'Europa del coneixement. Un any més tard, representants de 30 països europeus (inclosa Espanya) van signar la Declaració de Bolonya (1999)² a la ciutat italiana de Bolonya. Seguidament es van anar realitzant diverses cimeres ministerials per a matisar o aprofundir en aspectes determinats o revisar l'adaptació al procés de creació de l'EEES als diferents països. La finalitat principal d'aquest procés de transformació de les institucions educatives europees de nivell superior no va ser uniformitzar-les amb la creació de normes i regles, sinó proporcionar unes guies que permeteren confluïr de forma progressiva en un punt de trobada, així com permetre l'homologació dels estudis realitzats a diferents universitats europees i al mateix temps millorar els processos educatius, convertint a les universitats europees en un referent a escala mundial per la seua qualitat docent (Goñi Zabala, 2005).

Així doncs, els pilars bàsics que sustenten l'EEES i que són el resultat de les diverses cimeres ministerials són:

- Un sistema de titulacions a nivell europeu comparable

2 S'anomena Procés de Bolonya al procés de creació de l'Espai Europeu d'Educació Superior.

-
- Estructuració en dos nivells (grau i postgrau) i tres cicles (grau, màster i doctorat)
 - Sistema comú de crèdits (ECTS)³ per a fomentar la comparació d'estudis i afavorir la mobilitat d'estudiantat i l'aprenentatge al llarg de la vida (Declaració de Bolonya, 1999)
 - Promoció de la mobilitat de l'estudiantat, PDI i PAS a través de diferents programes d'intercanvi (Declaració de la Sorbona, 1998)
 - Promoció de la cooperació europea per assegurar la qualitat amb l'objectiu de desenvolupar criteris i metodologies comparables (Ministres europeus d'Educació Superior, 2005)
 - Promoció del desenvolupament curricular (Comunicat de Leuven, 2009), la cooperació entre institucions, esquemes de mobilitat i programes d'estudi, integració de la formació i la investigació (European Commission, 2001)
 - Respecte de la diversitat cultural i lingüística, dels sistemes d'educació nacional i de l'autonomia de les universitats (Ministres Europeus d'Educació Superior, 2001)
 - Canvi en el model d'ensenyament-aprenentatge, que passa d'estar centrat en el professorat, a estar centrat en l'estudiantat, fent necessària la innovació en l'educació superior (Comunicat de Leuven, 2009; Ministres Europeus d'Educació Superior, 2010)
 - Dimensió social que comporta el facilitar l'accés equitatiu i proporcionar condicions adients per a que l'alumnat finalitze els estudis
 - Existència de sistemes de control de la qualitat y mecanismes de certificació i acreditació

³ European Credit Transfer and Accumulation System: Sistema d'acumulació i transferència de crèdits centrat en l'estudiantat i basat en la transparència dels resultats i dels processos d'aprenentatge.

A partir dels documents marc resultants de les diferents cimeres, a cada país es desenvolupa la normativa adient per adaptar el seu sistema universitari a l'EEES. Així doncs, a Espanya, s'han elaborat diferents documents legislatius per a desenvolupar-hi aquesta iniciativa. La Llei orgànica 4/2007, per la que es modifica la Llei orgànica d'universitats 6/2001 (LOU), posa les bases per a realitzar una profunda modernització de la Universitat Espanyola, desenvolupant-se amb el Reial Decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials. En el mateix, les titulacions s'estructuren en dos nivells: grau i postgrau; i en tres cicles: grau, màster i doctorat, com es veu a la figura 1 (Ministerio de Educación y Ciencia, 2007). Altres documents importants de la normativa espanyola són: el Reial Decret 1044/2003 del MECD pel que s'estableix el procediment per a l'expedició per les universitats del Suplement Europeu al Títol, el Reial Decret 1125/2003 del MECD pel que s'estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial i validesa en tot el territori nacional i el Reial Decret 99/2011 pel que se regulen els ensenyaments oficials de doctorat.

Posteriorment, i basant-se en la normativa del país al qual pertanyen, s'han elaborat els llibres blancs de cadascuna de les titulacions com a marc de referència a nivell estatal per al desenvolupament, per part de les diferents universitats, d'aquelles titulacions de grau adaptades a l'EEES (Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación). Encara que segons l'ANECA, els llibres blancs són una proposta no vinculant, si que recullen nombrosos aspectes fonamentals a tindre en compte en el disseny d'un model de títol de grau adaptat a l'EEES. En ells es desenvolupen una sèrie de competències genèriques i específiques que el futur graduat ha de superar per obtindre la titulació corresponent. Una de les competències presents a tots els llibres blancs és l'autonomia informacional, és a dir, el desenvolupament de competències, aptituds, coneixements i valors necessaris per a poder accedir, utilitzar i

comunicar la informació en qualsevol de les seues formes (Cárdenas Cristiá, 2007).

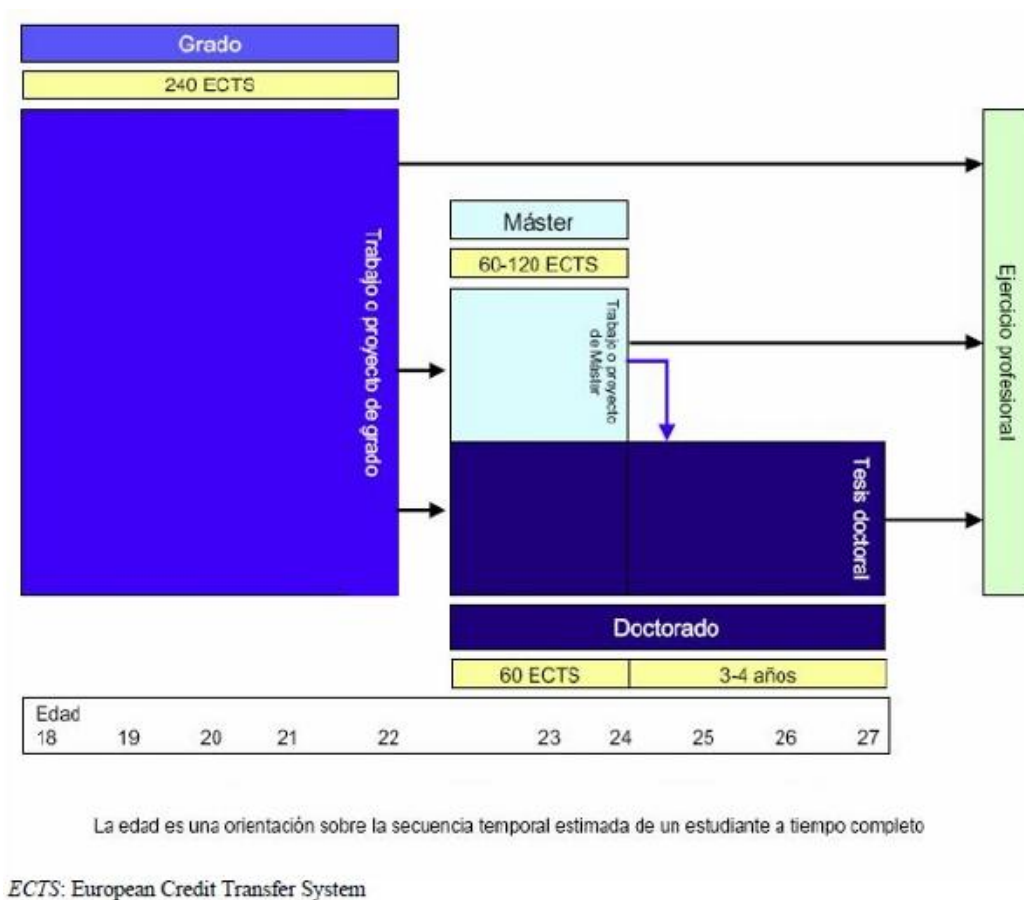

FIGURA 1. SISTEMA EDUCATIU ACTUAL A L'EEES.

Font: <http://www.eees.es>

D'altra banda, la reconfiguració de la universitat al nostre país es beneficia tant de l'adaptació a l'EEES com de la inèrcia de transformació iniciada amb la transició política i el romanticisme de maig del 68 (Frau Linares i Sauleda Parés, 2005). Davant l'EEES, moltes universitats espanyoles van iniciar programes per a incentivar la innovació educativa a l'educació superior, creant instituts, vicerektorats, comissions, etc. per tal de donar suport institucional a les iniciatives que sorgien per part del professorat, així com per a potenciar-ne de noves, a través d'incentius, ja foren a nivell curricular o econòmic (Martínez Ruiz, 2007; Martínez Ruíz, 2005; Frau Linares, 2005; González García, 2006). A

més a més, la circumstància de la convergència europea ha contribuït a la creació de xarxes i comunitats d'aprenentatge i investigació docent, de coordinació i col·laboració del professorat, obrint la possibilitat de qüestionament, crítica i producció investigadora en educació universitària (Martínez Ruíz, 2005), tot açò facilitat pel desenvolupament de les TIC a tots els nivells, permetent compartir el coneixement i facilitant la recuperació de la informació de forma ràpida i senzilla entre altres (Cárdenas Cristiá, 2007).

Tanmateix, durant tot el procés de transformació de la universitat espanyola han hagut actors de la comunitat universitària que no han estat d'acord amb el canvi educatiu. Un sector del professorat considerava que, com a les declaracions oficials respecte a la innovació educativa relacionada amb l'EEES no es menciona explícitament al personal docent com a peça clau del procés de transformació a les aules, dels continguts i les metodologies que suposa la incorporació a l'EEES i l'adopció del sistema de crèdits ECTS fins a la Declaració de Budapest (2010), les institucions educatives podien facilitar les condicions però la innovació havia de partir de l'interés del propi professorat, de manera que podíem trobar docents molt motivats per la innovació i altres que no ho estaven gens (Alba Pastor, 2004).

1.4.3. LA INNOVACIÓ EDUCATIVA COM A RESPOSTA A L'EEES

Encara que la innovació educativa a nivell universitari no és un fenomen recent, com s'ha vist als punts anteriors, és amb el desenvolupament de l'EEES, quan cobra més importància. La finalitat de la innovació educativa és millorar els processos de formació augmentant l'eficàcia amb menys esforç o dedicant-hi el mateix esforç a aconseguir un augment de la qualificació (Salinas Ibáñez, 2008; Finkel, 2008; Llorens Largo, 2009). Un dels objectius fonamentals del Procés de Bolonya ha estat traslladar a l'alumnat el focus principal d'aquest procés d'ensenyament-aprenentatge. Per a poder-ho portar a terme, és necessari realitzar un canvi en les metodologies docents per aconseguir un

aprenentatge significatiu i afavorir l'autoaprenentatge com a mitjà per a incrementar la qualitat de l'ensenyament. En aquest sentit, l'ús de metodologies basades en les TIC cobren un valor importantíssim, doncs augmenten les possibilitats docents, ja que permeten accedir a molts recursos que faciliten l'aprenentatge i també permeten interaccionar sense necessitat d'una presencialitat real.

Diversos autors han intentat classificar la innovació educativa atenent a diferents punts de vista (Hannan i Silver, 2005). Per tal de simplificar les classificacions, es proposa agrupar-les en dos grans grups:

- a) Relacionades amb el canvi en les metodologies docents
- b) Relacionades amb l'ús de les TIC

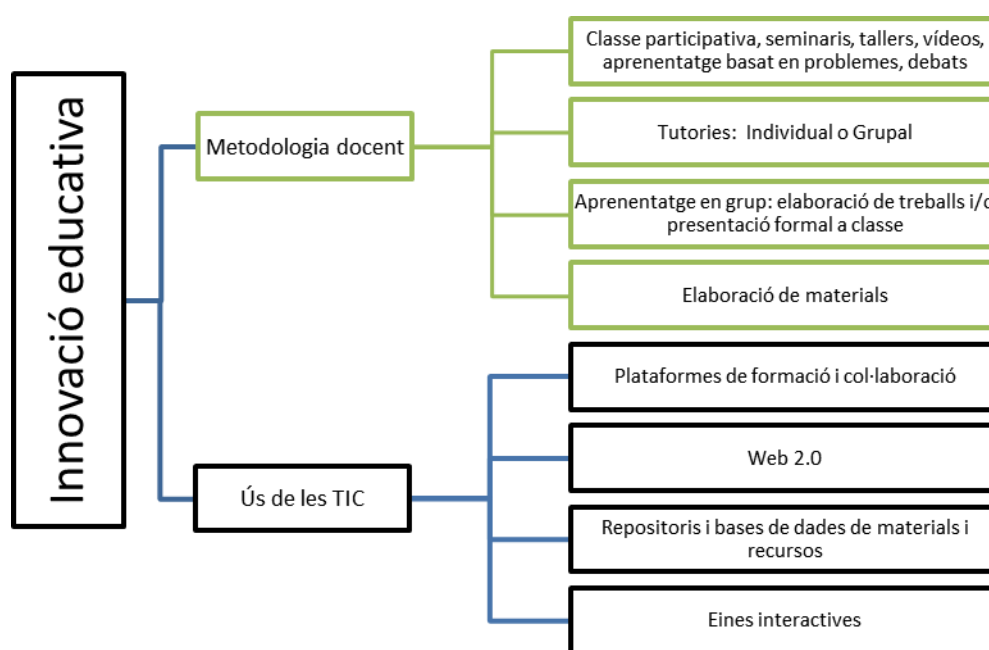

FIGURA 2. TIPUS D'INNOVACIÓ EDUCATIVA

A. Les basades en el canvi en la metodologia docent fan referència a aquelles que se centren en les activitats en l'aula o fora d'ella, en les que hi ha una interacció entre professorat-alumnat o entre diferents alumnes. Alguns exemples són:

- 1) Docència a l'aula més participativa: classe magistral participativa, seminaris, tallers, visualització de vídeos, aprenentatge basat en problemes, debats i fòrums (Pérez Gómez, 2009c; Gras, 2007; Pérez García, 2006)
- 2) Tutories: individual o en grup
- 3) Aprenentatge en grup: elaboració de treballs i/o presentació formal a classe, aprenentatge cooperatiu (Pérez Gómez, 2009a; Morera Bertomeu, 2007)
- 4) Elaboració de materials que faciliten la comprensió de fenòmens o conceptes (Parra Álvarez, 2007).

B. Basades en l'ús de les TIC amb finalitats educatives, en les quals la característica principal és que s'utilitza la tecnologia per a portar a terme activitats educatives, de manera que s'augmenten considerablement les possibilitats a nivell d'emmagatzemament, recuperació i contrastació de la informació, així como d'experimentació virtual, expressió i comunicació de la mateixa (Pérez Gómez, 2009c; Pérez Gómez, 2009a). Al mateix temps es poden subdividir en quatre grans subgrups: 1) plataformes de formació i col·laboració; 2) Web 2.0; 3) eines interactives; 4) bases de dades de materials i recursos; i 5) repositoris institucionals. A continuació es detallen cadascuna d'elles.

- 1) Les plataformes de formació i col·laboració ofereixen multitud de possibilitats i recursos per a afavorir l'aprenentatge. La gran majoria d'universitats compten amb aquestes plataformes, encara que les possibilitats que ofereixen són diferents. Normalment inclouen al mateix lloc diferents possibilitats com són: correu electrònic, repositori de recursos, qüestionaris interactius, ferramentes d'avaluació, wikiprojectes, portafoli, fòrums, blogs... (Abril Domingo, 2006; Galisteo González, 2006; Pérez García, 2006; Pérez Rodríguez,

2006). Com a exemple es pot citar l'Aula Virtual de la Universitat de València i el Campus Virtual de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) dedicada a la formació a distància.

- 2) Els recursos de la Web 2.0 estan cobrant poc a poc, un paper rellevant en la docència i el aprenentatge universitari, particularment blogs, wikis i ferramentes d'interacció social (Twitter, Facebook, Myspace...) (Hannan, 2005).
- 3) Les eines interactives com poden ser: laboratoris virtuals, laboratoris remots, webquest... (Carrió, 2005; González Rebollo, 2006; Bernabé Muñoz, 2008).
- 4) Les bases de dades de materials i recursos didàctics que contenen recursos web o enllaços als mateixos. Aquestes ferramentes són molt importants, ja que van incrementant la seua qualitat progressivament i, a més a més, estan disponibles sense restriccions temporals ni espacials, facilitant l'aprenentatge de l'estudiantat (Pérez Gómez, 2009a). El valor afegit que tenen aquestes bases de dades són el treball previ de cerca del recurs, classificació i indexació, facilitant l'accés als mateixos més fàcilment. Les bases de dades més importants en el camp de Ciències de la Salut són: CISMEF⁴, INTUTE⁵, Diseases, Disorders and Related Topics ⁶, Fundació HON⁷ a nivell

4 Catalogue et Index des Sites Médicaux Francophones. Base de dades francesa del Centre Hospitalier Universitaire de Rouen. Vegeu: <http://www.cismef.org/>

5 Health & Life Sciences. Base de dades britànica de la Universitat de Nottingham. Vegeu: <http://www.intute.ac.uk/>

6 Diseases, Disorders and Related Topics. Base de dades del Karolinska Institutet University Library a Suïssa. Vegeu: <http://www.mic.stacken.kth.se/Diseases/>

7 Medical Document Hunter (MedHunt) i el Multilingual and Intelligent Search Tool Integrating Heterogenous Web Resources (HONSelect). De la Fundació Health On the Net de Bèlgica. Vegeu: http://www.hon.ch/index_sp.html

internacional i QReME⁸ a nivell nacional (actualment no disponible) (Abad et al., 2004);

- 5) Els repositoris institucionals, que pertanyen a universitats o altres institucions i inclouen materials de diferents àrees de coneixement produïts pels seus membres, com per exemple Connexions⁹, OpenLearn¹⁰ i Open Course Ware (OCW)¹¹ a nivell internacional (Johnstone, 2005), i RUA¹² i RODERIC¹³ com a repositoris locals. La seua finalitat és la difusió de la producció investigadora i docent dels membres de cadascuna de les institucions implicades (Llorens, 2010; Pernías Seco, 2007).

1.4.4. L'EEES I LA INNOVACIÓ EDUCATIVA A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Per a potenciar la innovació educativa per part del personal docent les universitats han establert mecanismes d'estimulació mitjançant campanyes i convocatòries. En el cas de la Universitat de València (UV) s'han impulsat la creació de projectes mitjançant la convocatòria d'ajudes per a la innovació educativa i els plans d'innovació educativa a través de l'Oficina de Convergència. Posteriorment, i per tal de facilitar la coordinació de les diverses iniciatives que s'estaven portant a terme, en 2009, per acord del Consell de Govern de la UV, es va crear la Unitat d'Innovació Educativa de la Universitat de València (UdIE).

8 Biblioteca Mèdica Virtual (BMV) del Col·legi Oficial de Metges de València. Conté una part de recursos educatius. Vegeu: <http://bmv.uv.es/>

9 Repositori de *chunks* o trossos de material educatiu reutilitzables. De la Rice University d'Estats Units. Vegeu: <http://cnx.org/>

10 Publicació en obert dels materials educatius dels fons de la universitat. Els materials són reelaborats per a potenciar les seues qualitats didàctiques. No dóna accés a certificació, ni tutories. Vegeu: <http://openlearn.open.ac.uk/>

11 Projecte editorial a gran escala de materials didàctics. Explicat àmpliament posteriorment.

12 Repositori institucional de la Universitat d'Alacant. Vegeu: <http://rua.ua.es/>

13 Repositori d'Objectes Digitals per a l'Ensenyament, la Recerca i la Cultura de la Universitat de València. Vegeu: <http://cream.uv.es/drupal/roderic>

El seu àmbit d'actuació era la millora i efectivitat dels processos d'aprenentatge de la UV en el marc de l'EEES, continuant amb les línies d'actuació existents. La majoria de les iniciatives que actualment s'estan portant a terme a la UV estan relacionades amb la utilització de les TIC per a l'aprenentatge. Els projectes innovadors naixen, sobre tot, al si dels grups d'innovació educativa.

Actualment, les iniciatives d'innovació educativa a la UV són¹⁴:

- **DocenTIC:** programa dirigit a la producció de recursos digitals en obert per a la docència, com per exemple:
 - Creació de recursos docents multimèdia a través de la generació d'objectes d'aprenentatge. S'entenen per objectes d'aprenentatge unitats mínimes, modulars, flexibles i reutilitzables (com ara: mapes conceptuals, presentacions, filmacions, arxius d'àudio, textos (temes, exàmens, exercicis), fluxogrames, textos hipermèdia, exercicis en contextos interactius, pràctiques, etc.).
 - Creació d'altre tipus de recursos multimèdia com materials de formació dirigits al professorat, llibres electrònics concebuts per a ser utilitzats interactivament durant el propi desenvolupament de la sessió docent, tutorials, etc.
 - Adaptació digital de recursos docents ja desenvolupats pel professorat de la UV però que no compleixen amb els necessaris estàndards tecnològics.
- **Finestra oberta:** programa dirigit a projectes que afavoreixen la millora dels processos d'ensenyament i aprenentatge, però que no tenen cabuda en cap dels altres subprogrames d'innovació docent i que demanden, principalment, reconeixement institucional. Les propostes podran tractar alguna de les temàtiques següents:

14 <http://www.uv.es/~udie/>

- Actuacions de caràcter transversal dins d'una branca de coneixement, titulació, centre, o per a potenciar la interdisciplinarietat.
- Iniciatives relatives a sistemes d'avaluació, estratègies organitzatives per a la millora i dinamització d'estudis, anàlisi de fenòmens com el règim de dedicació a l'estudi, l'absentisme, la implantació de sistemes de garantia de la qualitat, la millora del rendiment acadèmic a les titulacions, el foment de la coordinació del professorat, etc.
- Projectes que faciliten mitjans i recursos a l'estudiantat per a integrar-se en la Universitat i la vida universitària (per exemple, tutories de transició, orientació educativa, etc.).
- Adaptació d'assignatures a l'EEES.
- **ESTIC:** projectes realitzats per Grups d'Estudiants Innovadors que elaboren projectes digitals d'aprenentatge des d'una perspectiva col·laborativa i d'aprenentatge autònom.
- **DocInvest:** programa que pretén donar suport a projectes d'innovació docent vinculats als resultats de projectes d'investigació.
- **Blackboard Collaborate:** instrument que permet realitzar demostracions i conferències web en directe de gran capacitat, així com sessions acadèmiques interactives en línia. Les seues possibilitats són:
 - Amplia els límits de la classe tradicional, ja que permet la participació des de diferents llocs a través de la xarxa, com per exemple la participació en temps real estudiants d'Erasmus, de persones expertes o d'alumnat amb alguna discapacitat que no els permeta acudir físicament a l'aula.

- Afegeix interacció a l'aprenentatge asincrònic, amb oportunitats de discussió en temps real i interacció dinàmica entre estudiantat i docents.
 - Promou l'aprenentatge actiu.
 - Permet la tutorització en directe de l'alumnat.
 - Possibilita la gravació de sessions.
 - Possibilita la realització de reunions sense necessitat de desplaçament.
- **Eines d'accés obert al coneixement:**
 - RODERIC (Recursos Oberts Digitals per a l'Ensenyament, la Recerca i la Cultura de la Universitat de València). Repositori institucional de la Universitat de València que conté materials en accés lliure de la producció digital generada pels membres de la comunitat universitària en matèria de cultura, docència, investigació i llibre antic¹⁵.
 - CREAM (Centre de Recursos Educatius i Aprenentatge Multimèdia)¹⁶. Ofereix ajuda per a la creació de materials multimèdia i permet la seua visualització. Disponible a través de RODERIC.
 - **Open Course Ware (OCW):** projecte editorial electrònic que consisteix en un repositori a la xarxa, d'accés obert, dels materials docents corresponents a cursos complets de les universitats. Aquest projecte és

15 <http://roderic.uv.es>

16 <http://cream.uv.es>

una iniciativa a nivell mundial i la Universitat de València es va adherir al mateix a finals de 2008¹⁷.

Per al curs 2011/2012 hi ha 36 grups d'innovació educativa consolidats, 32 projectes DocenTIC, 37 projectes Finestra oberta, 8 projectes DocInvest, 3 projectes FormaTIC i 5 assignatures noves a l'OCW que han rebut ajudes per part de la universitat.

Alguns dels treballs resultants de la participació d'aquestes iniciatives han sigut presentats a les diverses jornades que s'organitzen des de la mateixa universitat per tal de fer-los visibles a la resta de la comunitat universitària, altres han sigut publicats pel Centre de Formació i Qualitat "Manuel Sanchis Guarner" de la Universitat de València. La gran diversitat de les iniciatives fa impossible definir breument els tipus d'innovacions emprades, ja que es poden trobar des d'iniciatives que exposen diferents mètodes d'ensenyament, com l'aprenentatge cooperatiu, el *role playing*, les simulacions o l'aprenentatge basat en problemes, fins a experiències que utilitzen les TIC per a millorar i afavorir l'aprenentatge, com són la utilització de tutorials, els materials audiovisuals que permeten l'autoavaluació, així com els potencials que ofereix l'Aula Virtual de la universitat (García Añón, 2010; Pou Amérigo & Cotilla Alandí, 2007).

1.5. EL MOVIMENT OPEN ACCESS

Al parlar del moviment Open es fa referència a un conjunt d'accions destinades a facilitar l'accés lliure a la informació a través de diferents estratègies. El moviment Open es basa en quatre pilars bàsics: Open (apertura), Free (llibertat-gratuitat), Commons (comunalitat) i Public (caràcter públic). Per

17 <http://www.uv.es/ocw/index.html>

tant, engloba totes aquelles accions que, baix aquests principis, creen ferramentes de domini públic que poden ser compartides i millorades per tothom. Segons Ariño (2009), el moviment Open té tres branques principals: *Open Source*, *Open Access* i *Open Educational Resources*. Les característiques principals de les quals són:

- **Open Source (OS):** programari de codi obert que pot ser visualitzat, modificat, distribuït i millorat, sempre baix una llicència semblant. S'ha de distingir de programari gratuït, doncs aquest pot tindre el codi lliure o no.
- **Open Access (OA):** difusió de l'activitat científica i dels resultats de les investigacions de forma lliure. Els tres factors principals que van desencadenar l'inici del moviment OA van ser (Keefer, 2005):
 - El desig dels autors dels documents científics a difondre'ls àmpliament permetent, per una banda, avançar el coneixement, i per l'altra, establir el seu estatus
 - La "crisi de les publicacions periòdiques" produïda per l'important increment del preu de les publicacions científiques, el pressupost de les biblioteques i l'aparició de noves revistes especialitzades per l'explosió de la informació
 - El desenvolupament tecnològic que permet facilitar la producció i sobre tot, la distribució de la informació fàcilment.
- **Open Educational Resources (OER):** es refereix a la creació i difusió de continguts acadèmics en obert. A nivell internacional hi ha diverses iniciatives consistents en repositoris de recursos per a l'ensenyament i l'aprenentatge. A nivell d'educació superior es poden destacar:
 - **OpenLearn:** projecte de la Open Learn University de Gran Bretanya que conté materials educatius en obert. Aquests materials han sigut reelaborats per a potenciar les seues qualitats didàctiques afavorint l'autoaprenentatge. Permet

relacionar-se amb altres estudiants del mateix curs, però malgrat açò, no s'ofereix cap titulació certificada, ni es proporciona accés a les ferramentes específiques utilitzades per l'alumnat matriculat, com són les tutories i l'accés a publicacions restringides. Projecte finançat per la Fundació William and Flora Hewlett.

- **Connexions:** principal projecte de la Rice University respecte a continguts oberts. Consisteix en un repositori de xicotets *chunks* o trossos de XML que poden ser barrejats per construir materials educatius reutilitzables. El projecte va nàixer al 1999, i en l'any 2004 es va donar a conèixer amb 2300 mòduls al seu repositori. És una plataforma oberta d'edició de continguts educatius accessible baix registre gratuït, on els docents creen xicotetes unitats didàctiques, que després poden ser agregades o desagregades per a crear nous mòduls de contingut. Aquest projecte està finançat per la Fundació William and Flora Hewlett, la Fundació Maxfield i el consorci Connexions.
- **MERLOT:** conté recursos educatius per a l'educació superior elaborats pel professorat o l'alumnat que ha seguit un procés de revisió per parells, i que estan disponibles per a compartir.
- **Open Course Ware:** repositori de materials educatius corresponents a assignatures completes d'institucions educatives en educació superior i en el qual es va a centrar aquest estudi.

Totes aquestes iniciatives pretenen proporcionar l'accés lliure a materials educatius de qualitat, afavorint la lliure distribució del coneixement i l'augment de la seua qualitat.

“The Open CourseWare concept is based on the philosophical view of knowledge as a collective social product and so it is also desirable to

make it a social property” V.S. Prasad, Vice-Chancellor- Dr. B.R. Ambedkar Open University, Índia.

Moltes universitats han apostat pel moviment Open, i disposen d’una sèrie de portals o repositoris que contenen recursos d’OA i d’OER, de manera que permeten agrupar baix una mateixa entrada tots els recursos generats pel seu personal, sobre tot els relacionats amb la investigació i la docència, encara que poden incloure altres tipus de materials propis. Com a exemple es pot citar el repositori *Roderic* de la Universitat de València o *UPCommons* de la Universitat Politècnica de Catalunya, que inclou com a subprojecte els materials del projecte Open Course Ware.

1.5.1. EL PROJECTE OPEN COURSE WARE

El projecte OCW és una iniciativa a nivell mundial que consisteix en una editorial electrònica a gran escala, posada en marxa a l’abril de 2001, basada en Internet i fundada conjuntament pel MIT amb col·laboració amb la Fundació William and Flora Hewlett i la Fundació Andrew W. Mellon (Abelson, 2007; Carson, 2008). El seu objectiu inicial és proporcionar accés lliure, senzill i coherent als materials docents per a educadors del sector amb caràcter no lucratiu, estudiantat i persones autodidactes de tot el món (Lim, 2002; Long, 2002).

Un OCW és doncs, un espai web que conté materials docents creats pel professorat per a la formació superior, que representen un conjunt de recursos (documents, programes de les assignatures, calendaris...) utilitzats per a l’ensenyament de les assignatures que imparteixen, i a més s’ofereixen lliurement i són accessibles universalment a la xarxa. Per al seus creadors, l’OCW va ser dissenyat amb la filosofia de desenvolupar oportunitats per a l’aprenentatge a nivell local, i aleshores, estendre-ho a nivell regional per a finalment abastar el context internacional. Els primers docents implicats

consideraven que la Iniciativa OCW permetia augmentar la reputació d'un determinat professor o professora en un camp concret, per què es tornava molt més visible al mostrar el seu excel·lent treball, i a més a més, ampliava el seu impacte al permetre que més gent accedira i utilitzara el seu material. Al mateix temps donava suport als valors socials d'innovació, col·laboració i franquesa (D'Antoni, 2007).

Tanmateix, l'èxit aconseguit ha possibilitat un segon objectiu, que era la creació d'un moviment flexible basat en un model eficient que altres universitat pogueren emular a l'hora de publicar els seus propis materials pedagògics generant sinergies i espais de col·laboració (Universia, 2008).

Aquests materials es troben baix una llicència *Creative Commons*, permetent el seu ús, reutilització, modificació i distribució per a altres amb certes restriccions. Per altra banda, l'OCW no és un servei d'educació a distància i per tant, no té cap programa que ofereixca un títol, ni permet l'accés als docents, ni disposa de fòrums, correus ni altres mitjans d'interacció professorat/alumnat. Per a poder obtindre un títol és necessari matricular-se en la universitat corresponent.

Hi ha altres projectes semblants, però la característica diferencial més significativa del projecte OCW pot ser la prudència del propi MIT al proposar les capacitats d'autoaprenentatge que poden tindre aquests materials entre els seus usuaris (Pernías Seco, 2007).

Aquesta iniciativa ha tingut un gran impacte i ha impulsat a altres universitats de prestigi a adherir-se al projecte mitjançant la generació de projectes propis en coordinació amb OCW-MIT, creant així l'*Open Course Ware Consortium* (Carson, 2009). Actualment, el projecte MIT-OCW ha celebrat ja el seu desé aniversari amb més de 2.000 cursos disponibles i més de 80 llocs OCW repartits per tot el món.

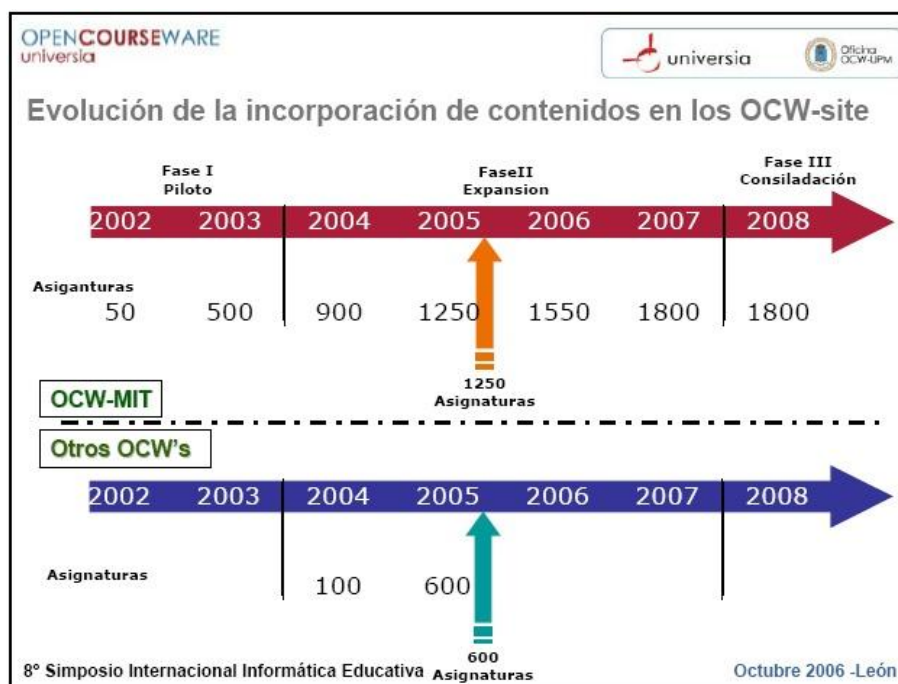

FIGURA 3. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'ASSIGNATURES INCLOSES A L'OCW¹⁸

Universia, que és un portal de contingut universitari d'àmbit iberoamericà, s'ha compromès des del principi amb aquest projecte promovent el consorci *OCW-Universia* i establint un acord de col·laboració amb la Universitat Politècnica de Madrid per a impulsar conjuntament el seu desenvolupament (Universia, 2008). Així doncs, *Universia* ha traduït a l'espanyol i al portuguès més de 90 cursos (Pernías Seco, 2007).

A nivell tecnològic, el projecte OCW es situa en una posició d'avantguarda. Actualment està utilitzant un gestor de continguts (CMS) propietari, Microsoft CMS 2002, però al mateix temps, està col·laborant amb el *Center for Open Sustainable Learning* (COSL) en la implementació d'un gestor de continguts de codi obert anomenat *EduCommons* (Kirkpatrick, 2006). *Educommons* està essent utilitzat per altres entorns, com el SAKAI, per a la publicació d'un OCW sense necessitat de reeditar els materials (*Educommons project*). També hi ha un mòdul addicional que permet la utilització en l'entorn

¹⁸ <http://ocw.universia.net/es/proyectos-ocw-mundo.php> (accés 22-8-2012)

MOODLE, permetent assenyalar els elements docents que es desitgen tindre fora de l'entorn restringit a l'alumnat matriculat.

A Espanya, el Departament de Llenguatges i Sistemes Informàtics de la Universitat d'Alacant ha desenvolupat dues ferramentes, CMS4OCW i CMS4ROCKL, que permeten l'organització dels materials docents utilitzant les plantilles proposades que responen a l'estil OCW. A més a més, els materials educatius passen a formar part d'un repositori de recursos didàctics que manté la informació actualitzada a nivell d'usuari mitjançant RSS i a nivell interrepositori baix el protocol OAI (Pernías Seco, 2007).

Actualment hi ha 27 universitats espanyoles adherides al projecte OCW, 4 d'elles a la Comunitat Valenciana, amb un total de 1.112 assignatures completes. D'elles, 70 pertanyen a matèries relacionades amb ciències de la salut. Aquestes dades poden canviar ja que contínuament es poden anar incorporant més assignatures (ocw-universia 9-2-2011). Les universitats de la Comunitat Valenciana adherides al projecte OCW són la Universitat d'Alacant, la Universitat Politècnica de València, la Universitat de València i la Universitat Jaume I (Castelló), 4 de les 5 universitats públiques a la Comunitat Valenciana, que contenen 204 assignatures completes, essent només 9 relacionades amb les ciències de la salut.

1.5.2. LA IMPLANTACIÓ DEL PROJECTE OPEN COURSE WARE

En la implantació del projecte OCW en qualsevol institució superior, intervenen diferents actors que poden facilitar o obstaculitzar el procés. Per una banda estan les institucions, que en primer terme són les que permeten o no l'entrada en el projecte, i al mateix temps faciliten o no les condicions (dotació de recursos materials i humans) per a que es puga portar a terme. Cal destacar que el projecte OCW està basat en un sistema de finançament institucional (Downes, 2007). Per l'altra banda tenim als usuaris d'aquesta iniciativa, que al mateix temps els podem dividir en dos grans grups: els productors de materials i

els consumidors dels mateixos. Tots dos són imprescindibles per a que la iniciativa tinga èxit i siga viable. Sense els productors de materials no hi ha iniciativa. Pot haver-hi una gran estructura, amb molts recursos materials i humans assignats, però sense docents que penguin el seu material, la iniciativa no tindria sentit. Els usuaris, com a consumidors dels materials, són al mateix temps igual de necessaris, ja que en definitiva, són els destinataris de la mateixa.

Diversos autors han estudiat la incorporació de la Iniciativa OCW en diferents institucions universitàries arreu del món, encara que els estudis són més bé escassos en quant al nombre d'ells. En la literatura s'han analitzat les causes sobre l'adopció o no de l'OCW per part de l'estudiantat (Smith i Casserly, 2006; Arendt, 2009), així com també la utilització per part dels docents (Smith i Casserly, 2006). A més a més, s'han estudiat les estratègies per afavorir la producció de materials docents per part dels governs i les institucions (OLCOS, 2007)

Però l'aspecte menys conegut són les causes que condicionen la producció o no de materials docents per part del professorat. Per a Downes (2007) els incentius que mouen als docents a produir materials d'accés obert són:

- a) El material és lliure i pot millorar amb la contribució d'altres
- b) Espera rebre a canvi reconeixement, promoció
- c) Incentius a nivell de la comunitat (no econòmics)

Segons Smith i Casserly (2006), els incentius per a deixar els materials docents en accés lliure són l'augment de l'audiència i la seguretat dels docents respecte a l'excel·lent qualitat dels seus material. En la mateixa línia, Kancharaksa (2009) descriu els beneficis de publicar en OCW com a una

forma de promocionar-se a nivell curricular, ja que està reconegut com a contribució educativa. A més a més, pot ser traduït a altres idiomes (augmentant així l'impacte) i està baix una llicència *Creative Commons* que permet l'ús, reutilització, adaptació i distribució per tercers sempre hi haja reconeixement d'autoria, no tinga finalitats comercials i l'obra derivada tinga la mateixa llicència d'ús.

Els inconvenients o obstacles més importants estan relacionats amb l'augment de la càrrega de treball, el reconeixement d'autoria, el respecte de la propietat intel·lectual i el *copyright*, encara que alguns docents utilitzen els seus materials publicats a l'OCW com a base per a la creació de llibres de text o altres productes amb finalitat comercial (Vest, 2006; Kanchanaraksa, 2009; Smith i Casserly, 2006).

Al Japó, a la iniciativa JOCW (*Japan Open Course Ware Consortium*), els docents que contribueixen amb els seus materials docents no reben recompenses pel seu treball, tanmateix el professorat d'educació superior que participa en la iniciativa ha comentat diversos motius per a participar-hi. Entre ells destaquen que augmenta la possibilitat de publicació, obtenen tots els materials digitalitzats i ordenats, els estalvia temps de preparació de classes, ajuda a tindre el *copyright* clar respecte als materials publicats en Internet, és una satisfacció personal el saber que gent d'altres països consultarà els seus materials, cosa d'altra manera impossible de realitzar (Kobayashi i Kawafuchi, 2006).

Paral·lelament, l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, que està formada per 30 països entre els que està inclosa Espanya, a través del Centre de Recerca i Innovació Educativa (*The Centre for Educational research and innovation*) ha estudiat, entre altres aspectes, quins són els productors (a nivell individual) de materials d'accés obert i quins són els motius que els mouen a produir materials, així com també quines són les barreres per a

fer-ho. A través d'un qüestionari distribuït electrònicament, reberen 193 respostes de docents de 49 països diferents, encara que van predominar les respostes de docents de països de parla anglesa. La gran majoria dels participants estaven relacionats amb l'ús de materials d'accés obert i, dues terceres parts eren també productors. La seua opinió sobre les barreres que tenien els seus companys per a produir material d'accés obert foren: falta de temps, falta d'un sistema de recompenses, falta de ferramentes. També van comentar la percepció de falta d'interés en innovació educativa. Les barreres que destacaren com a menys significants van ser la falta d'accés al maquinari i al programari (Centre for Educational Research and Innovation, 2007).

Els motius més importants, a nivell individual, que van expressar els que contestaren el qüestionari es poden agrupar en quatre grups:

- a) Altruisme o suport a la comunitat: satisfacció personal de saber que el seu material està disponible i s'usa per tot el món, estimula la innovació
- b) Recompenses no econòmiques: publicitat, reputació, reconeixement d'autoria, estructuració del material, majors possibilitats de publicació
- c) Comerç: deixant un material lliure, augmenta la publicitat d'altres treballs més elaborats
- d) Conveniència: per que no paga la pena l'esforç de mantindre el recurs tancat, demanar el *copyright*, etc.

Destaca la recompensa econòmica per al departament o grup de recerca, així com altres recompenses (econòmiques, premis...) com el factor considerat menys important, el que suggeria que els docents que actualment estan produint material d'accés lliure són persones entusiastes i que no busquen guanys econòmics (Centre for Educational Research and Innovation, 2007).

En totes aquestes investigacions s'ha pogut comprovar com les característiques de les persones implicades en qualsevol tipus d'innovació són factors clau que intervenen en el grau d'adopció.

Per tant, encara que les institucions opten pel canvi educatiu i la introducció de projectes i iniciatives destinades a millorar l'aprenentatge, la formació dels docents i sobre tot, les seues actituds es converteixen en la clau per a l'èxit d'aquests processos innovadors (García Aretio, 2007; Palomo López, 2005), i més quan la incorporació als projectes d'innovació educativa en general i a la Iniciativa OCW en particular, és totalment voluntària per part dels docents, dependent en gran mesura del seu grau d'acceptació i de la predisposició que tinguen respecte a aquest tipus d'iniciatives. No es pot produir cap canvi educatiu sense el recolzament i el compromís dels docents, així doncs, el paper dels mateixos en el desenvolupament de les innovacions educatives és un element crucial i decisiu, i les seues opinions i actituds, en cas d'haver-se de modificar, presentaran una dificultat molt superior que qualsevol transformació material o organitzativa (Rodríguez Mondéjar, 2000).

És per això que s'ha considerat molt important el coneixement de les actituds i opinions del professorat, així com les necessitats de formació de les persones implicades en l'adhesió a la iniciativa, és a dir, els docents que oferiran els seus materials, per a dur a terme aquesta nova activitat i per a poder suggerir un pla d'acció que millore la incorporació dels docents a la Iniciativa OCW de la Universitat de València.

Per altra banda, quan els subjectes s'enfronten a una innovació rarament porten a terme un procés d'objectivitat racional, és a dir, avaluen la innovació a partir de les seues característiques, i a partir d'ací conformen la seua opinió, sinó que més bé s'inicia un procés en el que l'avaluació dels altres (informació social) és molt important per a efectuar l'adopció de la innovació (Williams, Strover i Grant, 1996). Per a aquests autors, les creences, les actituds i els

comportaments aliens (de les persones que interactuen amb els subjectes que han d'innovar) són més importants que els atributs de la innovació pròpiament dita a l'hora d'explicar el procés d'adopció de la innovació. En resum, per a que es pugui produir l'adopció d'una innovació (en aquest cas la incorporació a la Iniciativa OCW) resulta imprescindible comprendre la percepció que tenen els docents sobre les característiques de la mateixa. La *Teoria de la Difusió de les Innovacions* d'Everett Rogers (1995) defineix amb detall les variables vinculades a la percepció dels atributs de la innovació. A més a més, el fet d'utilitzar un model teòric en el que recolzar la investigació dona un suport teòric i ajuda a la fonamentació de la mateixa.

1.5.3. EL PROJECTE OPEN COURSE WARE A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

La Universitat de València participa en un moviment de Continguts Oberts que defensa l'accés lliure al coneixement. Concretament, les diferents iniciatives d'innovació educativa que potencia, tenen com a objectiu facilitar l'accés lliure al coneixement i a la cultura. Una bona mostra són els programes DocenTIC, OCW-UV, Roderic i CREAM. Cal destacar que totes aquestes són iniciatives nascudes al si de la Universitat de València excepte la Iniciativa OCW, que es tracta d'un projecte a nivell internacional.

Amb l'adhesió al projecte OCW, la Universitat de València ha donat un pas més en la direcció indicada per a complir les directrius del seu Pla estratègic, com és difondre a tothom la seua formació de grau, reforçar la internacionalització de la Universitat de València, fomentar la transferència de coneixement a la societat i afavorir les dinàmiques de treball col·laboratiu.

La Universitat de València es va adherir a la Iniciativa OCW en juliol de 2008 i les primeres assignatures van aparèixer en desembre del mateix any, corresponents al curs acadèmic 2008-2009. Amb la segona convocatòria d'incorporació d'assignatures de l'OCW-UV de 2009 es van incorporar 24 noves assignatures. Una novetat important d'aquesta convocatòria va ser que la Unitat

d'Innovació Educativa va gestionar la publicació dels materials a la manera d'un llibre digital, amb la qual cosa el professorat ha pogut gaudir del corresponent ISBN en el seu currículum. Actualment conté 60 assignatures universitàries (6 d'elles pertanyents a Ciències de la Salut). De les titulacions d'Infermeria, Podologia i Fisioteràpia només s'ofereix una assignatura, incorporada en l'anterior convocatòria.

Conscient de que és necessari la incentivació i recolzament d'iniciatives que suposen un esforç addicional per al professorat, i en ares d'incrementar el seu ús i potenciar-lo, la Universitat de València aporta unes ajudes econòmiques als docents que incorporen les seues assignatures al projecte OCW. En l'actualitat les ajudes ascendeixen a 300 € per assignatura. A més a més, hi ha també un reconeixement institucional de participació en projectes d'innovació educativa, i a partir de la segona convocatòria als materials se'ls va atorgar un ISBN, de manera que es convertien en publicació docent.

A la vista d'aquesta informació i donat que a la Universitat de València, el projecte OCW es va posar en marxa a finals del 2008, i encara la participació del professorat és més bé escassa, ens van trobar en la necessitat d'estudiar les causes relacionades amb l'adopció d'aquesta innovació per part dels docents amb dues finalitats: conèixer les causes de la incorporació o no al projecte i poder proposar una estratègia d'actuació fonamentada que predisposara a augmentar la seua utilització. Això és, depenent de les actituds i de les opinions dels docents la implantació del projecte OCW a la Universitat de València tindrà més o menys èxit. Com molt bé diu Igartua (2003), "qualsevol innovació suposa un canvi i una reestructuració cognitiva (d'esquemes previs) i conductual (d'hàbits assentats)", que suposa un esforç per a les persones que hi participen en el mateix. En definitiva, s'ha considerat que és molt important conèixer les actituds i opinions, així com les necessitats de formació de les persones implicades en l'adhesió a la iniciativa. Tanmateix, aquest coneixement permetrà suggerir un pla d'acció que puga millorar la incorporació del professorat a la

Iniciativa OCW de la Universitat de València. A més a més, tampoc no s'han trobat estudis semblants, factor que ha contribuït de manera important a la decisió de realitzar la present investigació.

El fet de que hi haguera tant poques assignatures sobre matèries relacionades amb les ciències de la salut, i particularment a la Universitat de València no hi haguera cap pertanyent a les titulacions d'Infermeria, Podologia o Fisioteràpia (a l'inici de l'estudi), ens ha incitat a preguntar-nos el per què.

S'ha cregut necessari indagar en les opinions i actituds dels docents universitaris de les titulacions en Ciències de la Salut de la Universitat de València per a trobar respostes i oferir informació rellevant per a la creació d'estratègies que pogueren millorar l'adhesió a la iniciativa, així com també conèixer la percepció que tenen els docents sobre les característiques del projecte i els beneficis de la seua participació en el mateix.

1.6. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ

Recollint tot el que s'ha dit, el present treball ha estudiat les possibilitats d'adopció de la Iniciativa OCW en les titulacions de Ciències de la Salut de la Universitat de València. Les preguntes d'investigació s'han formulat atenent a tres àmbits complementaris: les TIC per a la docència, el moviment OA i el projecte OCW, i es concreten en les següents:

1. En quin grau utilitzen les TIC per a la docència els docents de les titulacions de Ciències de la Salut de la Universitat de València i quines actituds i opinions manifesten respecte al moviment OA en l'àmbit de la docència?
2. Quines actituds i opinions tenen els docents de les titulacions de Ciències de la Salut de la Universitat de València sobre la Iniciativa OCW i quina relació tenen aquestes amb l'ús i domini de les TIC a la docència?
3. Quina percepció tenen els docents de les titulacions de Ciències de la Salut de la Universitat de València sobre les característiques de la Iniciativa OCW?
4. Quines necessitats de formació diuen que tenen els docents d'aquestes titulacions per a ser competents en la incorporació de l'OCW?
5. Quines estratègies pensen els docents que s'haurien de tindre en compte per augmentar l'èxit de la implantació de la Iniciativa OCW en aquestes titulacions?

MARC TEÒRIC

2. MARC TEÒRIC

En aquest capítol es presenta la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* d'Everett Rogers com a marc teòric en el que s'ha fonamentat aquesta investigació. A més a més, també s'especifiquen els elements de la teoria utilitzats a l'investigar les opinions i actituds dels docents en Ciències de la Salut de la Universitat de València.

2.1. MARC TEÒRIC: TEORIA DE LA DIFUSIÓ DE LES INNOVACIONS

Una vegada plantejades les preguntes d'investigació que es volien contestar, i a la vista de la bibliografia consultada, es va considerar que la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* de Rogers (1995) presentava el marc teòric més adient per a guiar la present investigació. Aquesta teoria, formulada per Everett M. Rogers al 1962, presenta una sòlida estructura alhora que flexible, ja que ha sabut adaptar-se als canvis en les innovacions al llarg d'aquests 30 anys des de la seua creació. Per mig d'aquesta teoria, Rogers descriu els factors que intervenen quan en un context determinat es planteja la introducció d'una innovació (Rogers, 1995). Aquest investigador planteja un model teòric d'adopció de noves idees, que en el cas que ens ocupa, ha servit per a analitzar la probabilitat o el mode en el que es podia esperar l'adopció una innovació tecnològica, com es el cas de la Iniciativa OCW, per part dels docents a les titulacions en Ciències de la Salut de la Universitat de València, podent anticipar-nos amb estratègies per a facilitar el seu èxit.

Aquesta teoria ha sigut utilitzada com a marc de referència per a desenvolupar investigacions en camps molt diversos, des de l'agricultura (Beal i Rogers, 1960) fins al màrqueting (Marshall, 1995), passant per l'ús de les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) aplicades a qualsevol àrea (Agarwal i Prasad, 1997) i millorant l'accés a la informació.

Més relacionat amb el camp que ens afecta, ens trobem amb investigacions relacionades amb l'ús de les TIC com a eina de treball, per a millorar l'accés a la informació i/o per a interaccionar amb ella. En general, es tracta d'investigacions que busquen identificar factors a considerar o tindre en compte abans de posar en marxa el procés d'adopció d'una innovació per a que tinga èxit. Cadascuna d'elles ha centrat la seua atenció en alguna part concreta de la teoria. Algunes d'elles s'han basat, sobre tot, en les característiques de la innovació que fan que siga adoptada o no pels seus potencials usuaris (Duan, 2010; Kendall, 2001; Martins, 2004; Tung i Chang, 2008a; Tung i Chang, 2008b; Yakel i Kim, 2005; Yates, 2004). Altres en els factors que dificulten o en els factors que afavoreixen l'adopció d'una innovació (Daniels, 1998; Mustonen-Ollila, 2003; Raus, 2009; Rutherford, 2008). Per últim, en algun cas, la teoria de Rogers ha permés classificar aquests usuaris potencials de la innovació en diferents categories segons el ritme d'adopció de les innovacions amb la finalitat de plantejar estratègies per assegurar l'adopció futura d'eixa innovació (Bates, 2007; Harrison i Waite, 2006; Kautz i Larsen, 2000; Pérez Pulido i Terrón Torrado, 2004; Rutherford, 2008).

Per a Rogers, la difusió *"és un procés pel qual una innovació es comunica per determinats canals a través del temps entre individus d'un sistema social"* (Rogers, 1995, p. 5). És un tipus especial de comunicació que fa referència a la rapidesa en que els missatges són percebuts com a idees noves i beneficioses.

A partir d'aquesta definició, Rogers defineix quatre elements que conformen el procés de difusió de la innovació: innovació, canals de comunicació, temps i sistema social. Al mateix temps, cadascun d'ells contenen una sèrie d'aspectes que els defineixen i que es poden veure en la taula 1.

INNOVACIÓ	CANALS DE COMUNICACIÓ	TEMPS	SISTEMA SOCIAL
<ul style="list-style-type: none"> • Avantatge relatiu • Compatibilitat • Complexitat • Experimentació • Visibilitat 	<ul style="list-style-type: none"> • Mitjans de comunicació: radio, televisió, periòdics, Internet • Canals interpersonals: intercanvis cara a cara 	<ul style="list-style-type: none"> • Procés de decisió de la innovació • Categories dels adoptants: <ul style="list-style-type: none"> – Innovadors – Primers adoptants – Majoria precoç – Majoria tardana – Tradicionals o tradicionals • Ritme d'adopció 	<ul style="list-style-type: none"> • Normes • Estructura • Intermediaris en la difusió

TAULA 1. ELEMENTS PRINCIPALS DE LA TEORIA DE LA DIFUSIÓ DE LES INNOVACIONS DE ROGERS

Seguidament es comentaran les particularitats de cadascun dels elements de la **Teoria de la Difusió de les Innovacions** de Rogers, així com la manera en que han sigut aplicades en diferents estudis.

2.1.1. INNOVACIÓ

La innovació és la idea, pràctica o objecte percebut com a nou per un individu o altra unitat d'adopció. Però cal destacar que totes les innovacions no s'adopten de la mateixa manera, tal com va apuntar Rogers (1995, p. 15): *“..mentre que per a arribar a l'adopció generalitzada de l'ús dels telèfons mòbils als Estats Units sols han fet falta uns pocs anys, altres innovacions, com puga ser la utilització dels cinturons de seguretat als cotxes, han requerit dècades per a aconseguir la seua adopció generalitzada”*.

Són els atributs de la innovació, percebuts pels membres del sistema social, els que determinaran els diferents graus d'adopció. És a dir, la percepció subjectiva dels atributs de cadascuna de les innovacions per cadascun dels possibles adoptants (no les assignades pels experts o els agents de canvi) influirà en el grau d'adopció d'una determinada innovació. Des del punt de vista de la investigació de l'adopció de l'OCW per part dels docents de Ciències de la Salut de la UV, l'estudi d'aquests atributs podria

permetre'ns predir les possibilitats d'èxit en l'adopció d'aquesta innovació. Aquests atributs són: avantatge relatiu, compatibilitat, complexitat, experimentació i visibilitat. A continuació s'exposen les seues característiques:

- a) **Avantatge relatiu:** és el grau en que una innovació és percebuda com a millor que la idea a la qual reemplaça. L'avantatge relatiu pot ser mesurat en termes econòmics, però el prestigi social, la conveniència i la satisfacció també són factors importants. No importa tant que una innovació tinga un gran avantatge objectivament parlant, com que els seus usuaris perceben la innovació com avantatjosa. Quant major siga la percepció d'avantatge d'una innovació més ràpid serà el procés d'adopció.
- b) **Compatibilitat:** és el grau en que una innovació és percebuda com a consistent amb els valors existents, les experiències anteriors i les necessitats dels potencials adoptants de la innovació. És la capacitat que té una innovació de conviure amb els valors existents. Si una innovació es percep com a incompatible amb els valors i normes existents en un sistema social determinat, no es pot donar l'adopció de la mateixa si prèviament no s'han adoptat els valors nous compatibles amb eixa innovació, i aquest és un procés relativament més lent. N'és un exemple clar el cas de l'adopció de mètodes anticonceptius en països on la seua religió està en contra de la planificació familiar. En el cas d'aquesta investigació, seria la compatibilitat de la Iniciativa OCW (innovació) amb el sistema actual de gestió de materials docents. Una innovació que és compatible amb el sistema actual s'adoptarà més ràpidament que una que no ho és.
- c) **Complexitat:** és el grau en que una innovació és percebuda com a difícil d'entendre i d'utilitzar per part dels possibles adoptants. Una innovació percebuda com a poc complexa s'adoptarà més ràpidament que una

percebuda com a molt complexa. Per posar un exemple, dels estudis realitzats per Rogers, els primers ordinadors eren molt complexos d'utilitzar, ja que requerien d'un coneixement informàtic avançat, i la seua adopció als anys 80 va ser escassa fins a l'aparició de màquines amb entorns més amigables (Rogers, Daley i Wu, 1980).

- d) **Experimentació:** és la capacitat que té la innovació de formar part d'un pla i de ser provada. Una innovació que és experimentable representa menys incertesa per a l'individu que està considerant la seua adopció, ja que és possible aprendre fent. Un individu que pot experimentar amb el mòbil del seu amic, té més possibilitats de tindre un mòbil per a ell (adopció de la innovació), perquè ho ha provat i sap com li pot anar.
- e) **Visibilitat:** és el grau en que els resultats són visibles als altres. Quan més fàcil siga poder veure els resultats de la innovació, més ràpidament aquesta s'adoptarà. Tornant al cas del telèfon mòbil, per a la societat en general és visible el seu ús i els seus avantatges en qualsevol àmbit. En el cas d'aquesta investigació, la visibilitat vindrà determinada pel grau en que l'adhesió a la iniciativa per part d'alguns docents serà visible als altres docents.

En general, a la vista d'aquests atributs, la innovació que és percebuda pels individus com un gran avantatge relatiu i compatibilitat, que és possible l'experimentació i la seua visibilitat, i a més a més és percebuda com a poc complexa, serà adoptada més ràpidament que altres innovacions. No obstant això, Rogers considerava l'avantatge relatiu com l'atribut de més pes entre tots. D'aquesta manera, la innovació que tinga un avantatge relatiu sobre el sistema actual, siga compatible, estiga visible, pugui ser experimentable i al mateix temps presente una baixa complexitat s'adoptarà més fàcilment que una altra que no es perceba com a tal.

Amb posterioritat als treballs de Rogers, altres investigadors han concedit major o menor pes a cadascun dels atributs de la innovació segons els resultats de les seues pròpies investigacions i condicionats en gran mesura per l'entorn en el qual es realitzaven tals investigacions.

La percepció **d'avantatge relatiu** de la innovació ha sigut considerat important per Kendall (2001) y Tung (2005). El primer autor va investigar l'adopció del comerç electrònic a Singapur i va considerar que l'avantatge relatiu era la característica més important, seguida de la compatibilitat i l'experimentació. En canvi, no va considerar important la visibilitat. El segon investigador, va coincidir amb Kendall a l'hora d'estudiar l'adopció dels serveis de electrònics de gestió a diferents organitzacions a Singapur. Aquest autor va afegir a més, que s'havia de crear una consciència dels beneficis dels e-serveis i proporcionar incentius per estimular la seua adopció.

En canvi, altres autors van considerar la **compatibilitat** percebuda com la característica més important. És el cas del treball de Duan (2010), que va estudiar la intenció d'ús dels cursos postgraduats basat en l'*e-learning* per l'estudiantat universitari a la Xina. Per a ell, la compatibilitat és la característica més important. No va considerar importants l'avantatge relatiu, la complexitat ni la visibilitat. Aquests resultats també coincidien amb els obtinguts per Feng-Cheng Tung (2008a), que va destacar la compatibilitat com la variable que més afectava a la intenció d'ús, en un estudi sobre l'adopció de cursos d'infermeria en línia. Aquest autor va considerar que la percepció de que és útil, la facilitat d'ús, el finançament de cost i l'eficàcia també explicaven el comportament sobre la intenció d'ús.

Pel que respecta a la **complexitat**, en aquells estudis en els que l'adopció no es va aconseguir la van considerar la causa més important. És el cas de l'estudi d'Ash (2001) que investigava les causes de la poca adopció del *Physician Order Entry* (POE) en els hospitals, un sistema d'història electrònica

que, en teoria, oferia múltiples avantatges. La utilització d'aquest marc teòric va permetre arribar a la conclusió de que aquesta innovació era percebuda amb una enorme complexitat i es devien implementar estratègies per a compensar-la i aconseguir la seua adopció. En la mateixa línia, Dorner (2009) també va considerar l'alta complexitat, junt amb la baixa compatibilitat les causes de la baixa adopció de la preservació digital dels materials del sector públic. Paral·lelament, Yakel (2005) va arribar a les mateixes conclusions a l'estudiar l'adopció dels Encoden Archival Description (EAD), que és un estàndard de llenguatge XML per a la codificació d'arxius de la Library of Congress (EEUU), trobant que la majoria dels enquestats no havien adoptat la citada innovació. Simultàniament, a un altre estudi es va considerar molt important que la complexitat fora baixa per a millorar el procés d'adopció (Mustonen-Ollila i Lyytinen, 2003). Aquests autors van identificar els factors que influïen en el procés d'adopció dels sistemes d'informació en tres ambients organitzacionals diferents (una empresa productora de paper, i dues companyies de disseny, implementació i manteniment de sistemes d'informació) en un període de 4 dècades.

Des del punt de vista de l'**experimentació**, cal destacar un estudi portat a terme en el context universitari, en el que es va estudiar l'adopció de l'educació a distància per part de docents d'educació superior o secundària. Es tractava de l'estudi de Tabata i Johnsrud (2008) en el que es van identificar els factors que afavorien o no l'adopció de l'educació a distància, així com també l'ús de la tecnologia i les actituds dels possibles adoptants respecte al seu ús i respecte a l'educació a distància. L'estudi es va centrar en identificar les característiques de la innovació (avantatge relatiu, compatibilitat, complexitat, experimentació i visibilitat) com a determinants per afavorir o no l'adopció de la mateixa, destacant l'experimentació com a la característica determinant.

Per últim, respecte a la **visibilitat**, només a un dels estudis recuperats es va considerar determinant per a l'adopció de la innovació estudiada. Es tractava de l'estudi de Martins (2004) sobre l'adopció d'Internet com a ferramenta de treball a les escoles d'idiomes a Brasil. Per a ell, els factors fonamentals en l'acceptació de la innovació van ser la visibilitat i l'experimentació.

Finalment cal comentar que hi ha autors que consideren molt importants les característiques percebudes de la innovació per part dels possibles adoptants per a comprendre millor el procés d'adopció, explicar les causes de la no adopció i utilitzar-les de guia a l'hora de dissenyar les polítiques de gestió, però no profunditzen en el tema. Per una banda teníem a Wonglimpiyarat (2005) que va estudiar el desenvolupament dels projectes I+D que el govern Tailandès finança a empreses particulars, des de la seua implementació fins a la seua difusió. Degut a la seua baixa taxa d'adopció va revisar les polítiques de gestió del sistema I+D arribant a la conclusió de que la taxa d'adopció depenia de la interacció del mercat amb la indústria, i recomanava una sèrie d'actuacions en quan a polítiques de gestió. Per altra banda, Guinchard (2007) va descriure una ferramenta anomenada Biblioflux, d'ús a nivell bibliotecari i que incloïa blogs i RSS per als usuaris de la mateixa. El tema es tractava de forma molt superficial. Per últim, Guder (2009) va partir de les descripcions de les característiques de les innovacions per comprendre millor l'ús de *Second Life* a les biblioteques. Cap d'aquests estudis destacava ninguna característica en concret de la innovació.

2.1.2. CANALS DE COMUNICACIÓ

El segon component de la teoria de Rogers són els canals de comunicació. Es tracta dels mitjans pels quals un missatge arriba d'un individu a un altre. Inclouen els mitjans de comunicació a masses (ràdio, televisió, periòdics, Internet) i canals interpersonals (intercanvis d'informació

cara a cara). A més a més, els canals poden ser, per una banda, formals o reglats (establerts dins d'una organització) i per altra, informals, referint-se a les interaccions i relacions entre diferents persones amb els mateixos interessos (intercanvis cara a cara, telèfon, correu electrònic...). Aquesta comunicació informal pot utilitzar els mateixos canals que la comunicació formal, però és independent dels protocols establerts (Haddow, 2001; Haddow i Klobas, 2004). En l'entorn acadèmic, són els col·legis invisibles els que utilitzen la comunicació informal per a comunicar-se amb els seus col·legues i disseminar els avanços de les seues investigacions (Rogers, 1995).

2.1.3. TEMPS

El temps és el tercer element de la teoria de Rogers, essent un dels seus punts forts. Com que el procés de difusió de la innovació es completa al llarg del temps, la dimensió temps en aquesta teoria està involucrada en el procés de decisió de la innovació (des del coneixement de la mateixa a la seua adopció o desestimació), en la capacitat d'innovació d'un individu o unitat d'adopció (comparat amb altres membres del sistema) i en el ritme d'adopció de la innovació en un període de temps. A continuació es descriuen cadascun d'aquests aspectes.

- a) **Procés de decisió de la innovació:** és el procés mental pel qual un individu o una organització pren una decisió per adoptar la innovació o desestimar-la. En aquest procés, l'individu passa del coneixement (primer coneixement de la innovació), a la persuasió (formació d'una actitud cap a la innovació), a la decisió (decisió a adoptar o rebutjar la innovació), a la implementació (comença a utilitzar la innovació) i finalment a la confirmació (compromís en l'adopció).
- b) **Capacitat d'innovació i categories dels adoptants.** La capacitat d'innovació és el grau en que un individu o altra unitat d'adopció està

relativament més prop d'adoptar noves idees que altres membres del sistema. Així doncs, els individus es poden classificar segons la seua capacitat d'innovació en diferents categories: innovadors, primers adoptants, majoria precoç, majoria tardana o tradicionals. L'establiment de diferents categories d'usuaris, es considera l'aportació més significativa de la teoria de Rogers (Pérez Pulido, 2004).

Segons Rogers (1995), la distribució dels adoptants d'una innovació basada en la capacitat d'innovació dels mateixos, segueix una distribució logística, molt propera a la distribució normal o de Gauss, les característiques principals de la qual són la mitja (μ) i la desviació típica (σ). Aquesta distribució s'ha comprovat en diverses investigacions sobre agricultura, consum i altres innovacions en diferents sistemes, tant als Estats Units com a altres països, des de l'any 1958 fins el 1973 (Rogers, 1995).

En base a la freqüència de la distribució normal es divideix en cinc categories d'adoptants: innovadors, primers adoptants, majoria precoç, majoria tardana i tradicionals (Figura 4).

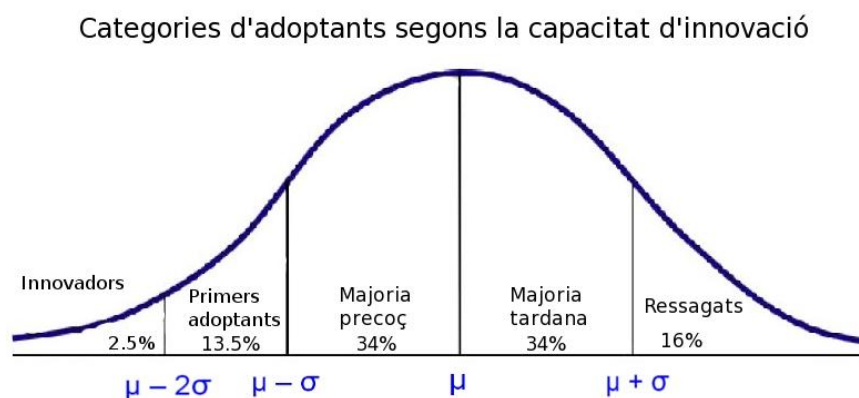

FIGURA 4. CATEGORIES D'ADOPTANTS SEGONS LA CAPACITAT D'INNOVACIÓ
FONT: ROGERS (1995)

Per a Rogers (1995) cadascuna de les categories d'adoptants es caracteritza en funció d'unes variables vinculades a l'estatus socio-econòmic

(edat, educació, estatus social), personalitat (empatia, dogmatisme, capacitat d'abstracció, intel·ligència, capacitat d'afrontar la incertesa i els riscos, fatalisme, aspiracions) i conducta comunicativa (participació social, xarxes, cosmopolitisme, contactes, comunicació interpersonal, lideratge).

Les característiques de cadascuna de les categories d'adoptants segons Rogers (1995) són les següents:

1. **Innovadors (*innovators*):** importen la idea de fora i la incorporen al sistema. Representen el 2'5% del total. Són aventurers, atrevits i inclús temeraris. De vegades no són respectats pels membres del sistema social local, però el seu paper és fonamental per a difondre la innovació en el citat sistema social.
2. **Primers adoptants (*early adopters*):** tradicionalment accepten la innovació i l'estratègia emprada per a la seua difusió abans que la majoria. Mantenen posicions de lideratge entre els seus col·legues i tenen un cert pes en la presa de decisions locals. Representen el 13'5% dels adoptants. Són líders d'opinió i models de rol molt respectats, mantenen l'estima dels seus companys i prenen decisions prudents respecte a les innovacions.
3. **Majoria precoç (*early majority*):** juguen un paper important en la difusió ja que són experts en mantindre canals informals de comunicació, però es diferencien dels anteriors en que necessiten més temps per adoptar una innovació. Representen el 34% de la població. Són persones que s'ho pensen molt abans d'adoptar una innovació, els preocupa poc ser dels primers. Tenen una alta interacció social amb les persones de dins del sistema, però no són líders d'opinió. Aporten una funció legitimadora de la innovació una vegada l'adopten.

4. **Majoria tardana (late majority):** adopten les noves idees per pressió de l'entorn, i per tant necessiten una major motivació. Representen el 34% del total. Són persones escèptiques i cauteloses. De vegades responen per raons econòmiques.
5. **Tradicionals (laggards):** el seu punt de referència és el passat i mantenen una visió rígida del món. Actuen amb reserves en quan a l'adopció i al paper dels intermediaris. Representen el 16% dels adoptants. Són molt localistes i de vegades poden estar aïllats. També es poden caracteritzar per tindre pocs recursos econòmics. És probable que quan adopten una innovació la resta del sistema s'haja desplaçat ja cap a una altra innovació, quedant novament desactualitzats.

Per a Rogers (1995), en termes generals, la personalitat dels primers adoptants presenta unes diferències respecte a la dels adoptants tardans. A partir dels seus estudis es permet generalitzar assignant unes característiques determinades a les persones segons el seu nivell d'adopció d'una innovació. Així doncs, els primers adoptants tenen una gran empatia, menys dogmatisme, major habilitat per a les abstraccions, major racionalitat, major intel·ligència, una actitud més favorable cap al canvi, una millor habilitat front a les incerteses i riscos, una actitud més favorable cap a la ciència, menys fatalisme així com grans aspiracions cap a l'educació formal, l'ocupació, etc.

També troba una diferència en quant al comportament comunicatiu. D'aquesta manera comenta que els primers adoptants tenen més participació social, estan més interconnectats amb la xarxa interpersonal del seu sistema, són més cosmopolites, tenen més contactes amb agents de canvi, estan més exposats als mitjans de comunicació, participen en més

recerques actives d'informació, tenen un gran coneixement de les innovacions i molts són líders d'opinió (Rogers, 1995).

Els innovadors i els primers adoptants van obrint camí i catapultant el procés de difusió per a que la innovació s'estenga. Quan el 16% dels individus adopten una innovació, el procés de difusió continua de manera imparable.

La determinació de les distintes categories de potencials adoptants d'una innovació ha sigut presa com a referència en diversos estudis amb la finalitat de segmentar la població i planificar estratègies en el procés d'implantació d'una innovació. És el cas dels treballs d'Igartua Perosanz (2003) i Pérez Pulido i Terrón Torrado (2004).

En primer lloc, Igartua et al. (2003) van investigar les expectatives del professorat de la Universitat de Salamanca cap a l'entorn EUDORED, una plataforma per a l'ensenyament online de la mateixa universitat, i la gestió del canvi cap a la qualitat total en l'ensenyament universitari. La innovació era l'ús de l'entorn EUDORED. A partir dels professors i professores que s'havien format als cursos sobre EUDORED, van investigar les expectatives dels mateixos respecte al procés d'ensenyament-aprenentatge en línia, així com els usos i gratificacions que hi experimentaven. Van utilitzar metodologia quantitativa, per a conèixer els docents implicats i la satisfacció sobre els cursos. Igualment utilitzaren metodologia qualitativa, amb grups focals i entrevistes obertes per a recollir dades sobre la satisfacció de la formació, les motivacions pel curs i els aspectes positius i negatius de la plataforma. Van classificar els docents segons les categories d'adoptants de Rogers, per a seguir-los amb posterioritat a l'estudi.

Per altra banda, la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* també s'ha utilitzat per estudiar l'adopció dels recursos electrònics pels investigadors de la Universitat d'Extremadura (Pérez Pulido i Terrón Torrado, 2004). Es van

categoritzar els usuaris segons les categories de Rogers depenent del perfil investigador i del temps d'utilització d'Internet. En aquest estudi també es van investigar els factors que influïen en l'adopció dels recursos electrònics per a la investigació (innovació) des de la percepció de l'usuari, així com les necessitats d'informació per a la investigació i els serveis d'informació. Després de l'anàlisi de tots els factors implicats van arribar a la conclusió de que era necessari elaborar un pla de formació i una campanya de promoció individualitzats, destinats a cadascuna de les categories d'usuaris definides.

c) Ritme d'adopció: normalment mesurat com el nombre de membres del sistema que adopten la innovació en un període de temps. El ritme d'adopció varia segons els atributs de la innovació (els percebuts amb gran avantatge relatiu i compatibilitat, s'adopten més ràpidament) i el sistema social en el que estiga immers (segons les normes i altres qualitats del sistema). Així doncs, poden haver diferències en el ritme d'adopció d'una mateixa innovació en diferents sistemes socials. Aquesta particularitat va ser investigada per Rogers i Kincaid (1981) amb l'estudi de l'adopció de la planificació familiar en una sèrie de pobles a Korea, identificant als pobles que més ràpidament adoptaren la innovació com els que estaven més exposats als mitjans de comunicació, tenien líders molt connectats amb la gent del poble i contaven amb més agents de canvi (Rogers, 1995).

2.1.4. SISTEMA SOCIAL

El sistema social són les normes, l'estructura i els intermediaris en la difusió. El model de Rogers està pensat per a la presa de decisions en una estructura centralitzada, on existisca un control de les decisions sobre la innovació que s'ha d'adoptar des del nivell més alt i on es produeix un nivell baix d'adaptació a l'usuari. Els intermediaris són els encarregats de

convèncer de l'adopció de la innovació i realitzar els canvis necessaris en ella per a que s'adapte als usuaris i al sistema. Rogers dóna molta importància a l'opinió dels líders, ja que posseeixen un estatus suficient que dóna credibilitat a la resta dels usuaris, i als agents de canvi, que treballen proactivament per a estendre la innovació, creen demanda, persuadeixen i suporten la presa de decisions (Pérez Pulido, 2004).

2.1.5. LA TEORIA DE LA DIFUSIÓ DE LES INNOVACIONS EN EL CONTEXT DE LA IMPLANTACIÓ DE LES TIC

Fins ací s'han descrit els elements que conformen la *Teoria de la Difusió de les Innovacions*, comentant treballs que l'han utilitzat com a marc teòric i s'han basat en l'aplicació d'una o varies parts de la citada teoria per a l'estudi de la utilització de les TIC en diferents contextos. En aquest apartat van a considerar-se altres elements que es repeteixen en algunes de les investigacions que han pres la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* com a marc de referència. Són factors que modifiquen la possible adopció d'una innovació concreta i fan referència tant a les característiques pròpies de la mateixa, com a les peculiaritats del sistema social en les que està immersa i els canals de comunicació utilitzats per a la seua difusió. És per això, que s'ha considerat necessari el desenvolupament d'aquest apartat. Els elements als que ens referim són els factors que dificulten l'adopció d'una innovació, els factors que es van considerar necessaris per a que l'adopció es produïra i els aspectes a considerar per aconseguir una major adopció.

Pel que respecta als **factors que dificulten l'adopció** d'una innovació estan presents als estudis de Rutherford (2008a, 2008b) i Harrison (2006). En primer lloc, en la investigació de Rutherford sobre la implementació de ferramentes de xarxes socials a les biblioteques públiques. En aquest treball l'autor nomenava alguns factors culturals com a barreres que dificultaven l'adopció, com eren: dubtes del personal respecte a la innovació, falta de

voluntat per a portar a terme nous aprenentatges i les relacions amb els òrgans de govern en relació al finançament (Rutherford, 2008a). El mateix autor també va investigar les opinions i actituds dels bibliotecaris respecte a ús de les xarxes socials a les biblioteques i conclouïa que la creença de la necessitat de mantindre del control de la situació per part dels professionals, en aquest cas els bibliotecaris, era un factor que dificultava l'adopció de la mateixa (Rutherford, 2008b). Altrament, per a Harrison (2006), que va estudiar l'ús de les webs pels intermediaris en la distribució i venda de productes, els factors que dificultarien l'adopció anirien relacionats amb la falta de recursos i la falta de connectivitat.

Un altre punt important són els **factors considerats necessaris** pels diferents autors per a aconseguir l'adopció d'una determinada innovació, que van ser el suport institucional, la formació del personal implicat i l'estratègia de màrqueting adient. Diferents autors, que van estudiar l'adopció d'innovacions tant diverses com l'ús de sistemes duaners electrònics a nivell europeu (Raus, 2009), l'intercanvi d'informació mèdica a través d'Internet a l'Europa de l'Est (Daniels, 1998), l'ús de les TIC en educació superior (Bates, 2007) o el ja comentat, ús de les xarxes socials a les biblioteques públiques (Rutherford, 2008a) van assenyalar com a factor clau necessari per a dur a terme l'adopció d'una innovació el **suport institucional**. Per a Rutherford també era molt important la **formació** del personal implicat per a que fora competent per a portar a terme una innovació. De la mateixa manera, el **màrqueting** ha aparegut a diferents estudis com a un dels factors necessaris per a que es produïra l'adopció. Per a uns autors es va identificar la població a la que anava dirigida la innovació per a donar-la a conèixer, proporcionar informació, assistència i suport per als diferents tipus d'usuaris (Rutherford, 2008a). Per a altres, el més important a difondre eren els beneficis i els incentius que es podien rebre per l'adopció d'una determinada innovació (Tung, L.L. 2005). I per últim,

Melanie Bates considerava que l'estratègia de màrqueting s'havia de basar en la utilització de canals de comunicació estratificats, és a dir, utilització de *Mass Media* per a crear alertes en els possibles adoptants i comunicació a través de canals interpersonals per a persuadir a nivell individual als possibles adoptants dels beneficis de la nova idea. Així doncs, proposava una primera fase en que hi hauria un enviament per correu electrònic, informació a nivell telefònic o cara a cara, i una segona fase en la que s'utilitzaria la web, *newsletters* i grups focals (Bates, 2007b). Aquesta idea coincidia amb les observacions de Kautz (2000) sobre la gestió i la millora dels processos d'utilització de nou programari i amb Gosling (2003), que basava el seu estudi en l'ús d'un sistema en línia d'evidència clínica per a equips clínics en 3 hospitals a Austràlia.

Per últim, alguns autors van destacar altres factors que s'havien de considerar quan es plantejava la difusió i adopció d'una innovació. A part dels factors comentats anteriorment (facilitadors o barreres), es podia destacar també: els coneixements, les actituds i els interessos dels possibles adoptants respecte a una innovació determinada (Daniels, 1998), les característiques dels possibles primers adoptants i les seues actituds, així com l'existència d'un entorn propici per a l'experimentació (Bates, 2007b), les influències socials, que podien modificar l'estratègia de màrqueting (Kauffman, 2009), els factors externs que podien condicionar l'adopció o no (Harrison, 2006) i el fet de donar la informació segons el nivell de coneixements i necessitats d'informació dels possibles adoptants (Kautz, 2000). Un bon exemple és la consideració de les influències socials com a factor molt important a tindre en compte en l'adopció dels telèfons mòbils (Rogers, 1995). A través d'un estudi que analitzaven els contractes de les companyies prestadores d'aquests serveis a 19 països es va arribar a la conclusió de la influència social en l'adopció i va servir per dissenyar estratègies de màrqueting que van permetre augmentar la mateixa.

2.2. L'ADOPCIÓ DE LA INNOVACIÓ PER PART DELS DOCENTS DE CIÈNCIES DE LA SALUT DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

En el cas de la investigació que ací es presenta s'ha utilitzat la *Teoria de la Difusió de la Innovació* com a marc teòric per a poder analitzar les opinions i actituds dels docents respecte a l'adopció de l'OA en general i, particularment de la Iniciativa OCW a la Universitat de València.

Dels quatre elements principals que conté la teoria, s'han considerat útils per al present treball només dos: la innovació i les seues característiques percebudes i el temps en quan a categories d'adoptants.

INNOVACIÓ	TEMPS
<ul style="list-style-type: none"> • Avantatge relatiu • Compatibilitat • Complexitat • Experimentació • Visibilitat 	<ul style="list-style-type: none"> • Categories dels adoptants: <ul style="list-style-type: none"> - Innovadors - Primers adoptants - Majoria precoç - Majoria tardana - Tradicionals

TAULA 2. ELEMENTS DE LA TEORIA DE LA DIFUSIÓ DE LA INNOVACIÓ DE ROGERS EMPRATS EN LA PRESENT INVESTIGACIÓ

Així doncs, no s'ha tingut en compte ni el procés de decisió de la innovació ni el ritme d'adopció de la mateixa, ja que la investigació ha estat plantejada per a conèixer les opinions i actituds en un moment determinat i no la seua variació al llarg del temps. Tampoc no s'han tingut en compte ni els canals de comunicació ni el sistema social, ja que no s'han considerat pertinents per a la investigació.

La innovació estudiada ha sigut la Iniciativa OCW, amb les seues característiques d'avantatge relatiu, compatibilitat, complexitat, experimentació i visibilitat. Els adoptants han sigut el professorat, que s'ha classificat segons les categories utilitzades per Rogers respecte a l'ús de les TIC, respecte a l'ús de l'OA i també, respecte a la probabilitat d'adopció potencial de la innovació OCW.

METODOLOGIA

3. METODOLOGIA

En els últims anys, en l'àmbit de la Documentació, hem assistit a un augment d'investigacions dedicades a estudiar el moviment *Open Access* des de diferents perspectives, principalment des del punt de vista de les eines i procediments que li donen suport. No obstant això, en la majoria de les ocasions els aspectes humans i socials implicats en el procés d'implantació de repositoris, han ocupat un lloc secundari. Aquesta qüestió ha quedat palesa en el petit nombre de treballs obtinguts dedicats a l'estudi de les opinions, actituds i percepcions dels seus usuaris, tant com a proveïdors de documents com a utilitzadors d'aquests documents.

Per aquesta raó, per a abordar l'estudi de l'adopció de la innovació per part dels docents en ciències de la salut de la Universitat de València, es va considerar que era necessari realitzar un estudi exploratori. D'aquesta manera, es va decidir que l'enfocament metodològic més adient seria el qualitatiu, en el qual la lògica inductiva guiara la investigació. A més, l'adopció d'aquest enfocament permetria una major flexibilitat a l'hora d'observar l'objecte d'estudi, una major profunditat i detall en el registre i anàlisi dels aspectes observats i una visió àmplia i global d'aquests aspectes (Creswell, 2007). Com afirma Borrego Huerta (1999) la investigació qualitativa és especialment adequada per explorar la conducta humana, sobretot per analitzar fenòmens complexos, dels quals es té poca informació.

Malgrat el caràcter eminentment inductiu d'un enfocament qualitatiu, en aquesta investigació, tal com s'ha descrit en l'apartat anterior, s'ha utilitzat un model teòric en el que recolzar tot el procés d'investigació, ja que ha guiat el disseny, la recollida de dades i les primeres fases de l'anàlisi ajudant a fonamentar-les. Amb aquesta estratègia ha sigut possible aproximar-se al camp d'estudi utilitzant com a referència diverses categories del model teòric de

Rogers, però sense prendre-les de forma rígida, permetent una recerca de informació extensa, oberta i detallada.

A continuació s'exposen els aspectes relacionats amb la metodologia emprada, en concret, la població estudiada, la mostra, la tècnica de recollida d'informació, el camp de treball, l'anàlisi de les dades i les estratègies per assegurar la qualitat de la investigació.

3.1. POBLACIÓ ESTUDIADA

La població d'estudi van ser els docents de les titulacions en Ciències de la Salut de la Universitat de València, en concret de les titulacions d'Infermeria, Podologia i Fisioteràpia, per què representen les titulacions que han donat un salt qualitatiu i quantitatiu en el seu pla d'estudis per adaptar-se a l'EEES. Aquest salt es concreta en l'augment del nombre de crèdits al passar de Diplomatura a Grau (taula 3) i el pas a ser titulacions de la mateixa categoria acadèmica que la resta (antigues Llicenciatures). No és el cas d'altres titulacions de l'àrea de Ciències de la Salut com per exemple Medicina, Farmàcia o Psicologia, per la qual cosa, el seu professorat no ha sigut objecte del present estudi.

	Diplomatura	Grau
Infermeria	225 crèdits ¹	240 ECTS ²
Podologia	220 crèdits	240 ECTS
Fisioteràpia	198 crèdits	240 ECTS

TAULA 3. MODIFICACIÓ DEL NOMBRE DE CRÈDITS PER TITULACIÓ

¹ Cada crèdit equival a 10 hores de formació (teòrica o pràctica) amb professorat.

² Cada ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System o Sistema Europeu de Transferència i Acumulació de Crèdits) equival a 25 hores de treball de l'alumnat.

Les titulacions, el professorat de les quals va ser estudiats, impartien docència en dues escoles universitàries: l'Escola Universitària d'Infermeria i Podologia i l'Escola Universitària de Fisioteràpia. Malgrat que la titulació d'Infermeria s'imparteix també en altres escoles que depenen de la Universitat de València, aquestes no han estat incloses per què a nivell administratiu depenen de la Conselleria de Sanitat i, per tant, no estan subjectes a la utilització dels mateixos sistemes d'interacció i comunicació amb el seu alumnat. És el cas de l'Escola Universitària d'Infermeria "La Fe" i l'Escola Universitària d'Infermeria "Nuestra Señora del Sagrado Corazón".

L'Escola d'Infermeria i Podologia es va fundar el 1977 i l'Escola de Fisioteràpia a l'any 1984. Hi ha per tant, en les titulacions d'Infermeria i Fisioteràpia, una generació de docents que van començar amb l'obertura de les escoles, i que està començant a jubilar-se, deixant pas a una nova generació de professorat.

Per tant, aquestes dues escoles han format diplomats universitaris abans de la incorporació a la titulació de Grau amb l'EEES, per la qual cosa, no era necessari que el seu personal docent tinguera una titulació de Llicenciatura per a poder exercir-hi la docència, ni tampoc era necessari estar en possessió del títol de doctor. Al mateix temps, fins a l'aparició dels màsters universitaris oficials amb l'EEES, els diplomats no podien accedir al doctorat directament, sinó que era necessari haver cursat una Llicenciatura per a poder accedir-hi, i tant Infermeria com Fisioteràpia no tenien cap Llicenciatura oficial pròpia amb accés directe, com podia ser, per exemple, la Diplomatura en Biblioteconomia i Documentació i la Llicenciatura en Documentació. Així doncs, ens trobem davant d'una situació d'escassos docents doctors entre el professorat que tenia la mateixa titulació que impartia. La majoria dels doctors provenia de docents que d'entrada eren llicenciats (primera titulació) en diferents titulacions, com puga ser Medicina, Farmàcia, Ciències de l'Activitat Física i l'Esport..., i que

impartien docència a aquestes diplomatures. A continuació es detallen les característiques de cada escola.

a) Escola d'Infermeria i Podologia

L'Escola d'Infermeria i Podologia està composta per un sol departament (Departament d'Infermeria). Altres departaments intervenen en la docència però estan vinculats a altres facultats i escoles universitàries. A l'àrea d'Infermeria són quatre: Treball Social i Serveis Socials, Història de la Ciència i Documentació, Filologia anglesa i Alemanya i Filologia catalana. Mentre que a l'àrea de Podologia són deu: Anatomia i Embriologia Humana, Cirurgia, Estadística i Investigació Operativa, Farmacologia, Filosofia del Dret Moral i Política, Fisiologia, Fisioteràpia, Història de la Ciència i Documentació, Medicina, Microbiologia i Ecologia i Patologia.

L'any 2010, al Departament d'Infermeria hi havia 64 professors i professores, que impartien docència a les titulacions d'Infermeria i Podologia. En la taula següent es pot observar la distribució segons la categoria docent i la titulació en la que impartien docència.

	Departament d'Infermeria	Infermeria	Podologia	Infermeria + Podologia
Catedràtic/a Escola Universitària	5	5		
Titular Escola Universitària	16	13		3
Titular Universitat	5	2		3
Contractat/da Doctor/a	1	1		
Ajudant/a Doctor/a	2	1		1
Ajudant/a	1	1		
Col·laborador/a	1	1		
Associat/da	34	16	16	2
Total	65	40	16	9

TAULA 4. DISTRIBUCIÓ DEL PROFESSORAT DEL DEPARTAMENT D'INFERMERIA SEGONS LA CATEGORIA DOCENT I LA TITULACIÓ EN LA QUE IMPARTEIXEN DOCÈNCIA

b) Escola de Fisioteràpia

L'Escola de Fisioteràpia està composta només per un departament (Departament de Fisioteràpia). Altres departaments imparteixen docència en aquesta titulació però estan vinculats a altres facultats i escoles universitàries (Fisiologia, Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal, Psicologia, Metodologia, Psicobiologia i Psicologia Social, Anatomia i Embriologia Humana, Filologia anglesa i Alemanya).

El Departament de Fisioteràpia comptava l'any 2010 amb 51 professors i professores. La distribució per categories es descriu a la taula 5.

	Departament de Fisioteràpia
Catedràtic/a Escola Universitària	1
Titular Escola Universitària	8
Titular Universitat	7
Contractat/da Doctor/a	1
Ajudant/a Doctor/a	0
Ajudant/a	7
Col·laborador/a	1
Associat/da	26
Total	51

TAULA 5. DISTRIBUCIÓ DEL PROFESSORAT DEL DEPARTAMENT DE FISIOTERÀPIA

3.2. MOSTRA

Per a seleccionar els individus que formen part de la mostra s'ha utilitzat el mostreig teòric desenvolupat per Glaser i Strauss (1967), en el qual els casos es van integrant segons el seu nivell esperat d'aportació de noves idees al conjunt de la investigació en desenvolupament, que Flick (2004) remarca com l'estratègia de mostreig més adient en la investigació qualitativa.

El mostreig teòric és el procés de recollida de dades per a generar teoria per mig de la qual l'investigador recull, codifica i analitza les seues dades

paral·lelament, decideix on focalitzar la seva investigació i quines dades recollir després i on trobar-les, per a desenvolupar la seua teoria a mesura que sorgeix. Amb la utilització d'aquest principi, el tipus i nombre d'entrevistes no es van poder establir de bestreta, doncs la fase de recollida d'informació i d'anàlisi es va realitzar de forma simultània, i es van anar incorporant incidents o casos mentre s'anaven aconseguint noves idees.

Per a la localització dels informants, es va seguir una estratègia de “bola de neu”, que consisteix en anar incorporant casos segons les informacions aportades per les persones ja entrevistades. S'ha començat primer pels directors dels centres i dels departaments, i s'ha anat estenent la cerca en base a la semblança primer i a la diferència després, intentant aconseguir la màxima variabilitat, de manera que es poguera tindre una representació el més ampla, variada i rica possible de la realitat (Patton, 1991). En primer lloc, s'han entrevistat aquelles persones que han contestat a la petició de col·laboració. Com que eren pocs i no s'havia aconseguit suficient diversitat d'incidents, s'ha continuat cercant altres individus en base a la informació que s'obtenia de les persones entrevistades, és a dir, s'han cercat individus que eren assenyalats pels companys com a poc o molt afins a les innovacions.

La finalitat del mostreig ha sigut la obtenció del major nombre d'opinions i actituds diferents expressades pels entrevistats, i no tant l'adquisició d'un nombre determinat d'entrevistes.

La incorporació de nous informants ha finalitzat en arribar a la saturació teòrica, que s'ha aconseguit a l'entrevista número 26, ja que la informació que aportava era redundant i no afegia cap idea, opinió o actitud nova.

3.3. TÈCNICA DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

La tècnica de recollida d'informació ha sigut l'entrevista personal semiestructurada. S'ha elegit aquesta tècnica perquè ofereix un guió base, tant

a l'entrevistador com a l'entrevistat, que permet centrar el tema d'estudi i no oblidar cap aspecte que pugui ser important per a la investigació. Però també permet a l'entrevistat expressar totes les seues idees i opinions, i a més a més, dóna l'opció de poder introduir aspectes relacionats que puguen tindre relació per a l'individu. D'aquesta manera, és possible aportar informació addicional que pot ser molt valuosa, i que amb la utilització d'un altre mètode més tancat de recollida d'informació (com un qüestionari), no haguera sigut possible tal aportació.

L'entrevista consta de les següents preguntes:

1. Quina assignatura dóna? Utilitza l'aula virtual? Per a què? Quins inconvenients o avantatges suposa l'aula virtual relacionat la situació anterior?
2. De cara a la preparació de les noves assignatures del nou pla d'estudis, que li pareix poder consultar materials d'altres universitats?.
3. Coneix la Iniciativa Open Course Ware? Que opina al respecte?
4. Creu que la seua adopció suposarà un avantatge? En quina mesura i com ho definiria?
5. Creu que pot ser compatible amb el sistema actual de gestió de materials de classe? Com milloraria o empitjoraria el servei?
6. Com veu de fàcil o difícil la seua implantació en la seua assignatura? I en totes les assignatures de l'escola en general?
7. Què opina sobre poder provar la iniciativa?
8. Creu que la resta de docents podran veure els resultats de la incorporació de la iniciativa? De quina manera i quines repercussions pot tindre això?
9. Com creu que afectaria la incorporació de la iniciativa a la seua escola en quan a avantatges i inconvenients?

10. Què opina sobre deixar els seus materials en accés obert?
11. Creu que necessitaria, vosté o els seus companys, formació per a poder incorporar l'OCW? De quin tipus?
12. Quines estratègies creu necessàries per aconseguir una implantació de la iniciativa al seu centre?
13. Assignatura/es que imparteix. Són troncal/s o optatives? Comparteix l'assignatura amb altres professors o professores?
14. Quants anys d'experiència docent té?
15. Quin tipus de contracte té?
16. Té algun càrrec a l'escola?

L'entrevista va ser gravada en suport digital d'àudio (gravadora Olympus) i posteriorment es va bolcar a un programari específic d'anàlisi de dades qualitatives, en aquest cas, Atlas.ti 5.0. per a Windows.

La durada de les entrevistes va ser variable, depenent de la informació que aportaven els informants i l'experiència de treball amb les TIC. La mitja va ser de 20 minuts, essent la màxima de 33 minuts i la mínima de 6 minuts.

Les entrevistes es van realitzar durant els mesos de febrer a juliol de 2009.

Conforme s'anaven obtenint les dades, es va començar l'anàlisi de les mateixes, descrit posteriorment, per a poder incorporar casos que ens aportaren més informació o cobriren llacunes concretes d'informació.

3.4. TREBALL DE CAMP

Abans d'iniciar l'estudi de camp, es van mantindre converses amb la directora de la Iniciativa OCW a la Universitat de València per obtenir informació de primera mà sobre les característiques de la iniciativa a nivell local, així com les bases de participació en la mateixa. També es va consultar la web

institucional de l'Oficina de l'OCW a la Universitat de València. La preparació de les entrevistes es va fer en base a la informació obtinguda.

Una vegada plantejada la investigació, es va sol·licitar autorització a les institucions implicades per a realitzar la investigació, amb una petició de cita al director de l'escola d'Infermeria i Podologia i un correu electrònic de presentació i sol·licitud d'una entrevista personal amb la directora de l'escola de Fisioteràpia, per explicar-los els objectius de la investigació, el desenvolupament de la mateixa i demanar-los la seua cooperació (annex 1). Una vegada obtinguda l'autorització, es va enviar a tot el professorat de les dues escoles una carta informativa sobre la investigació (annex 2), en la qual s'informava dels objectius de la mateixa, la confidencialitat de les dades i el tipus d'entrevista que s'anava a realitzar, sol·licitant la seua amable col·laboració. La carta va ser dipositada en la bústia de cadascun dels docents i també es va enviar per correu electrònic. Les contestacions per part del professorat es podien realitzar a través del correu electrònic, per mig d'un telèfon de contacte o deixant la carta amb les dades de contacte a la consergeria de qualsevol de les dues escoles.

Seguidament es va convocar una reunió a l'Escola Universitària d'Infermeria i Podologia, on una responsable de la Iniciativa Open Course Ware de la Universitat de València, va explicar les característiques de la mateixa, els beneficis i altres dades d'interés. A aquesta reunió sols van acudir 4 membres de l'equip docent de la pròpia escola. A l'Escola Universitària de Fisioteràpia, en vista de l'escàs èxit de convocatòria aconseguit anteriorment no es va convocar cap reunió. De totes maneres, abans de començar cadascuna de les entrevistes formals, es va realitzar una exposició de la informació disponible a través de la pàgina web institucional, remarcant les característiques de la iniciativa i aclarint qualsevol dubte respecte a característiques i funcionament, ja que només dues persones consideraren que tenien suficient informació al respecte per a poder contestar les preguntes de l'entrevista.

Abans del començament de l'entrevista, el professorat van signar un consentiment informat sobre la mateixa (annex 3), en el que es descriuen els objectius de la investigació, la tècnica a realitzar i que anava a ser gravada, garantint la confidencialitat de les dades i demanant la seua autorització expressa amb la seua signatura. Finalitzat aquest tràmit es passava a la realització de l'entrevista.

3.5. ANÀLISI DE LES DADES: CODIFICACIÓ I CATEGORITZACIÓ

Ja que la investigació va partir del mostreig teòric, a mesura que les entrevistes s'anaven realitzant, els resultats s'anaven emmagatzemant per mitjà del programari d'anàlisi de dades qualitatives utilitzat. L'anàlisi preliminar d'aquesta informació va guiar la selecció i l'entrevista de nous docents.

Els resultats de les entrevistes, una vegada emmagatzemats, es van escoltar de forma activa i la informació va ser tractada com un tot, sense distinció de la pregunta o preguntes que van servir per al seu registre. Aquesta informació es va analitzar seguint, en part, els procediments de codificació de la *Teoria Fonamentada* introduïda per Glaser i Strauss (1967) i desenvolupada per Strauss i Corbin (1997) i Charmaz (2006), entre altres, que consisteix en *“representar les operacions per les quals les dades es desglossen, conceptualitzen i es tornen a reunir de noves maneres. És el procés central pel que es construeixen teories a partir de les dades”* (Flick, 2004, p. 193).

En primer lloc, es va procedir a la codificació oberta, entesa com el procés analític per mitjà del qual s'identifiquen els conceptes i es descobreixen en les dades les seues propietats i dimensions (Strauss i Corbin, 2002; Flick, 2004). En aquest procés es van realitzar les següents tasques:

- Audició de les entrevistes.
- Identificació dels fragments significatius per a la investigació.
- Assignació de codis a cadascun dels fragments significatius identificats.

- Re-audició, transcripció dels fragments més significatius i comparació dels distints fragments per a detectar aquells que haurien de tindre el mateix codi.

El llistat de codis resultant després de la realització d'aquest procés s'inclou a l'annex 4.

Un exemple podria ser el següent: en base a aquest fragment de l'entrevista *"Afavoreix l'autocrítica dels materials que vas a utilitzar a classe"* el codi assignat és *"autocrítica de la qualitat docent"* (Figura 5).

En segon lloc, després de la codificació oberta es va procedir a una segona fase de codificació dedicada a comparar els conceptes identificats en els codis anteriors amb les categories d'adoptants de la innovació i els atributs de la mateixa, percebuts pels docents, conforme al model d'adopció de la innovació de Rogers (1995) (Figura 6).

El següent fragment es va codificar amb el codi "no interès en iniciatives noves" i es va assignar a la categoria d'adoptants tradicionals respecte a l'OCW:

"...a mi em sembla molt bé, em sembla un avanç, però com et deia abans, no sóc partidari de nous, ... deixe aquestes iniciatives als que vinguen darrere de mi"[E19]

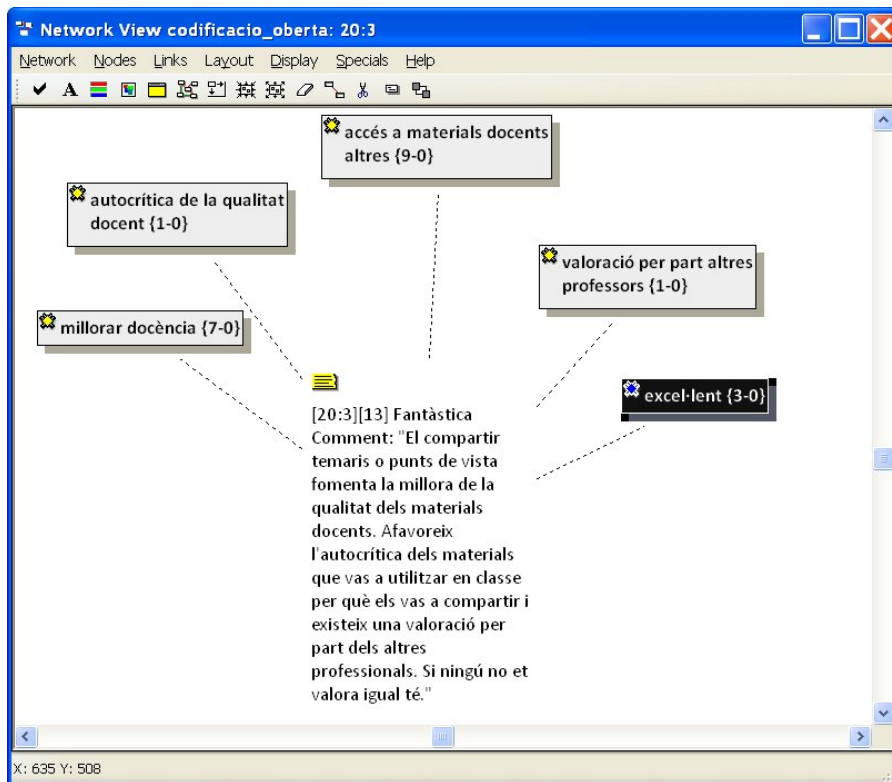

FIGURA 5. ASSIGNACIÓ DE CODIS

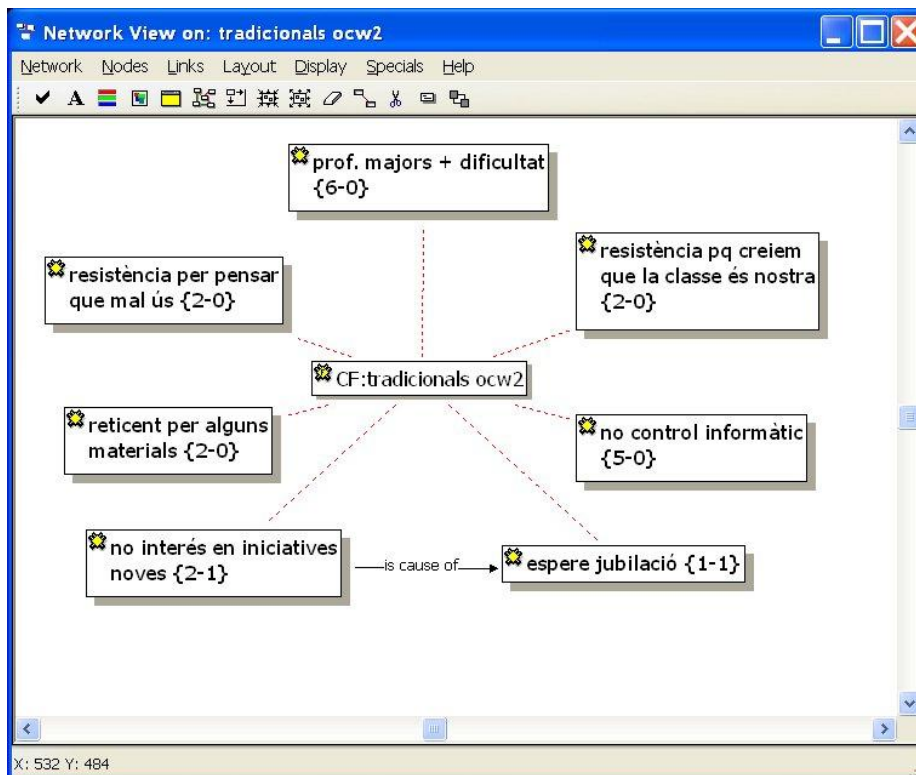

FIGURA 6. ASSIGNACIÓ DE CATEGORIES D'ADOPTANTS

En la figura 7 es mostra l'anàlisi que es va realitzar per a cadascuna de les preguntes d'investigació. En primer lloc, per a la primera pregunta relacionada

amb l'ús i domini de les TIC per part dels docents, es va classificar cada cas segons les categories d'adoptants proposades per Rogers amb relació precisament a l'ús i domini de les TIC per a la docència, i a més a més, es van

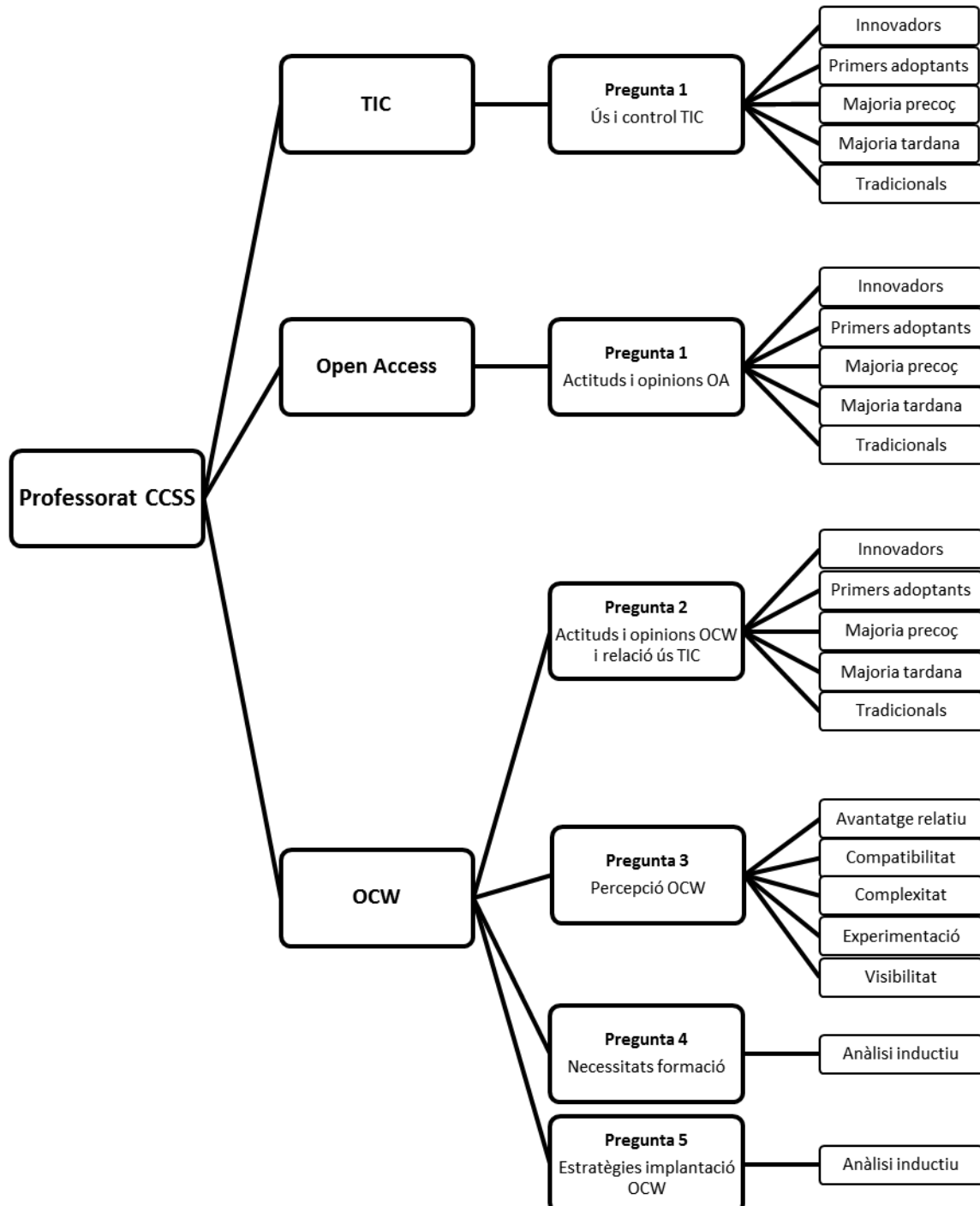

FIGURA 7. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ I ANÀLISI

valorar les actituds i opinions respecte al moviment Open Access a l'àmbit de la docència, classificant-los també en les diferents categories d'adoptants segons aquest aspecte.

Aquestes mateixes categories van ser el punt de partida per a l'anàlisi de la pregunta d'investigació 2. Així doncs, es van classificar en les diferents categories d'adoptants segons les seues actituds i opinions respecte a la Iniciativa OCW, i posteriorment es van relacionar amb les categories d'adoptants segons les TIC definides prèviament. D'aquesta manera, es va crear una taula de doble entrada per a classificar tots els incidents (taula 6). Posteriorment van indagar-se les opinions i actituds davant la innovació proposada.

		Ús de les TIC				
		Innovadors	Primers adoptants	Majoria precoç	Majoria tardana	Tradicionals
Actituds i opinions OCW	Innovadors					
	Primers adoptants					
	Majoria precoç					
	Majoria tardana					
	Tradicionals					

TAULA 6. CATEGORIES D'ADOPTANTS SEGONS EL MODEL DE ROGERS

Aquests casos també podrien estar condicionats per diferents aspectes com eren:

- a) tipus de vinculació amb la universitat (titular, investigador, associat)
- b) qualitat i nivell d'actualització dels materials utilitzats a nivell de fonaments teòrics
- c) recompensa que obté a canvi.

Per a contestar a la tercera pregunta d'investigació, es van explorar les opinions i actituds per valorar les percepcions respecte a les característiques de la Iniciativa OCW que pogueren predir el grau d'adopció de la mateixa. Els atributs investigats van ser: avantatge relatiu, compatibilitat, experimentació, visibilitat i complexitat.

En el cas de la pregunta d'investigació 4, es va realitzar un anàlisi inductiu, és a dir, a partir de les dades particulars es van obtenir conclusions generals. Les categories resultants d'aquest procés es van construir segons l'ús i domini de les TIC i l'experiència docent, que al mateix temps anava lligada al tipus de vinculació amb la universitat. Per últim, en el cas de la pregunta 5, es va realitzar el mateix tipus d'anàlisi, però sense categoritzar als informants, doncs no es va poder trobar cap relació entre el tipus de resposta donada i les característiques dels mateixos.

3.6. ESTRATÈGIES PER ASSEGURAR LA QUALITAT DE LA INVESTIGACIÓ

Amb la finalitat d'assegurar la qualitat i rigor de la investigació, es van seguir els criteris de Lincoln i Guba (1985), doncs és una de les propostes que ha tingut una major repercussió en l'àmbit de la investigació qualitativa (González Teruel i Barrios Cerrejón, 2012). És per això, que es parlarà de confiabilitat (*trustworthiness*), que es refereix al grau en que els resultats d'una investigació reflexen els significats segons el que han descrit els informants. La confiabilitat és un procés empíric per a verificar el grau de similitud entre el context de l'observador i el context de l'observat. És molt important avaluar tant el procediment com els resultats en la investigació qualitativa, per a aconseguir que tinga uns resultats consistents. Les investigacions amb una bona confiabilitat són aquelles que són estables, segures, congruents, iguals a si mateixa i previsibles per al futur (Martínez Miguélez, 2006).

A continuació es descriuen diferents estratègies utilitzades en la present investigació per a assegurar la confiabilitat. Per a descriure-ho de forma més

senzilla, la confiabilitat es pot dividir en interna, que fa referència al procediment en si, i externa, relacionada amb els resultats.

a) Confiabilitat interna: es refereix al grau en el que altres investigadors arriben als mateixos resultats que l'investigador original quan estudien la *mateixa* realitat (LeCompte, 1982; Martínez Miguélez, 2006). S'han utilitzat diferents estratègies per reduir les amenaces de la falta de confiabilitat interna, referides a la fiabilitat del procediment en si, seguint les indicacions de LeCompte (1982): categories descriptives de baix nivell d'inferència, recollida d'informació en suport digital, possibilitat de comprovació de l'autoria, confirmació de les dades per part dels informants.

- S'han utilitzat categories descriptives de baix nivell d'inferència, és a dir, el més concretes i precises possible, essent properes a la realitat observada.
- Les dades de les entrevistes s'han recollit directament en un suport digital, és a dir, han sigut gravades, i directament s'han incorporat al programa d'anàlisi per tal d'evitar la pèrdua o modificació de la informació. D'aquesta manera, el material està disponible i permet la realització d'observacions per part d'altres investigadors en moments posteriors, ja que les dades es troben en brut i es poden categoritzar i conceptualitzar de nou. D'aquesta manera, es pot comprovar l'origen de cadascuna de les dades, com a una entrevista única, i per altra banda es pot comprovar també on comença la interpretació de l'entrevistador, que és en el moment de la codificació.
- L'autoria de cadascuna de les entrevistes es pot comprovar tant pels registres de veu com pel consentiment informat.

- S'ha demanat la col·laboració d'alguns dels entrevistats per a confirmar l'objectivitat de les dades i de la interpretació, presentant-los les seues dades i la interpretació de les mateixes per part de la investigadora per a que les confirmaren o no. Açò ha permés assegurar-se de que el que els investigadors han interpretat coincideix o és consistent amb el que diuen els subjectes estudiats.

b) Confiabilitat externa: referint-se al mètode utilitzat, és a dir, si altres investigadors poden descobrir el mateix fenomen o arribar a les mateixes conclusions a l'estudiar una realitat en *temps diferents* sempre que les condicions siguen les *mateixes* (LeCompte, 1982; Martínez Miguélez, 2006). Per tant, es refereix a la fiabilitat de les dades obtingudes. Per a obtenir una bona confiabilitat externa s'han emprat diferents estratègies definides per LeCompte (1982): identificació dels informants, context social adient i descripció acurada de la metodologia emprada.

- S'han identificat clarament els informants, intentant reduir, per una banda les contestacions "políticament correctes" i per altra potenciant la sinceritat, buscant persones que pogueren estar d'acord amb la innovació tema d'estudi i aquelles que es pensava que d'entrada podrien estar en contra.
- El context on es recullen les dades també pot influir en les mateixes. Per això, les entrevistes s'han realitzat en un espai conegut i còmode per a l'entrevistat, generalment el seu despatx.
- A l'apartat de metodologia es fa una descripció acurada dels mètodes de recollida de la informació, així com del guió de les entrevistes, consentiment informat, treball de camp i anàlisi de les dades, de manera que es pugui repetir l'estudi d'una manera el més semblant possible, ja que sense una precisa identificació i una

acurada descripció de les estratègies del procediment és impossible la replicabilitat de l'estudi.

A més a més, la confiabilitat es concreta en quatre criteris (Lincoln i Guba, 1985): credibilitat, transferibilitat, fiabilitat i confirmabilitat. Seguidament es descriuran diferents estratègies utilitzades per a assegurar aquests criteris.

- a) Credibilitat (*credibility*): fa referència a la precisió i riquesa en que els investigadors descriuen el fenomen estudiat. L'estratègia seguida per assegurar-la ha sigut la validació per part dels informants (Member checks), en la qual les dades, les categories analítiques, les interpretacions i les conclusions són testejades per individus que pertanyen al grup observat, implicant als casos en el procés d'investigació posterior. Per a alguns autors, aquesta estratègia s'anomena validació comunicativa (Kirk, 1986). Per a portar a terme aquesta estratègia s'ha tingut una segona reunió amb alguns actors després de l'entrevista i el seu anàlisi de manera que, per una banda l'entrevistat ha exposat si estava d'acord amb el contingut de les declaracions que s'han obtingut després de l'entrevista, i per l'altra, ha sigut el propi entrevistat qui ha estructurat les seues declaracions des del punt de vista de les complexes relacions que busca l'investigador.
- b) Transferibilitat (*transferability*): es refereix al grau en que els resultats d'una investigació poden ser aplicats en altres contextos. Es refereix a la confiabilitat externa descrita per altres autors (LeCompte, 1982; Martínez Miguélez, 2006). L'estratègia emprada per assegurar la transferibilitat és la descripció densa (*thick description*) que consisteix en la descripció d'un fenomen amb suficient detall que permeti avaluar el grau en que les conclusions són transferibles a altres moments, llocs, situacions i persones, proporcionant un relat complet

i útil en relació al context, els participants i el disseny de la investigació. Totes aquestes estratègies s'han explicat anteriorment.

- c) Dependibilitat (*dependability*): fa referència a la consistència de la investigació en el sentit de que si la citada investigació es repetirà amb els mateixos o semblants informants en el mateix o semblant context, els resultats es repetirien. L'estratègia descrita per Lincoln i Guba (1985) és la auditoria externa, en la que l'investigador proporciona un *audit trail* per a documentar el procés d'investigació. En el cas que ens ocupa, l'*audit trail* es proporciona al llarg de l'apartat de la metodologia a través d'una descripció detallada de la investigació, els informants, la tècnica de recollida d'informació, així com del procés d'anàlisi de dades, amb exemples de codificació i categorització per mig d'alguns exemples dels registres del programari d'anàlisi qualitatiu utilitzat (Atlas.ti). A més a més, a l'annex 4 es presenta el llistat de codis resultants de la codificació oberta.
- d) Confirmabilitat (*confirmability*): és l'últim criteri de la confiabilitat i consisteix en demostrar com els resultats poden ser confirmats a través de les pròpies dades. Les estratègies utilitzades per a portar a terme la confirmabilitat han sigut: la inclusió als annexes dels codis resultants, les diferents classificacions en categories segons el model teòric en el que s'ha basat la investigació, així com els instruments utilitzats en el desenvolupament de la investigació: correus electrònics i petició de participació, entrevista, lloc de realització de les entrevistes. A més a més, la relació dels resultats amb la literatura existent permet augmentar la confirmabilitat. Cal destacar també una altra estratègia emprada, la plausibilització selectiva que s'ha utilitzat a l'hora d'exposar els resultats de la investigació i que consisteix en incorporar cites per a il·lustrar els resultats que es mostren, de

manera que es facilita la comprensió del text (Flick, 2004). Un exemple és el següent:

Resultat: També opinen que augmentaria la interacció entre el professorat, afavorint la possibilitat de conèixer altres companys i poder compartir experiències docents. Hi hauria una interrelació d'iniciatives del professorat de diferents universitats.

Cita: *"...de ser un lloc d'interacció i de relació i comunicació, no sols de coneixements, sinó fins i tot d'iniciatives d'entre professors de diferents universitats, doncs, seria un camp molt interessant"*

RESULTATS

4. RESULTATS

A continuació s'exposen els resultats obtinguts. En primer lloc es descriuen les característiques dels docents als quals es va entrevistar. Seguidament es classifica al professorat entrevistat segons la utilització i grau de domini de les TIC per a la docència basant-se en les categories d'adoptants formulades per Rogers (1995). A continuació s'analitzen les actituds i opinions d'aquest respecte al moviment OA en àmbit de la docència, classificant-lo novament segons les categories d'adoptants de Rogers, en aquest cas relacionat amb l'accés obert. Posteriorment es classifica a les persones entrevistades en les categories d'adoptants de Rogers respecte a l'adopció potencial de la Iniciativa OCW. A més a més, en el següent punt es relacionen les classificacions en categories d'adoptants respecte a dues innovacions, l'ús de les TIC a la docència i la possible adopció de la Iniciativa OCW. Basant-se en aquesta nova estructura es descriuen les actituds i opinions dels docents respecte a la Iniciativa OCW. Per altra banda, en el següent punt s'enumeren les diferents percepcions de les característiques de la Iniciativa OCW per part de les persones entrevistades prenent com a referència la classificació d'adoptants de Rogers. Per a finalitzar es descriuen les necessitats de formació del professorat per a ser competent en l'adopció de la iniciativa des del punt de vista de les persones entrevistades. I per últim, s'enumeren les estratègies considerades més adients i la informació necessària a difondre per a facilitar l'adopció de l'OCW des del punt de vista de les persones entrevistades. Cadascun d'aquests apartats estan orientats a la resposta de les diferents preguntes d'investigació plantejades inicialment i que es mostren a continuació (taula 7):

Pregunta d'investigació 1	Ús i domini de les TIC en la docència del professorat en Ciències de la Salut
	Opinions i actituds dels docents respecte a l'accés obert en l'àmbit de la docència
Pregunta d'investigació 2	Relació entre les actituds i opinions dels docents respecte a l'OCW i l'ús que fan i el domini que tenen de les TIC en la docència
Pregunta d'investigació 3	Percepció dels docents respecte a les característiques de l'OCW
Pregunta d'investigació 4	Necessitats de formació dels docents per a la implantació de l'OCW
Pregunta d'investigació 5	Estratègies i informació a difondre per facilitar la implantació de l'OCW

TAULA 7. PREGUNTES D'INVESTIGACIÓ I RESULTATS

4.1 DESCRIPCIÓ DELS INFORMANTS

S'han realitzat un total de 26 entrevistes al professorat universitari de l'Escola Universitària d'Infermeria i Podologia (EUIP) i de l'Escola Universitària de Fisioteràpia (EUF). Dotze persones impartien classe a la titulació d'infermeria, dues a podologia, dues conjuntament a infermeria i podologia i deu a fisioteràpia.

En quan a la distribució per sexes, sis eren dones i vint eren homes.

Pel que respecta als anys d'experiència docent, hi havia 6 amb un o dos anys d'experiència, 3 de tres a cinc anys, 4 de sis a deu anys i 13 de més de quinze anys. Es pot veure la distribució per titulacions i experiència a la figura 8.

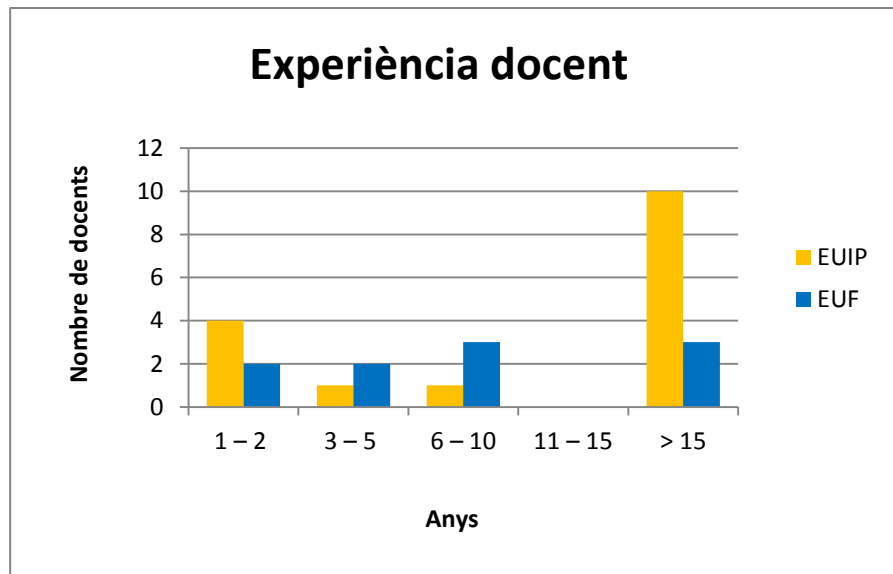

FIGURA 8. ANYS D'EXPERIÈNCIA DOCENT DELS ENTREVISTATS

El tipus de contracte que mantenen amb la universitat es pot veure a la figura 9, essent 13 professors o professores titulars (a temps complet i vinculats) i 13 professors o professores contractats (amb perfil investigador o laboral).

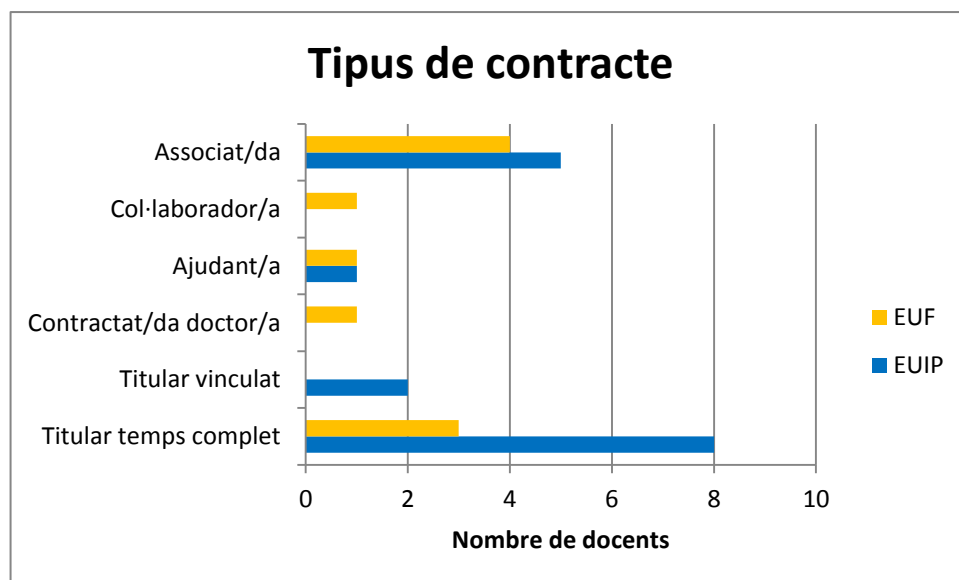

FIGURA 9. VINCULACIÓ DEL PROFESSORAT AMB LA UNIVERSITAT

Pel que respecta als càrrecs de gestió relacionats amb l'escola, tenim que hi havia 6 persones amb càrrec (director o secretari d'escola o director de departament), 6 professors o professores pertanyien a alguna comissió i 14 no feien cap tasca de gestió. Més detall a la figura 10.

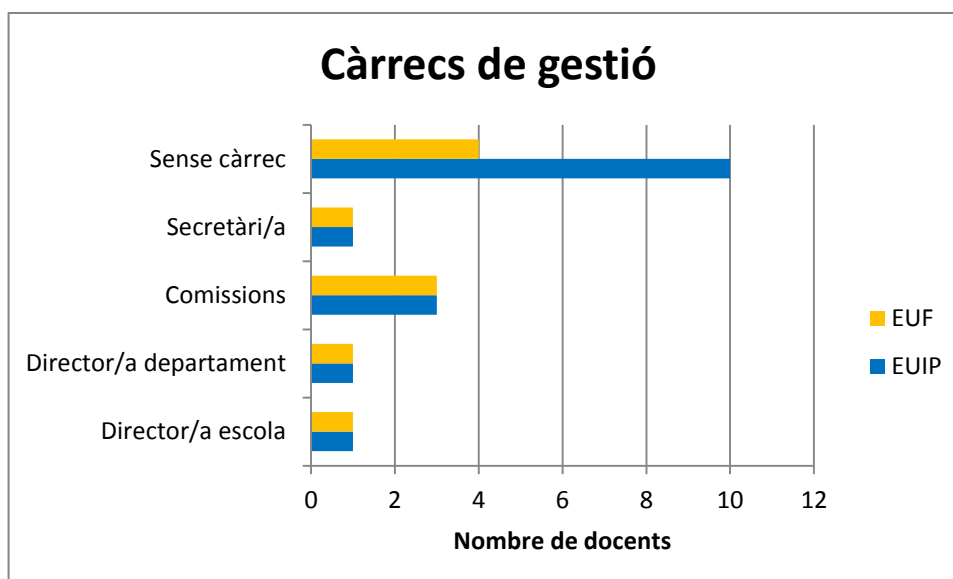

FIGURA 10. CÀRRECS DE GESTIÓ DEL PROFESSORAT

Respecte a les titulacions del professorat entrevistat, 11 eren diplomats o diplomades, 5 tenien una llicenciatura i 10 eren doctors o doctores. Es pot veure amb més detall a la figura 11.

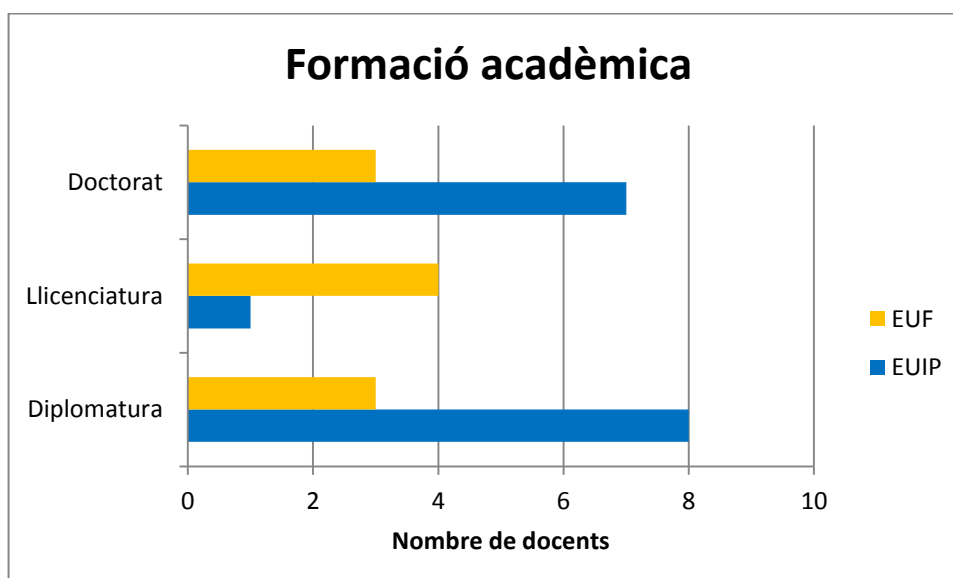

FIGURA 11. TITULACIONS DELS DOCENTS ENTREVISTATS

En la següent taula es resumeixen las característiques dels informants. Les característiques no s'han pogut detallar de forma més específica per a no revelar la identitat dels informants, ja que l'entrevista era confidencial. El codi assignat a cadascun dels informants s'adjunta a les seues cites a l'hora d'exposar els resultats.

	Codi	Experiència docent (anys)	Vinculació laboral	Formació acadèmica
Informant 1	E01	> 15	Titular	Doc
Informant 2	E02	> 15	Titular	Doc
Informant 3	E03	1-2	Laboral	D
Informant 4	E04	1-2	Investigador	Doc
Informant 5	E05	1-2	Laboral	D
Informant 6	E06	6-10	Laboral	D
Informant 7	E07	> 15	Titular	D
Informant 8	E08	> 15	Titular	D
Informant 9	E09	> 15	Titular	D
Informant 10	E10	> 15	Titular	Doc
Informant 11	E11	1-2	Laboral	Doc
Informant 12	E12	> 15	Titular	D
Informant 13	E13	> 15	Titular	Doc
Informant 14	E14	1-2	Laboral	D
Informant 15	E15	3-5	Laboral	Ll
Informant 16	E16	6-10	Investigador	Ll
Informant 17	E17	6-10	Investigador	Doc
Informant 18	E18	> 15	Titular	D
Informant 19	E19	> 15	Titular	Doc
Informant 20	E20	3-5	Laboral	Ll
Informant 21	E21	6-10	Investigador	Ll
Informant 22	E22	> 15	Titular	D
Informant 23	E23	1-2	Laboral	D
Informant 24	E24	> 15	Titular	Doc
Informant 25	E25	> 15	Titular	Doc
Informant 26	E26	3-5	Laboral	Ll

D: Diplomant/da; Ll:Llicenciat/da; Doc: Doctor/a

TAULA 8. CARACTERÍSTIQUES DELS INFORMANTS.

4.2 ÚS I DOMINI DE LES TIC EN LA DOCÈNCIA DEL PROFESSORAT EN CIÈNCIES DE LA SALUT DE LA UV

Segons el grau de utilització i domini de les TIC, és a dir, la facilitat d'ús i la disponibilitat de maquinari i programari, els docents es van classificar dins de les categories d'adoptants suggerides per Rogers (taula 9).

Categories Rogers segons ús i domini de les TIC	N
Innovadors	0
Primers adoptants	7
Majoria precoç	14
Majoria tardana	3
Tradicionals	2
TOTAL	26

TAULA 9. CLASSIFICACIÓ DELS DOCENTS SEGONS LES CATEGORIES D'ADOPTANTS DE ROGERS RESPECTE AL GRAU D'ÚS I DOMINI DE LAS TIC EN LA DOCÈNCIA.

Cal destacar que cap dels docents es va classificar com a innovador respecte a l'ús i domini de les TIC en la docència.

Les característiques dels docents classificats en cadascuna d'aquestes categories, són les següents:

- **Primers adoptants** (7 casos): els agradava ser dels primers en tindre i utilitzar les noves possibilitats de les TIC. Eren un referent per als altres docents, que sovint els demanaven consell i prenien decisions prudentes respecte les innovacions.

"Jo el que tinc és estructurada l'assignatura en una pàgina web" [E01]

"Estic molt satisfet actualment com a professor a causa d'aquestes tecnologies, no?, M'ha facilitat la feina, i fins i tot ha fet que la feina m'agrade més " [E02]

- **Majoria precoç** (14 casos): han necessitat més temps per adaptar-se a les TIC, però tenien una alta interacció social dins el sistema i aportaven una funció legitimadora de la innovació una vegada l'havien adoptada.

"Per penjar apunts per als estudiants i per pujar algun tipus de comunicat amb ells directament..." [E06]

- **Majoria tardana** (3 casos): eren els que han adoptat les TIC per pressions de l'entorn i han necessitat una major motivació. Eren persones més escèptiques i cauteloses.

"I després la forma informàtica, que a mi és el que més faena em dóna sempre, és que no utilitze a vegades coses per què és que no sé [...] i hi ha vegades que dedicar una hora a aprendre a tirar no sé què en la xarxa, en una aula virtual, doncs escolta, me'n baixo a la reprografia que m'és més fàcil, no?..." [E15]

- **Tradicionals** (2 casos): eren molt localistes, el seu punt de vista era el passat i mantenien una visió rígida del món. Eren persones a les que l'aprenentatge de les TIC els suposava un esforç enorme. Coincideix que eren les dues persones de més edat.

"...no, no estic familiaritzat amb això..." [E19]

4.3 OPINIONS I ACTITUDS DELS DOCENTS RESPECTE A L'ACCÉS OBERT A L'ÀMBIT DE LA DOCÈNCIA

D'altra banda, els informants es van classificar en les categories d'adoptants de Rogers segons la seua utilització i, sobre tot, producció de materials d'OA, tal i com figura a la taula 10. Igual que per a l'ús i domini de les TIC, respecte a les seues opinions i actituds cap a l'OA, cap dels docents es va classificar com a innovador.

Categories Rogers segons <i>Open Access</i>	N
Innovadors	0
Primers adoptants	7
Majoria precoç	6
Majoria tardana	10
Tradicionals	3
TOTAL	26

TAULA 10. CLASSIFICACIÓ DELS DOCENTS EN LES CATEGORIES D'ADOPTANTS DE ROGERS RESPECTE AL GRAU D'ÚS I PRODUCCIÓ DE MATERIALS OA.

L'experiència docent i el tipus de vinculació amb la universitat no van ser característiques diferencials d'una o altra categoria. La classificació en les diferents categories d'adoptants va vindre marcada més per l'actitud col·laborativa i altruista, bàsica als moviments *Open*. A continuació es descriuen les

opinions i actituds detallades dels docents respecte a l'OA relacionades amb la producció de materials docents.

4.3.1 PRIMERS ADOPTANTS RESPECTE A L'*OPEN ACCESS*

Tal i com es mostra a la taula 10, a aquest grup pertanyen 7 casos. Eren docents amb un bon domini de les TIC i que d'entrada estaven a favor de tots els moviments *Open*. Podia ser professorat amb gran experiència docent o no. Les seues opinions i actituds, de forma resumida van ser les següents:

- a) Materials propis ja estan o han estat en obert
- b) Augment de la qualitat de la informació
- c) Poca adaptació dels docents als canvis de programari

En primer lloc, els docents demostraven una actitud favorable cap a l'accés obert i de fet ja tenien els seus materials en obert per a l'alumnat o per a la comunitat universitària en general, ben distribuïts en suport òptic, a través de la xarxa o bé per mitjà de l'aula virtual en el moment en que aquesta es va implantar:

"...jo no tinc cap problema, de fet ho porte fet ja des de fa molt de temps, no en la xarxa però si als alumnes, gravant DVDs i coses..." [E14]

"... jo no tinc cap inconvenient, primer, fonamentalment perquè els materials que jo produïsc són materials d'accés per part de tots els estudiants, i per tant, pràcticament tots els estudiants ho poden veure, i a partir d'ells ja pràcticament podrien ser distribuïts, perquè ells li'ls podrien passar a qualsevol altra persona, no?..." [E24]

"... jo ho he fet, vaja, els meus materials han estat en obert fins que es va implantar l'aula virtual..." [E02]

"... de fet estan. Tota la comunitat universitària pot accedir als meus continguts..." [E12]

En segon lloc, els informants transmeten la idea de que la disponibilitat en obert dels materials docents és un fet que pot afavorir l'augment de la seua qualitat

"...jo rep informació, intente millorar-la, en el sentit que pugua, i la ofereix als demés. Això és, el sentit de les llicències lliures de coneixement, bé siga llibres, que estan a la biblioteca, o bé siga del programari aquest de domini públic, jo li diria més bé de domini públic, la informació de domini públic, que se la poden apropiat empreses privades o altres empreses d'administració pública, però que després els resultats d'eixe benefici de coneixement també el revertisquen públicament..." [E09]

"...cap problema, ha de ser així per avançar el coneixement i la ciència, algú fa alguna cosa i altres ho milloren, i així progressivament va millorant..." [E23]

Per últim, alguns van fer menció al fet de que els docents, de cara a l'elaboració de materials, necessitaven dominar bé els programes que utilitzaven, però, malgrat açò, el professorat en general, tenien poca capacitat d'adaptació a nous programes. També es va comentar que la majoria de cursos de formació continuada que organitzava la universitat per al seu personal eren de programari propietari.

"...per exemple, passar del Windows a altres alternatives de Lliurex, ací seria catastròfic, perquè la gent ja està acostumada als programari propietari, i cada vegada que li dius una cosa nova, doncs, es ressent..." [E09]

4.3.2 MAJORIA PRECOÇ RESPECTE A L'OPEN ACCESS

Com es pot apreciar a la taula 10, a aquest grup pertanyien 6 casos. Eren docents que tenien com a característica comuna que estaven segurs de la qualitat del seu material docent i no els importava que altres persones hi

tingueren accés. Hi havia docents amb gran experiència docent i altres novells. Les seues actituds i opinions van ser les següents:

- a) Actitud favorable
- b) L'alumnat pot fer difusió
- c) Actitud favorable si existira reconeixement d'autoria
- d) No difusió d'imatges de persones
- e) Material multimèdia propi no lliure sense recompensa

En primer lloc, els informants d'aquest grup van tindre una actitud positiva respecte a l'OA dels seus propis materials, i inclús alguns d'ells, estaven pensant la manera de deixar els seus materials, que actualment es trobaven a l'aula virtual, totalment en obert, de manera que no fera falta estar matriculat en una determinada assignatura per poder accedir-hi. Aquesta actitud altruista respecte a la difusió dels seus materials ve marcada en part pel fet que ells mateixos també es beneficien de l'accés als materials generats per altres docents:

"...si ens adherim a aquest tipus de forma de treball no crec que hi haja cap problema, igual que nosaltres accedim a material que han elaborat altres persones, doncs a la inversa, que la gent pugua consultar el que jo elabore o altres companys no em sembla gens, res problemàtic..." [E06]

"...de fet jo estic pensant, de fet m'estic creant un blog, per a penjar el mateix que tinc en l'aula virtual. Per què?, perquè hi ha alumnes que venen de castellà, que volen donar la meua docència en valencià, i no poden accedir a l'aula virtual perquè no estan matriculats, llavors, jo ho deixo en un blog i que s'ho descarreguen. O siga que jo estic per la tasca, sí o sí, a mi m'agradaria tindre accés a tots els recursos que tenen els professors, per això jo sóc igual..." [E26]

En segon lloc, i en relació amb el punt anterior, hi havia docents que consideraven que el fet d'utilitzar l'aula virtual o de deixar els arxius a l'alumnat

podia tindre les mateixes conseqüències que deixar-los en obert pel que respecta a la difusió de la informació, ja que una vegada estava en mans de l'alumnat, aquest ho podia difondre:

"...hi ha gent molt susceptible a que algú consulte la seua documentació, però és que la documentació o el que elabores tu, si ho deixes a l'aula virtual, igual que ho baixa un estudiant, aquest estudiant pot fer difusió d'aquest document, i on pot arribar? [...] a qui ho sol·licite o a qui li ho vulga deixar..." [E06]

"...bé, de fet en l'aula virtual pràcticament està així... jo m'he assabentat de que temes meus han estat explicats en altres centres docents de la ciutat de València, eh, posteriorment se m'ha comunicat i se m'ha dit i se m'ha fet diguem-ne oficial, però jo ho sabia d'abans. No m'importa, jo no crec que jo tinga l'exclusiva de res..." [E10]

En tercer lloc, van considerar que tenien una actitud favorable, sempre i quan, hi haguera un reconeixement d'autoria:

"... jo no tinc ningun problema sempre que la gent referencie. Jo quan he citat alguna cosa que està oberta ho he referenciat. Supose que és una forma de respecte els uns als altres." [E05]

Fins i tot, part del professorat va comentar que fins ara estaven deixant els seus materials en obert per al seu alumnat, però de cara a deixar-los en obert per a tothom s'haurien de modificar per a no difondre imatges de persones, de les quals tenien l'autorització per a ser utilitzades amb finalitat docent però no per a la seua difusió (ja que podrien ser utilitzades amb altres finalitats):

"...fins ara ho estem fent davant dels alumnes, fins ara realment, com a molt és un PDF, però si se està deixant un Power estàs,.. el problema que podem tindre és de cara a imatges, ací per exemple, en fisioteràpia hem de dur, hem de tindre molta cura perquè realment moltes són pacients, aleshores, si el pacient dóna permís per a que tu, fas que vinga a classe, és

un exemple, o una imatge que tu estàs oferint als alumnes, però no és el mateix, que tu fiques eixa imatge a classe que estiga per ací. Ací hem d'anar amb molt de compte i modificar, no podem fer, jo a voltes als meus alumnes no, imatges de pacients i això, m'han donat permís a mi per a utilitzar-ho a classe però jo no em faig responsable de que això estiga per ací, estiga a l'ús, aleshores hem d'anar amb molt de compte en eixe, més ací, bo ací i en Ciències de la Salut, són pacients, són persones..." [E20]

Per finalitzar, l'opinió d'alguns docents que estaven desenvolupant materials docents multimèdia va ser que no els deixarien en accés obert si no hi havia una recompensa a canvi

"...depén dels incentius de la universitat. Si la universitat paga el fer un material, i fins i tot a nivell curricular em dóna un recolzament, de, jo que sé, punts extra, per així dir-ho, a mi no m'importaria. He rebut a canvi del meu esforç alguna cosa, però sense rebre res, tal i com està la situació en la universitat, te tornes una mica tancat, perquè veus que tu treballes i la resta s'aprofita i aleshores no, ací o treballem tots una mica més o el que treballa molt se cansa..." [E16]

4.3.3 MAJORIA TARDANA RESPECTE A L'OPEN ACCESS

Tal i com es reflexa a la taula 10, pertanyien a aquest grup 10 casos. Com que el grup era molt heterogeni, les seues opinions i actituds també ho van ser. Les raons que van influir en aquestes opinions i actituds es presenten de forma esquemàtica seguidament:

- a) No els importa deixar-los en obert si:
 - Es respecta la propietat intel·lectual
 - Ben elaborats (amb temps)
- b) Necessaris per millorar el currículum
- c) No segurs de la qualitat del seu propi material

- d) Afavoreix l'absentisme
- e) Afavoreix l'intrusisme professional
- f) Millor publicar-los

Primer, van opinar que estarien d'acord en deixar els seus materials docents en obert sempre i quan, per una banda, es garantisca el respecte a la propietat intel·lectual:

"... jo no tindria cap inconvenient, i he estat bastant reticent al respecte. Si es respectés la propietat intel·lectual, llavors sí que no tindria cap inconvenient..." [E07]

O per altra banda, disposaren de temps per a elaborar uns materials de qualitat. En aquells moments, com que no disposaven del temps necessari, opinaven que no els podien deixar en obert, ja que només deixarien materials de qualitat:

"Jo per això de deixar-los en accés obert no veig cap problema, saps, sí que és veritat que lògicament suposaria un esforç, ja que deixar-los tal i com estan no els vas a deixar, perquè sembla que, bé hauré de depurar una mica..." [E13]

"... jo no tinc cap inconvenient, sempre que tingués prou temps per fer-ho bé, i deixar-ho ben visible a la vista de més gent que no són només els meus alumnes, doncs no tinc cap problema..." [E17]

En segon terme, els docents van manifestar que necessitaven el seu material per millorar el seu currículum, i van opinar que en aquell moment donarien preferència a les seues necessitats curriculars:

"...en la meua situació em costaria, i m'agradaria en el mateix sentit d'estar anys treballant, eixos anys treballant en l'assignatura d'experiència docent que també serviren per a poder fer, treballar eixa assignatura, poder fer un manual, publicar-lo i ja després, seria una molt bona, ja em trobaria còmoda de cara a posar els continguts oberts per a que tots els pogueren

utilitzar. Pot parèixer que és un poc egoista, que no vols que la resta, però també hi ha que pensar en el temps que s'inverteix en tractar de plantejar les coses d'eixa forma, no?, no sé, també dependrà molt del tipus de continguts..." [E04]

En tercer lloc, alguns docents no estaven segurs de la qualitat dels seus propis materials, i per tant, no els deixarien en obert fins a no estar segurs de que tenien suficient qualitat:

"Jo necessite formació per millorar les meues classes, per millorar els continguts de la meua assignatura, jo no em veig capacitada per posar uns apunts a la xarxa, no jo ni molts. Potser, professors que porten més anys i controlen molt més, potser, però jo reconec que jo necessite formació" [E21]

Finalment, alguns docents d'aquest grup tenien una actitud més bé negativa sobre deixar els seus materials en accés obert, per una banda, perquè opinaven que el fet de que l'alumnat tinguera accés a tot el material de bestreta afavoriria l'absentisme del mateix, així com la relaxació i tranquil·litat pel fet de tindre tots els materials físicament, però que la majoria de l'alumnat acabaria estudiant a última hora, no dominaria la matèria i no sabia relacionar els conceptes, per tant, disminuiria la qualitat de l'aprenentatge:

"...jo veig que si tu penges el material abans de començar el curs l'alumne es relaxa, si tu li dones tot el material, l'alumne ja no ve a classe, teòriques ni res, perquè creu que ací ja està tot, llavors hi ha molta relaxació. Jo crec que el material cal donar-lo a mesura que es va donant la classe, fins i tot després de la classe, perquè així l'estudiant va, hi és atent i després li dones el material [...] Pot ser que els estudiants es relaxen, en aquest sentit, perquè clar com ja tinc el material, i després cometem l'error que sempre cometem: el tinc aquí, 7 dies abans de l'examen, què són? 70 fulls, els dividisc entre 5, em toca a 10 fulls cada dia i un per repassar, i llavors

després quan els fas relacionar qualsevol cosa, com ho han après de memòria, impossible, els suspens segur, bé els suspendries a tots..." [E18]

Per altra banda, també manifestaren que si deixaven els materials en accés obert potenciarien l'intrusisme professional, sobre tot a fisioteràpia, al facilitar els materials d'aprenentatge tant fàcilment

"...em fan por dues coses, una que els autodidactes amb aquests materials ja diguen: ho sé tot; i es posen a treballar com si realment foren, quan els falta la part docent de la pràctica pura i dura i després, doncs el mateix amb els alumnes, que pensen que bé, com ja està fet, ja em mire el vídeo, veig com es fa i no cal que vaja a classe..." [E25]

I per a finalitzar, alguns docents van opinar que per a deixar materials propis en accés obert haurien d'estar molt segurs de la seua qualitat, i abans de deixar-los en accés lliure preferirien publicar-los:

"...jo encantada de la vida. Però primer jo hauria d'estar molt tranquil·la del que estic oferint, clar, jo que ho consulten, doncs clar, aquesta és la idea, a mi no m'importa que la gent utilitze un treball que he fet jo, però més m'agradaria escriure un llibre i que m'ho pagaren..." [E21]

4.3.4 TRADICIONALS RESPECTE A L'OPEN ACCESS

A aquest grup pertanyen 3 incidents, segons es mostra a la taula 10. Tots ells van manifestar una actitud negativa respecte al fet de deixar els seus materials en obert, perquè consideraven que el material era propietat del professorat. Al mateix temps cal mencionar que tampoc no dominaven massa les TIC a nivell d'usuari. Les següents cites il·lustren aquestes situacions:

"... jo en este moment tinc que madurar la situació, sóc contrari, en aquest moment contrari, no sé l'any que ve el que opinaré, estic en un procés de canvi..." [E22]

"...home a mi em costa, eh, a mi em costa, i em costa a vegades donar-los als alumnes, quan hi ha tota una tasca, segons el tipus de materials que tu entregues, no?, jo mai els done, no ve molt al cas, però mai els done abans d'una classe, perquè vull que m'estiguen escoltant, no vull que tinguen els apunts..." [E15]

La següent taula resumeix les actituds i opinions respecte al moviment OA dels docents de Ciències de la Salut de la Universitat de València.

Categories adoptants OA	Opinions i actituds
Primers adoptants	<ul style="list-style-type: none"> - Materials propis en obert - Augment de la qualitat de la informació - Poca adaptació dels docents als canvis de programari
Majoria precoç	<ul style="list-style-type: none"> - Actitud favorable - Alumnat pot fer difusió - Actitud favorable si reconeixement d'autoria - No difusió imatges de persones - Material multimèdia propi no lliure sense recompensa
Majoria tardana	<ul style="list-style-type: none"> - No els importa deixar-los en obert si: <ul style="list-style-type: none"> o Es respecta la propietat intel·lectual o Ben elaborats (amb temps) - Necessaris per millorar el currículum - No segurs de la qualitat del seu propi material - Afavoreix l'absentisme - Afavoreix l'intrusisme professional - Millor publicar-los
Tradicionals	<ul style="list-style-type: none"> - Actitud negativa - Material propietat del professor

TAULA 11. OPINIONS I ACTITUDS DELS DOCENTS SOBRE L'OA

4.4 OPINIONS I ACTITUDS RESPECTE A LA INICIATIVA OCW DELS DOCENTS DE CIÈNCIES DE LA SALUT DE LA UV

Per esbrinar quines eren les opinions i actituds dels docents en Ciències de la Salut de la Universitat de València respecte a la Iniciativa OCW, es van classificar els mateixos en les diferents categories d'adoptants suggerides per Rogers respecte a l'adopció d'una innovació, en concret referent al grau d'adopció potencial de la Iniciativa OCW (taula 12).

Categories Rogers segons adopció d'OCW	N
Innovadors	0
Primers adoptants	4
Majoria precoç	4
Majoria tardana	15
Tradicionals	3
TOTAL	26

TAULA 12. ADOPCIÓ DE LA INICIATIVA OPENCOURSEWARE DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA SEGONS LES CATEGORIES DE ADOPTANTS DE ROGERS

Dels 26 casos analitzats, cap va poder classificar-se com a innovador respecte a la Iniciativa OCW, ja que en el moment de realitzar les entrevistes, ningú s'havia adherit a aquesta iniciativa. Per altra banda, 4 es van classificar como a primers adoptants potencials, tal i com il·lustra la següent cita:

"...jo no ho veuria difícil, de fet ficant-me ací prescindisc de la pàgina, o de bona part de la pàgina que em toca muntar-me-la a mi, i mantenir-la actualitzada o anar fent canvis curs a curs..." [E09]

Quatre van ser classificats com a majoria precoç potencial,

"... jo no ho veig difícil, perquè de fet tinc tot el material pràcticament elaborat i disponible." [E08]

Uns altres quinze com majoria tardana potencial

"... disposats estem, com tots no?, si no comences no saps fins a quin punt pots tenir problemes o dificultats, l'única cosa, com sempre, la manca de temps, però bé..." [E06]

"... en aquest moment crec que per a mi seria molt complicat, però no per l'assignatura, sinó pel meu plantejament general..." [E13]

I finalment, tres com a tradicionals potencials.

"... jo en este moment tinc que madurar la situació, sóc contrari, en aquest moment contrari, no sé l'any que ve el que opinaré, estic en un procés de canvi..." [E22]

4.5 RELACIÓ ENTRE LES ACTITUDS I OPINIONS DELS DOCENTS RESPECTE A L'OCW I L'ÚS QUE FAN I EL DOMINI QUE TENEN DE LES TIC EN LA DOCÈNCIA

Quan es van relacionar les categories d'adoptants segons el grau d'adopció potencial de la Iniciativa OCW amb les categories relacionades amb el grau d'utilització i domini de les TIC, es van obtenir 9 situacions diferents (taula 13).

		Ús de les TIC					Nº de casos
		Innovadors	Primers adoptants	Majoria precoç	Majoria tardana	Tradicionals	
Actituds i opinions OCW	Innovadors						0
	Primers adoptants		4				4
	Majoria precoç		1	2	1		4
	Majoria tardana		2	12	1		15
	Tradicionals				1	2	3
Nº de casos		0	7	14	3	2	26

TAULA 13. CLASSIFICACIÓ DELS DOCENTS SEGONS LES CATEGORIES D'ADOPTANTS DE ROGERS RESPECTE A L'OCW I LES TIC.

A més a més, aquests casos han estat condicionats per diferents aspectes, que es comenten en cadascun dels apartats, com són:

- Tipus de vinculació amb la universitat (titular, investigador, associat)
- Qualitat i nivell d'actualització dels materials utilitzats a nivell de fonaments teòrics
- Recompensa que obté a canvi

Tenint en compte la classificació del professorat com a adoptant potencial de la Iniciativa OCW, i les categories d'adoptants respecte a l'ús i domini de les TIC en la docència, es descriuen amb detall les seues opinions i actituds a continuació. Al mateix temps, aquestes actituds i opinions es presenten de forma resumida a la taula 14.

4.5.1 PRIMERS ADOPTANTS POTENCIALS RESPECTE A L'OCW

Tal com mostra la taula 13, a aquest grup pertanyen quatre casos. Els primers adoptants eren persones amb un bon domini de les TIC, que els agradava ser dels primers en tindre i utilitzar les noves possibilitats de les mateixes, com per exemple, l'OCW. Eren un referent per als altres docents, que sovint els demanaven consell, i prenen decisions prudents respecte les innovacions. A més a més, comptaven amb els materials completament elaborats i tenien gran experiència docent. També cal destacar que la vinculació contractual amb la universitat era de titular a temps complet i que d'entrada no necessitaven "fer punts" per a millorar les seues condicions laborals.

A més a més, els primers adoptants potencials de l'OCW, també pertanyien a la categoria de primers adoptants respecte a l'ús i domini de les TIC.

4.5.1.1 PRIMERS ADOPTANTS EN TIC

Així doncs, aquest subgrup està format per quatre incidents. Les seues opinions i actituds, de forma resumida han sigut les següents:

- a) Pot afavorir l'autoaprenentatge
- b) Pot augmentar la qualitat docent dels materials.
- c) Accés lliure al coneixement
- d) Augment del prestigi de l'escola i de la universitat
- e) Reconeixement d'autoria i publicitat-difusió del treball personal

- f) Pot dificultar la relació amb companys i alumnat
- g) Adopció de l'OCW dependrà de l'actitud cap a les TIC

En primer lloc, els docents opinaven que l'OCW podia afavorir l'autoaprenentatge, de manera que l'alumnat podia tindre accés a materials per a millorar la seua formació:

"...d'intentar canviar el que estic fent, perquè ho he consultat, ho he vist, i llavors, això sí que és treball, intentar donar la teua classe o el teu material i a partir d'aquí desenvolupar una sèrie de qüestions, de problemes, perquè l'alumne aprenga, no?, perquè faça una mena de dues direccions, que vaja cap a ell el que jo li done i que el que dóna ell ho rememore, ho integre i ho deixi anar. Que ell mateix, una altra vegada s'avalue." [E02]

La segona opinió emesa pels docents d'aquesta categoria tenia relació amb la possibilitat de que l'OCW contribuïra a la millora de la qualitat dels materials docents. Al produir-se una exposició pública, tindria lloc una comparació entre el professorat de les mateixes matèries i un augment de la competitivitat entre ells. Els docents implicats perfilarien i perfeccionarien els seus materials docents, ja que estarien sotmesos a la crítica d'altres companys. Açò també comportaria una major satisfacció professional pel treball ben fet:

"... d'una banda s'obre la competència. Si tu, perquè sobretot si veus gent que ho està fent millor, no? et fa veure que cal millorar. Perquè a més l'alumne podrà disposar d'una altra informació, i jo crec que per això ja li farà, li ha d'estimular per millorar i aprendre, seguir aprenent, per descomptat..." [E02]

"...té un inconvenient, de més treball, perquè del que estem parlant és de la competició, no?, tu t'obres aquí, t'exposes a altres professors, a altres universitats, i això, si tu tens una mica d'amor propi i interès, doncs clar, ja no és per a un grup reduït, que són els teus alumnes, que intentes fer-ho

sempre bé, sinó que aquí ja t'exposes a un major nombre de gent, i això és una gran responsabilitat, per descomptat..." [E02]

A més, el fet d'estar els materials en exposició pública fa que tots els entrevistats opinaren que haurien de perfilar els materials, encara que tingueren el temari completament elaborat (aquesta opinió s'ha repetit en diverses categories) i ja accessible a través d'una pàgina web:

"...en aquests moments, el material docent que tinc, seria qüestió de donar-li potser, més forma, més forma, d'una forma més estructurada, i valorar la possibilitat de que els enllaços es puguin mantenir o no..." [E01]

"...tal com el tinc ara no crec que em suposara molts problemes, ara, tot el tema obert d'autoaprenentatge, de qüestions, que no serien només preguntes tipus, com està ara, sinó alguna cosa més profunda, crec que sí que em costarà, però no per la plataforma en sí sinó perquè m'agradaria millorar la plataforma, la nova, amb això." [E02]

En tercer lloc, els docents entrevistats han fet menció als beneficis de l'accés lliure per una banda, com a contribució a l'augment del coneixement:

"...entre altres coses per què del coneixement lliure he estat partidari d'ell, de sempre. És a dir, la informació ha de circular lliurement, i el que l'aprofite ho transforme i el que l'empere que també contribueixca, no?, gratuïtament a incrementar coneixement" [E09]

I, per altra, com a contribució a una millora constant d'aquest coneixement:

"Els materials es deixen per a que altres els empren, els transformen i tornen els materials transformats, de manera que millora el coneixement" [E09]

En quart lloc, també s'han emès opinions respecte a la contribució de la iniciativa com a vehicle per a augmentar el prestigi de la Universitat en general i de l'escola en particular:

"...pel que fa al prestigi de l'escola, augmentarà. Si els professors fem això i ho fem bé, augmentarà la consideració de l'escola cara a l'exterior. De l'escola i de la universitat. Jo crec que és un prestigi per a la universitat..."

[E02]

Així doncs i de manera paral·lela, han opinat respecte a la qüestió del reconeixement de l'autoria. Amb aquest sistema d'exposició pública, es respectaria la propietat intel·lectual del professorat i hi hauria un reconeixement de l'autoria, tant del professorat com de la universitat. A més a més, es faria públic el treball personal d'un professor o professora a nivell docent i investigador:

"... el professorat veu que hi ha ací material, que se li garanteix la propietat intel·lectual, sense divises, no?.. però se li garanteix la propietat, doncs això, alguns ja s'han queixat, de veure el seu material publicat per ací, en el 'Rincón del vago', i [...] part dels apunts de classe, i bo algun altre apropiarse d'això sense consentiment, no? Això alguna professora ja s'ha queixat. I tal vegada, l'Opencourse puga garantir, com a mínim, cita al professor que ha elaborat eixe material..." [E09]

Malgrat que, alguns docents van manifestar que l'adhesió a aquesta iniciativa o altres ferramentes d'innovació docent, podria dificultar la relació entre companys i, fins i tot, amb l'estudiantat:

"...pot fins i tot plantejar dificultats de relació entre el professorat, que utilitze aquestes eines, amb els estudiants i fins i tot amb altres estudiants, eh, que potser altres grups als quals no està donant les classes a la vegada i amb altres professors que estiguen treballant en les mateixes matèries i fins i tot amb aquests professors, perquè va a plantejar algunes vegades problemes [...] fins i tot pot ser conflictiu quan aquests materials en la seua utilització poden transcendir en àmbits en els quals no són compreses d'una forma adequada i correcta aquestes noves metodologies..." [E24]

Per últim, van opinar que l'adhesió o no a la Iniciativa OCW dependrà de l'actitud dels docents envers les TIC.

"...ací el problema principal va a estar en les persones, no tant en les matèries com en les persones. Per què si en aquests moments tenim companys i companyes que no fan ús de l'aula virtual per què, o per què no volen o per què no saben, estructurar els apunts per a que estiguen en obert, en general la gent no és molt, no està molt per la tasca de que les seues coses siguen conegudes per molta més gent. " [E01]

Segons el nivell previ de domini de les TIC i, per tant, de l'esforç que li suppose a cadascun dels docents adaptar-se a aquesta iniciativa, la seua actitud cap a la mateixa variarà. Serà més positiu si controla perfectament les TIC o té habilitat per a fer-ho. També dependrà de l'interés cap a les mateixes TIC. Per a dominar les TIC en general o algun programa específic fa falta invertir un poc de temps. L'actitud cap a aquesta formació ve modificada segons la dedicació del professorat (temps complet o no), la seua orientació (laboral o investigador) i la seua necessitat curricular (necessita millorar el seu currículum o no).

4.5.2 MAJORIA PRECOÇ POTENCIAL RESPECTE A L'OCW.

Tal com mostra la taula 13, a aquest grup pertanyen quatre casos. Eren persones amb un domini de les TIC variable, encara que tots ja utilitzaven l'aula virtual de forma habitual. A més de tindre una gran experiència docent disposaven de tot el material elaborat, encara que comentaven que l'haurien de perfilar. El tipus de vinculació amb la universitat era de professor o professora titular, alguns a temps complet i altres a temps parcial (era professorat vinculat amb la universitat amb una part de dedicació laboral assistencial).

D'altra banda, segons els domini de les TIC, els docents es podien subclassificar en: a) primers adoptants, b) majoria precoç i c) majoria tardana respecte a les TIC. Les opinions i actituds que van manifestar respecte a la Iniciativa OCW en cadascun d'aquests subgrups van ser les següents:

4.5.2.1 PRIMERS ADOPTANTS EN TIC

Formava part d'aquest subgrup un incident. Era un professor amb gran experiència docent, amb un bon domini de les TIC a nivell d'usuari i amb una vinculació amb la universitat de professorat titular a temps complet.

Va opinar que, per una banda hauria de perfilar els materials per evitar errades, i per altra, que la publicitat de la iniciativa a nivell personal era important, ja que quantes més assignatures estigueren incloses seria més fàcil la incorporació d'unes altres. El professorat incorporat ho recomanaria als companys i aquests podrien veure-hi els avantatges. El següent fragment il·lustra aquesta opinió:

"... si els altres companys professors pogueren veure els avantatges podria ser una cosa contagiosa, en el sentit que bo, podria ser una iniciativa o un estímul per a que altres pogueren veure els resultats..." [E12]

En segon lloc, igual que al grup dels docents primers adoptants potencials de l'OCW, aquest també va opinar que l'adhesió o no a la Iniciativa OCW dependrà en gran mesura de l'actitud dels docents envers les TIC

"...igual que passa amb els estudiants, amb els professors també. Hi ha actituds favorables i altres que no estan a favor de la utilització d'aquestes ferramentes." [E12]

4.5.2.2 MAJORIA PRECOÇ EN TIC

Dos casos pertanyien a aquest subgrup, essent el seu perfil el següent: era professorat amb gran experiència docent, amb un ús de les TIC adient per a les seues necessitats bàsiques en el procés d'ensenyament-aprenentatge i amb una vinculació amb la universitat de professorat titular vinculat. Les opinions emeses van tindre relació amb els següents aspectes:

- a) Millora la coordinació en la mateixa titulació
- b) Materials preparats

- c) Interacció amb docents d'altres universitats
- d) Favorable a la convergència europea

En primer lloc, els docents d'aquest grup han opinat que amb la incorporació a la Iniciativa OCW es milloraria la coordinació de la docència en la mateixa titulació, ja que a l'estar publicats el programa, els continguts i la metodologia, es milloraria la coordinació de les diferents assignatures de la titulació, evitant tant duplicitats com llacunes de coneixement. A més a més, el professorat coneixeria els materials emprats pels altres docents de la mateixa titulació i podrien sorgir propostes coordinades o simplement es podria formar en altres matèries que no foren de la seua competència. Aquesta idea queda il·lustrada amb els següents fragments de l'entrevista:

"...el que tots estiguérem i poguérem visualitzar com s'imparteix una matèria, o quin tipus de material s'utilitza i quina metodologia s'utilitza per impartir una matèria.." [E08]

"...delimitar o no els continguts propis en la matèria que imparteixes, veure repeticions de continguts o absències, no tant punts de vista diferents, perquè jo crec que això és enriquidor, sinó potser, les absències o les repeticions." [E08]

En segon lloc, han comentat que tenien el material preparat i disponible per a la seua utilització con s'il·lustra a la següent cita:

"...perquè de fet tinc tot el material pràcticament elaborat i disponible." [E08]

A més a més, aquests docents es manifestaven en relació a la possibilitat d'establir relacions amb altres universitats, ja que permetria augmentar la interacció entre el professorat, així com accedir-hi als seus continguts docents:

"... des del punt de vista dels professors la interacció local, estatal i mundial de professors i de continguts. Que jo tinga accés al programa de, anem a

parlar, d'una mítica, de la Universitat de la Sorbona, doncs és una cosa molt interessant per a mi..." [E10]

I al mateix temps afavoriria la possibilitat de conèixer altres companys i permetria compartir experiències docents. Hi hauria una interrelació d'iniciatives de professorat de diferents universitats, essent molt útil de cara a la convergència europea i a l'intercanvi de docents:

"...de ser un lloc d'interacció i de relació i comunicació, no sols de coneixements, sinó fins i tot d'iniciatives entre professors de diferents universitats, doncs, seria un camp molt interessant" [E10]

"...poder compartir les experiències de cada un com a docent i com impartim la nostra docència, i quin tipus d'activitats realitzem cada un, amb la qual cosa, seria molt més ric, perquè ens permetria probablement obrir altres formes de treball, metodologies diferents per impartir la mateixa docència.." [E08]

"...particularment molt oportuna temporalment de cara a la convergència europea i de cara a la interacció d'universitats..." [E10]

Per últim, aquesta iniciativa ajudaria a difusió de la informació, permetent, a més a més, l'avanç del coneixement a l'alliberar recursos didàctics, ja que al trobar-se aquests en exposició pública, eixirien a la llum tant la metodologia emprada com els continguts d'una determinada matèria, permetent una evolució i millora dels mateixos:

"... el que tots estiguérem i poguérem visualitzar com s'imparteix una matèria, o quin tipus de material s'utilitza i quina metodologia s'utilitza per impartir una matèria..." [E08]

4.5.2.3 MAJORIA TARDANA EN TIC

Un incident forma part d'aquest subgrup. Com a característiques més destacables es podria dir que encara que utilitzava les TIC per a l'ensenyament,

li suposava una feina costosa. D'altra banda, tenia gran experiència docent i una vinculació amb la universitat de titular a temps complet. Les seues opinions varen tindre relació amb els següents aspectes:

- a) Reconeixement d'autoria
- b) Difusió de la informació
- c) Avantatge per a l'alumnat

En primer lloc, respecte al reconeixement d'autoria, aquest informant va opinar que es facilitaria el respecte a la propietat intel·lectual del professorat vinculant-lo amb la universitat a la qual pertany, degut al sistema d'exposició pública dels materials. A més a més, tal i com succeïa en el cas dels docents del grup de primers adoptants potencials respecte a l'OCW, aquest informant també va opinar que es faria públic el treball personal d'un professor o professora a nivell docent i investigador, il·lustrant-se en la següent cita:

"...el gran avantatge que jo li veig seria poder facilitar el coneixement i l'experiència d'un professor determinat respecte a una matèria, i que aquesta matèria i aquest coneixement fos conegut en qualsevol àmbit..."

[E07]

En segon lloc, també ha opinat que ajudaria a la difusió de la informació, essent una forma ràpida, econòmica i efectiva de fer públic el treball personal d'un professor:

"...en principi jo si que estaria d'acord en penjar les dues assignatures i en facilitar no només el programa i la bibliografia sinó especialment els continguts, perquè obeeix a un treball personal del professor i que tindria una major transcendència i una major difusió de la informació que per altres mecanismes seria molt més costosa de poder facilitar a qualsevol persona a nivell mundial..." [E07]

Per últim, una altra opinió va ser que la utilització d'aquesta iniciativa representaria un avantatge per a l'alumnat, ja que obtindria tots els materials

complets i ordenats, amb una millor qualitat, sense repeticions ni llacunes de continguts, de forma ràpida, econòmica i accessible a través de qualsevol lloc.

"...a tots ens interessa conèixer els continguts que imparteixen la resta de companys per poder orientar els coneixements que cadascú imparteix dins de la seua assignatura en el moment actual, això seria un gran avantatge, tant per al professorat com per a l'alumnat..." [E07]

4.5.3 MAJORIA TARDANA POTENCIAL RESPECTE A L'OCW

La major part dels incidents es trobaven en aquesta categoria, amb un total de quinze casos.

En aquest grup van trobar docents que potencialment s'incorporarien tard a la Iniciativa OCW per diferents raons. No es podria parlar d'un perfil específic de docent que pertanyés a aquest grup, ja que hi havia una variabilitat prou ampla. Les variables que influïen en aquesta variabilitat eren:

- a) Ús i domini de les TIC
- b) Experiència docent
- c) Tipus de contracte amb la universitat
- d) Necessitat o no de millora curricular per tal d'accedir a una millor contractació.
- e) Ser responsable o no d'una assignatura completa.

Així doncs, segons el nivell d'ús i domini de les TIC, els docents d'aquest grup es podien subclassificar en: a) primers adoptants, b) majoria precoç i c) majoria tardana respecte les TIC. Les seues opinions i actituds han sigut les següents:

4.5.3.1 PRIMERS ADOPTANTS EN TIC

Formen part d'aquest subgrup dos incidents. Eren persones amb un bon domini de les TIC que tenien entre 6 i 10 anys d'experiència docent.

Necessitaven el seu material docent per a millorar el seu currículum acadèmic per tal d'accedir a millors contractes laborals, es trobaven involucrats en projectes d'innovació docent i no tenien el material docent completament elaborat. A mode d'esquema les seues opinions i actituds han sigut les següents:

- a) Utilització de l'OCW per a consultar
- b) Material disponible per a professorat nou
- c) Material complet a disposició de l'alumnat
- d) Necessari recompenses per part de la universitat
- e) Sospesar esforç/benefici

En primer lloc, el professorat amb menys experiència docent opinava que utilitzaria l'OCW per a consultar materials publicats d'altre professorat. També ha opinat que un gran avantatge de la iniciativa seria que els materials estarien localitzats en un lloc concret, on es podria trobar com un repertori de documents, permetent aprendre d'altres matèries, veure altres punts de vista en una mateixa matèria i amb accés a materials multimèdia elaborat per altres.

“...molt positiva, el docent que s'inicia va un poc en els ulls tancats i dóna el programa per herència. No té possibilitat de consultar altres assignatures com a guia. De fet m'agradaria que ja estiguera. Jo seria un dels principals consultors.” [E21]

Al mateix temps, manifestaven que si la majoria de docents s'incorporaren a la iniciativa, això suposaria un gran avantatge per als docents novells o per a aquells que hagueren de canviar d'assignatura, ja que podrien consultar tot el material de cursos anteriors.

“Avantatges? Si diguem que tots els professors (en conjunt eh, no puntualment) fan material docent i tot queda disponible, diguem que, doncs si s'ha de canviar d'assignatura, si un professor ha de canviar d'assignatura, doncs té un material que pot consultar i que pot, diguem que per consens potser, dels professors de dins del departament, s'utilitza per a

l'assignatura. En eixe aspecte és una biblioteca d'informació, una font d'informació important.” [E16]

En segon lloc, de la mateixa manera que ocorria amb els incidents del grup de majoria precoç potencial respecte a l'OCW, els docents d'aquest subgrup també van considerar que hi haurien avantatges per a l'alumnat, com era el tindre tot el material docent disponible. Malgrat açò, afegien que potser, per a una part de l'alumnat aquesta circumstància podria inclús ser perjudicial, ja que podria confondre el fet de tindre el material de forma física amb el domini del mateix:

“...per a l'estudiant, benefici: té tot el que vol. Té allò del que l'anem a examinar, per així dir-ho, encara que pots exigir més, però diguem que la part principal la tindriem accessible. Inconvenients? Que se tornaran possiblement més confiats, perquè tenen el material i no estudiaran fins el final. Perquè ja els costa tenint els PowerPoint, a més a més, si compten amb materials que no només són continguts, sinó que és elaboració d'una pràctica etc, qui vulga aprendre, qui vulga estudiar contínuament, perfecte. Aprendreà més, perquè té més informació, però el que s'ho deixa per al final jo crec que suspendrà.” [E16]

En tercer lloc, l'informant que tenia més experiència docent, va manifestar el seu desinterés per falta de recompensa, ja que considerava que no hi havia una recompensa adient a l'esforç que suposava adherir-se a l'OCW. Va opinar que la universitat hauria de donar recompenses als docents que s'involucraren, doncs s'estava afavorint la bona imatge de la universitat amb el seu treball:

“... fins i tot rebre incentius per part de la universitat, per que al cap i a la fi, qui està donant la imatge, a banda del docent que ho fa personalment, és la universitat, o siga que, ja que costa tant de temps, moltes vegades, o fins i tot econòmicament fer materials, doncs, rebre algun tipus d'ajuda...” [E16]

Finalment i continuant en la mateixa línia, van comentar que farien una valoració de l'esforç que suposaria adherir-se a la iniciativa i la recompensa que s'obtindria a canvi per a decidir si els interessaria o no l'adopció de la mateixa, ja que pensaven que al professorat li faltava temps per a portar a terme tot allò que volia fer, i a més a més, li faltava formació en TIC, la qual cosa suposava més esforç en l'elaboració del material per desconeixement del programari. També opinaren que hi havia una falta de publicitat dels beneficis i recompenses que s'obtindrien:

"... li suposa al professor un esforç extra, més extra, més extra, que és el que moltes vegades tenim, doncs conèixer no ocupa lloc, o siga, m'encantaria saber més, el problema és a expenses de què, no?. De llevar-te temps personal, o de llevar-te temps per promocionar la teua carrera docent o llevar temps de preparació de material per als estudiants. És que diguem que tal i com està assumida la figura del docent investigador, en la universitat, tenim molts rols alhora. És com anar afegint rols. Que et sembla?, bé. Però que he de deixar de fer per a adoptar eixe rol?..." [E16]

4.5.3.2 MAJORIA PRECOÇ EN TIC.

En aquest subgrup es trobava el nombre més gran d'incidents, amb dotze casos. Era professorat que, sobre tindre un bon domini de les TIC, no es podria incorporar a l'OCW de forma precoç per diferents motius depenent de les seues característiques.

Per una banda estaven els docents que necessitaven eixos materials per a millorar el seu currículum. Era professorat amb poca experiència docent i una vinculació amb la universitat amb perfil investigador. De moment, aquesta iniciativa no els interessava massa, perquè pensaven que no afavoriria el seu currículum tant com altres activitats que pogueren portar a terme.

D'altra banda, hi havia docents amb un perfil laboral de vinculació a la universitat, amb poca experiència docent i que compartien assignatura amb

altre professorat. Per tant, no estava en les seues mans el poder decidir si s'adherien o no a la iniciativa, ja que en la majoria de les ocasions aquesta decisió depenia del professorat titular, perquè segons la normativa de l'OCW a la Universitat de València, les assignatures havien d'estar completes.

I per últim, hi havia professorat amb molta experiència docent, amb una vinculació amb la universitat de titular a temps complet, que en eixe moment exercia càrrecs de responsabilitat, als quals dedicava la major part del seu temps.

A mode de resum, les opinions i actituds expressades van ser les següents:

- a) Falta de recompensa curricular
- b) No temps suficient
- c) Necessari perfilar els materials
- d) Docents d'una part de l'assignatura
- e) Benefici com a docent: millora el currículum
- f) Millora de la coordinació entre assignatures
- g) Avantatge per a l'alumnat
- h) Qualitat de material i metodologia docent:
 - Autocrítica
 - Revisió per altres
 - Crítiques constructives
- i) Universitat no controla qualitat docent
- j) El material ofereix poca credibilitat
- k) Missió de la universitat: formació de professionals competents
- l) Coneixement lliure

m) Dificultat en assignatures pràctiques

n) Afavoreix l'absentisme

o) Informació no actualitzada

En primer lloc, es comenten les reticències a nivell personal. Alguns docents tenien certes resistències en incorporar-se a la Iniciativa OCW perquè opinaven que no obtindrien suficients beneficis a nivell curricular i preferien dedicar el seu temps i esforç a altre tipus d'iniciatives, tal i com s'il·lustra a les següents cites:

"...i tot i així no sé si ho penjaria, o el publicaria, t'ho dic tal qual, és clar, perquè vull penjar jo aquí si no em guanye res, ja no econòmicament, sinó, no sé, jo preferisc publicar en un llibre de paper , no perquè siga de paper, sinó ..., o en una revista científica..." [E21]

"...treballar eixa assignatura, poder fer un manual, publicar-lo i ja després, seria una molt bona, ja em trobaria còmoda de cara a posar els continguts oberts per a que tots els pogueren utilitzar. Pot paréixer que és un poc egoista, que no vols que la resta, però també hi ha que pensar en el temps que s'inverteix en tractar de plantejar les coses d'eixa forma, no?, no sé, també dependrà molt del tipus de continguts..." [E04]

"Hi ha molts altres sistemes d'innovació educativa, que jo, per exemple, adoptaria abans que aquest. Aquest no m'afavoriria tant a mi com docent com un altre tipus de formació que jo rebés, doncs això, per millorar les meues classes a nivell .., per controlar grups de treball, per millorar les tècniques d'avaluació, dins de l'EEES, per controlar, avaluar actituds i totes aquestes coses noves, per avaluar competències, ... clar de tot això a nosaltres ens sona molt ... preferisc tot això, en aquest moment actual, que ficar-me en un projecte en el qual he de fer uns apunts i penjar-los a la xarxa..." [E21]

Altres resistències mencionades venien donades per la falta de temps per a dedicar-li al projecte, degut a que en la majoria d'ocasions els informants referien que haurien de revisar el material docent abans de lliurar-lo.

"... en aquest moment crec que per a mi seria molt complicat, però no per l'assignatura, sinó pel meu plantejament general. Impartisc una mínima part perquè no tinc dedicació suficient..." [E13]

"... lògicament suposaria un esforç, el fet que deixar-ho tal i com està no ho vas a deixar, perquè sembla que, bé hauré de depurar una mica..." [E13]

També es van mencionar dificultats a nivell institucional, com podia ser la obligatorietat de comptar amb l'assignatura completa per a poder adherir-se a la iniciativa. En aquest cas, els informants més joves i amb menys experiència docent eren els que, encara que tenien una actitud favorable a la incorporació, no ho podien dur a terme en un període curt de temps perquè la seua docència pertanyia a assignatures compartides amb altre professorat, que podien estar a favor o no de l'adopció de la mateixa. D'altra banda, els docents més veterans opinaren que la millor opció seria proposar l'adhesió només a docents que tingueren la càrrega d'una assignatura completa. Les següents cites il·lustren aquesta idea:

"...i el fet de que no ho estiga fent és per les dificultats que he trobat ja de primeres, no?, en la conferència informativa que vam tindre ja ens van comentar que, que ho havien de penjar tots els professorats vinculats, o siga, tots els grups i tota l'assignatura, [...] tota l'assignatura completa i que també estigueren integrats els professors d'eixa assignatura, clar jo done part d'eixa assignatura i no, almenys aquest any no és possible..." [E04]

"... jo crec que aquí en aquest moment, haurien de ser en professors que imparteixen totalment l'assignatura, per no tenir problemes, que no fos compartida, amb diversos professors." [E18]

En segon lloc, es comenten els beneficis que l'adopció de la Iniciativa OCW podria suposar per al docent, per a la institució (Escola o Universitat) i per a l'alumnat.

Així doncs, els informants destaquen com a beneficis per als docents una millora en el seu currículum, ja que el material penjat a l'OCW es considera una publicació docent:

"...el tema que tingues realment un material que tinga una, sí una espècie de publicació ja és una avantatge per als que estem fent carrera docent, estem ací en això, ja és un avantatge, i el que pugues, el que pugues consultar com fóra d'ací, fóra de la universitat s'està fent..." [E20]

Al mateix temps, tal i com també ocorria en el cas del grup de majoria precoç respecte a l'OCW, els docents d'aquest grup han explicat els beneficis que s'obtidrien a nivell institucional, millorant la planificació i la coordinació entre diferents assignatures de la mateixa titulació:

"... seria un aspecte molt positiu en general, per al tema de la coordinació. El tema aquell famós que, és que es repeteix no sé que, és que si no sé quants, doncs si està publicat és molt difícil ... que es diga que no es fa quan, saps, és a dir, que realment això de la publicitat jo crec que sempre serà positiu..." [E13]

"...podria facilitar el procés d'aprenentatge, i això es reflexa perquè tot es comenta i tot se sap. I després, en quan a la preparació de la pròpia matèria, sobre tot en fisioteràpia, l'any que ve ja comença el Grau, i aleshores has de tindre en compte les hores presencials i les hores no presencials. És una manera molt efectiva, pense, de quantificar les hores no presencials, que és on va a estar el punt més conflictiu dels nous plans, des del punt de vista del professor, quantificar el treball no presencial..." [E14]

A més a més, els docents afirmaven que, tal i com succeïa en el grup de majoria precoç, per a l'alumnat l'adopció de l'OCW suposaria un gran avantatge,

en aquest cas en termes de millora de la qualitat docent i dels materials emprats en la docència:

"... sí que alguns avantatges que veig, obliga al professor a estar més pendent dels seus propis temes ... per a l'alumne això és un avantatge, perquè s'ha de reciclar el tema i millorar algunes coses, com algunes imatges i coses que projectem." [E17]

"...seria aportar més recursos i més coneixement. Un altre punt de vista, cadascú tenim un punt de vista, i evidentment més recursos, recursos que haja pogut jo desenvolupar en format multimèdia, que podria penjar-los a la xarxa i que podrien ser útils a tots..." [E14]

Un tercer aspecte a tindre en compte va ser la opinió sobre la qualitat dels materials. En aquest punt, les opinions i les actituds dels informants van ser oposades. Per una banda destacant que la qualitat metodològica i del material augmentaria (aspecte que coincideix amb les opinions dels primers adoptants potencials respecte a l'OCW), i per altra, qüestionant eixa qualitat. A continuació s'exposa de manera més detallada.

Per una part, alguns docents opinaren que augmentaria la qualitat del material docent com a resultat de l'autocrítica i per la revisió d'altres persones

"El compartir temaris o punts de vista fomenta la millora de la qualitat dels materials docents. Afavoreix l'autocrítica dels materials que vas a utilitzar en classe per què els vas a compartir i existeix una valoració per part dels altres professionals. Si ningú no et valora, igual té." [E23]

"És una idea fantàstica per què augmentarà la qualitat del material docent per dues coses: aprovació del que s'està donant i revisió constant d'altres professors i gent externa a la universitat" [E23]

A més a més, afegiren que el fet de ser sotmesos a crítiques constructives els ajudaria a millorar la docència i els serviria com a reforç positiu en el cas de fer-ho bé, obtenint beneficis com a docents.

"...per què no? podríem estar oberts a crítiques constructives. A que des d'uns altres àmbit acadèmics es veiés el perfil de l'assignatura, el material i com s'està duent a terme, i que t'afegirien, doncs estàs.. o, ho fas bé, ho fas com nosaltres, podries provar açò, per què no? podria estar bé..." [E03]

També afegiren que milloraria la docència i la comunicació amb altres docents, facilitant l'intercanvi de materials. Aquest aspecte ja havia sigut comentat pels docents del grup de majoria precoç potencial de l'OCW:

"...millorar la docència, millorar el coneixement, millorar la intercomunicació entre diferents universitats o intercanvi de documents, etc." [E06]

Altrament, alguns manifestaven que no els donava gens de fiabilitat el fet de que els materials no estigueren revisats per un comitè que valorara la seua qualitat acadèmica.

"...el fet que un professor penge els seus apunt i no haja [...] ningú que els haja revisat, saps el que et dic, a mi no em dóna cap fiabilitat, i més en Ciències de la Salut, ja que m'imagino que a tot arreu, les coses canvien d'un dia a un altre..." [E21]

Seguint en la mateixa línia, alguns afirmaven que hi havia companys que utilitzaven temaris i materials desfasats, sense que ningú no tinguera control sobre ells

"...la majoria dels professors no varien el temari quan ja tenen la plaça..." [E23]

És per això, que convé destacar els comentaris d'alguns docents que opinaren que la universitat hauria de donar molts passos abans d'incorporar-se a aquesta iniciativa, com era controlar la docència impartida pel professorat en quan a qualitat de contingut i metodologia.

"...hi ha molts passets que donar abans de fer servir això com a eina d'innovació educativa..." [E21]

"...quin control té la universitat sobre els professors? Qui i com s'avalua als professors? De que serveix la proposta si no hi ha controls dels professors? La idea és bona però és el final del camí..." [E23]

Simultàniament, els mateixos informants consideraven que el material i la metodologia docent a la universitat havia de ser de qualitat i que era el professorat el que ho havia de fer possible, ja que una de les missions de la universitat era formar professionals competents en el seu camp, tenint una responsabilitat social, havent d'oferir a la societat professionals formats de forma adient a cada moment social

"Els professors hem d'educar de la millor manera i amb les millors ferramentes. És la nostra obligació. Per això ens paguen" [E23]

"...la universitat té la responsabilitat social de formar noves generacions de professionals competents. La majoria dels professors no varien el temari quan ja tenen la plaça. I quin control té la universitat sobre els professors?..." [E23]

També afegiren que el coneixement hauria de ser lliure

"... el coneixement, jo crec que ha de ser lliure, i més hui per hui, que està a l'abast de tothom, i si el coneixement que donem nosaltres és de qualitat, que està bibliografiat, referenciat i tot, millor" [E05]

Per a finalitzar aquest punt, cal comentar dos aspectes que comentaren els informants com a problemàtics: l'absentisme de l'alumnat i la falta d'actualització dels materials.

Pel que respecta al primer punt, alguns docents consideraven que amb l'adhesió a la Iniciativa OCW, es provocaria un gran absentisme de l'alumnat:

"...jo veig que si tu penges el material abans de començar el curs l'alumne es relaxa, si tu li dones tot el material, l'alumne ja no ve a classe, teòriques ni res, perquè creu que aquí ja està tot, llavors hi ha molta relaxació. Jo crec que el material cal donar-lo a mesura que es van donant les classes, fins i

tot després de la classe, perquè així l'estudiant va, hi és atent i després li dónes el material..." [E18]

Un altre problema que es va comentar va ser que la informació no estaria actualitzada, ja que el material era estàtic per a cadascuna de les convocatòries, diferenciant-se de l'aula virtual que sí que era totalment dinàmica.

"... que tu a l'aula virtual estigues donant informació actualitzada, i que en l'altre espai, que és fixe no la pugues posar al dia, aleshores seria un poc irreal, en eixe aspecte. Simplement no és realment el que tu estàs impartint. Eixa seria la diferència, entre l'aula virtual i l'altre espai." [E03]

4.5.3.3 MAJORIA TARDANA EN TIC

Només un cas pertanyia a aquest subgrup. Era una persona amb un escàs domini i ús de les TIC, una gran experiència docent i una vinculació amb la universitat de professorat titular a temps complet.

Les opinions emeses van tindre relació amb el següents aspectes:

- a) Resistència per por al mal ús
- b) Afavoreix l'absentisme
- c) Personal universitari immobiliista

D'entrada tenia certa resistència a deixar els seus materials a l'abast de tothom per pensar en el mal ús dels mateixos que podia fer qualsevol, sobre tot destacant l'aspecte de l'intrusisme professional

"... i després em fa por que la gent, en el sentit, no que ho tinguen com a informació o com a coneixements, sinó que la gent, que saps que hi ha molt intrusisme avui dia, doncs diga, bé jo em fique en aquest fòrum, em fique en aquestes pàgines, veig el que estan donant, i escolta, no tinc el títol de fisio però sé embenar i sé fer exercicis de propiocepció i puc entrenar un individu a córrer una maratón, perquè he vist els programes, he vist els protocols i altres. Això és potser l'únic que em fa por..." [E25]

També va opinar que les classes presencials eren fonamentals i tal i com succeïa en el subgrup anterior (majoria precoç respecte a les TIC), aquest informant també va manifestar que el fet de que l'alumnat tinguera tota la informació disponible afavoriria l'absentisme

"...el problema que tot això dóna, com sempre, supose que tothom t'haurà dit, és quan l'alumne, creient que amb tot això és suficient no ve a les classes..." [E25]

Per últim, una altra opinió va ser que hi havia personal de la universitat que era molt immobiliista i seria impossible que s'adherira a aquesta o altres iniciatives que implicaren un canvi en el seu sistema d'ensenyament

"...molt difícil, perquè hi ha gent que és molt reticent a això. Tinc aquí gent que aquí té el seu regne de Taifes, i no em toques la meua assignatura ni el meu programa que ja el tinc fet de fa 10 anys, vinc, solte el rotllo, i ja està... No tothom, però la universitat és molt immobiliista, hi ha gent que està ficada i no la treus dels seus quatre temes i de les seues quatre teories..." [E25]

I a més a més, remarcava que hi havia companys que impartien temaris totalment desfasats

"...jo per això no tinc cap problema que hi haja gent que està més avançada o no, no té res que veure, i si no ho estàs, doncs t'agafes al carro i et pugues, no? És que clar, el problema és que fins ara hi ha molt en la universitat espanyola, no?, almenys ací en l'escola, que s'estan donant programes totalment obsolets ja pel que fa a la rehabilitació esportiva, concretament, no?, llavors les tècniques, que s'estan donant tècniques de l'any 45, i de l'any 45 a ara ha plogut molt, no?, llavors el que era bo fa 50 anys o 80 anys, ara, estem parlant de 80 anys quasi o de 60 anys, llavors, clar, això ha evolucionat molt, no?, llavors hi ha gent que encara segueix donant els mateixos protocols, els mateixos tal que...llavors això sí que no..." [E25]

4.5.4 TRADICIONALS RESPECTE A L'OCW.

Tal i com es mostra a la taula 13 a aquest grup pertanyen tres casos. Les seues característiques eren diferents en relació amb l'experiència docent. Per una banda, hi havia un docent amb poca experiència (5 anys) i per l'altra, docents amb gran experiència docent, que es trobaven al final de la seua vida laboral.

En aquest grup, els docents es podien classificar en 2 subgrups segons l'ús i domini de les TIC: majoria tardana i tradicionals. Les opinions i actituds que van manifestar respecte a la Iniciativa OCW segons l'ús i domini de les TIC van ser les següents:

4.5.4.1 MAJORIA TARDANA EN TIC

Formava part d'aquest grup un incident. Era un professor amb no molta experiència docent i una vinculació amb la universitat de personal amb perfil laboral. Tenia un nivell escàs de domini de les TIC per a la docència.

Les opinions i actituds d'aquest docent es referien, sobre tot, a resistència en l'adopció de l'OCW perquè opinava que els materials no estaven adaptats al públic en general i considerava que el material específic no hauria d'estar a l'abast de tothom, sinó que havien de ser propietat dels docents i dels professionals.

"...la informació que té que rebre el públic no és la informació del material que compartim els professionals, per això ells no són professionals i nosaltres sí. No podem baixar tant, tant, tant... a ja oferir la manualística específica a persones que no, que no tenen potser, la suficient capacitat per a entendre un text o entendre que això és un manual de classe, i sorgirien tota una sèrie de problemes..." [E15]

4.5.4.2 TRADICIONALS EN TIC

Dos casos pertanyien a aquest subgrup, essent el seu perfil el següent: eren docents amb gran experiència docent i una vinculació amb la universitat de titulars a temps complet, que a més a més estaven a punt de finalitzar la seua vida laboral. Al mateix temps, tenien una dificultat important en quan al domini sobre les TIC.

Les seues opinions i actituds es poden resumir en:

- a) OCW com a promotor de la salut
- b) Preparats per a la jubilació
- c) Docent com a propietari de la informació

En primer lloc, un dels informants va opinar que l'avantatge més important de la iniciativa estaria relacionat amb el paper d'educador i promotor de la salut a la societat

"...seria molt bona i inclús serviria per a promocionar a l'escola com a un focus de coneixement, que poguera nodrir altres àrees, jo crec que sí. Jo crec, des del punt de vista, des del punt de vista docent, està clar que seria interessant, per la utilització que es podria fer, per exemple, en els alumnes que consultaren, però per a la resta de la societat seria encara més interessant. I des del punt de vista de la infermeria com a promotor de la salut, divulgar tots eixos coneixements, no?, jo crec que sí..." [E22]

En segon lloc, manifestaren que deixaven aquestes iniciatives per als docents més joves, doncs ja no tenien interès en innovacions perquè estaven a punt de jubilar-se

"... els que ja tenim certa edat ens és més difícil acomodar-nos a les noves tecnologies i, no obstant això, la gent més jove, ho veu com molt més senzill.." [E19]

"... a mi em sembla molt bé, em sembla un avanç, però com et deia abans, no sóc partidari de nous, ... deixe aquestes iniciatives als que vinguen darrere meu...." [E19]

Per últim, caldria destacar l'opinió del docent com a propietari de la informació:

"...estem acostumats a tindre el control absolut del que estiguem fent..." [E22]

Altrament, caldria destacar les opinions que van manifestar alguns docents pertanyents a altres categories sobre els companys que estarien en aquest grup, en els aspectes següents: el docent com a propietari de la informació i l'immobilisme del professorat.

En el primer cas, com que alguns docents consideraven que la informació era propietat del professorat, hi havia resistències per por a la còpia i al plagi. Els següents fragments il·lustren aquestes opinions:

"A voltes ens resistim per que pensem que es pot fer un mal ús de la classe, a més, els professors pensem que la classe és nostra. És nostra, diguem la preparació de l'esquema, de com s'ha fet, però realment, el text, el fons de la qüestió, és de tots, o siga que no hi hauria cap problema, pense que pot ser bo" [E12]

"Aquestes cotes que de vegades es feien, que aquesta és la meua assignatura, aquests són els meus apunts i això és el meu material, crec que això està desfasat, no té cap sentit, potser abans potser tindria algun sentit però ara això resulta estrany, el que encara hi haja aquests vedats que tu dones una classe i com és el meu material, jo aquest material no el penge perquè és que si no un altre me'l va a [...] és a dir, em sembla que sí que pot ser.." [E13]

En el segon cas, alguns docents opinaven que els que pertanyien a aquest grup eren docents molt immobiliistes, amb poc d'interés per estar al dia en la matèria que impartien

"...molt difícil, perquè hi ha gent que és molt reticent a això. Tinc aquí gent que aquí té el seu regne de Taifes, i no em toques la meua assignatura ni el meu programa que ja el tinc fet de fa 10 anys, vinc, solte el rotllo, i ja està... No tothom, però la universitat és molt immobiliista, hi ha gent que està ficada i no la treus dels seus quatre temes i de les seues quatre teories..."
[E25]

"...estem passant per un moment especial, perquè ací fa 25 anys que s'ha creat, aleshores estem en el canvi generacional, justament, ara molta gent s'ha jubilat o prejubilat i ara estem entrant gent nova, aleshores és una forma també d'aprofitar, que la gent que li queden uns anys no vol complicar-se, és comprensible, ells ja volen acabar..." [E20]

En la taula següent es presenten de forma esquemàtica les opinions i actituds més importants descrites utilitzant la classificació emprada.

		Ús de les TIC					Núm casos
		Innov.	Primers adoptants	Majoria precoç	Majoria tardana	Tradicionals	
Actituds i opinions OCW	Innovadors						0
	Primers adoptants		Pot afavorir l'autoaprenentatge Pot augmentar la qualitat docent dels materials Accés lliure al coneixement Augment del prestigi de l'escola i de la universitat Reconeixement d'autoria i publicitat-difusió del treball personal Pot dificultar la relació amb companys i alumnat Adopció de l'OCW dependrà de l'actitud cap a les TIC				4
	Majoria precoç		Necessari perfilar els materials Adopció de l'OCW dependrà de l'actitud cap a les TIC	Millora la coordinació en la mateixa titulació Materials preparats Interacció amb docents d'altres universitats Favorable a la convergència europea	Reconeixement d'autoria Difusió de la informació Avantatge per a l'alumnat		4
	Majoria tardana		Utilització OCW per a consulta Material disponible per al professorat nou Material complet a disposició de l'alumnat Necessari recompenses per part de la Universitat Sospesar esforç/benefici	Falta de recompensa curricular No temps suficient Necessari perfilar els materials Docents d'una part d'una assignatura Benefici com a docent: millora el currículum Millora la coordinació entre assignatures Avantatge per a l'alumnat Qualitat de material i metodologia docent: <ul style="list-style-type: none"> • Autocrítica • Revisió per altres • Crítiques constructives Universitat no controla qualitat docent Material ofereix poca credibilitat Missió de la Universitat: formació de professionals competents Coneixement lliure Dificultat en assignatures pràctiques Afavoreix l'absentisme Informació no actualitzada	Resistència per por al mal ús Afavoreix l'absentisme Personal universitari immobiliari		15
	Tradicionals				Resistència per: <ul style="list-style-type: none"> • Material no adaptat al públic general • Material propietat del professorat 	OCW com a promotor de la salut Preparats per a la jubilació Docent com a propietari de la informació	3
N	Núm casos	0	7	14	3	2	26

TAULA 14. ACTITUDS I OPINIONS DELS DOCENTS RESPECTE A LA INICIATIVA OCW (EPÍGRAF 4.5)

4.6 PERCEPCIÓ DELS DOCENTS RESPECTE A LES CARACTERÍSTIQUES DE L'OCW

Amb la finalitat de valorar la possible adopció de la Iniciativa OCW pels docents de la Universitat de València, es van explorar les opinions i actituds dels mateixos per a valorar la seua percepció sobre els atributs de la innovació que pogueren predir el grau d'adopció d'aquesta innovació segons la teoria de Rogers. Els atributs eren els següents: avantatge relatiu, compatibilitat, complexitat, experimentació i visibilitat.

L'anàlisi i exposició de resultats s'estructura segons les categories d'adoptants de l'OCW exposades a l'epígraf anterior. A la taula 15 es resumeixen de forma esquemàtica la percepció de cadascuna de les característiques de l'OCW considerades segons les diferents categories d'adoptants de les persones entrevistades.

4.6.1 PRIMERS ADOPTANTS POTENCIALS DE L'OCW

Seguidament s'exposen les característiques de la Iniciativa OCW percebudes per part dels seus primers adoptants potencials.

4.6.1.1 AVANTATGE RELATIU

Respecte a l'avantatge relatiu o el grau en que una innovació és percebuda com a millor, els docents primers adoptants potencials de l'OCW perceben la iniciativa de la següent manera:

Gran avantatge relatiu per:

- a) Millora del contingut
- b) Garanteix la propietat intel·lectual

En primer lloc, perceben un gran avantatge de la iniciativa, ja que el coneixement milloraria amb les diferents aportacions degut al fet d'estar el contingut totalment obert

"...jo rep informació, intente millorar-la, en el sentit que pugui, i la ofereix als altres. Això és, el sentit de les llicències lliures de coneixement, bé siga llibres, bé siga, que estan a la biblioteca, o bé siga del programari de domini públic, jo li diria més bé de domini públic, la informació de domini públic, que se la poden apropiat empreses privades o altres empreses d'administració pública, però que després els resultats d'eixe benefici de coneixement també el revertisquen públicament..." [E09]

En segon lloc, també perceben com avantatjós el fet que la iniciativa permetria garantir la propietat intel·lectual del professorat al qual li penjaren els seus materials

"... el professorat veu que hi ha ací material, que se li garanteix la propietat intel·lectual, sense divises, no?, però se li garanteix la propietat, doncs això, alguns ja s'han queixat, de veure el seu material publicat per allà, en el Rincón del vago, i ... part dels apunts de classe, i bo algun altre apropiat-se d'això sense consentiment, no?. Això alguna professora ja s'ha queixat. I tal vegada, l'Opencourse pugui garantir, com a mínim cita al professor que ha elaborat eixe material..." [E09]

4.6.1.2 COMPATIBILITAT

Els primers adoptants potencials de l'OCW perceben com a compatibles l'aula virtual (com a eina de gestió dels materials docents) i la Iniciativa OCW, perquè han opinat que són dues eines diferents, i a més a més, opinen que l'existència de les dues no perjudicaria a cap d'elles. La següent cita il·lustra aquesta opinió:

"... no se m'ocorren formes d'empitjorar, sinó que podia existir fins i tot un determinat flux, en la mesura que tens una accessibilitat a aquests materials que els incorpores a la teua aula virtual..." [E24]

4.6.1.3 COMPLEXITAT

El professorat d'aquest grup percebien la iniciativa per una banda, com a fàcil per a ells però, per altra banda, difícil per a la gran majoria de companys, ja fora per falta de domini de les TIC o per falta d'interés en iniciatives relacionades amb les mateixes.

Per una part, la percepció sobre la complexitat a nivell personal era escassa, o siga, que pensaven que seria fàcil d'implementar. Les següents cites il·lustren aquest resultat:

"... fàcil, immediat, perquè vaja, es podrien transformar directament moltes de les coses que estic fent en aquest tipus d'aplicacions i poden quedar perfectament compilades on s'hagen de compilar per part de la universitat, etc., la dificultat és que bo, hi hauria que treballar possiblement d'una manera, potser, una mica més específica davant materials d'una major difusió o una major accessibilitat per part d'altres professors d'altres universitats, en termes que puguen ser útils..." [E24]

"...jo no ho veuria difícil, de fet ficant-me ací prescindisc de la pàgina, o de bona part de la pàgina que em toca muntar-me-la a mi, i mantenir-la actualitzada o anar fent canvis curs a curs.." [E09]

Però per altra part, opinen que per a la majoria dels seus companys, la iniciativa seria complexa per dos motius principalment. El primer seria per falta de domini de les TIC i el segon per falta de motivació en iniciatives relacionades amb les mateixes:

"..això està més complicat, perquè el professorat pot tindre rebuig, no?. Li exigiria un millor nivell de coneixement, no? Informàtic i tot açò, i a vegades, ara ja no però, no tant però inclús: com clave les notes?, com

accedeix a tal lloc?, ... Cada vegada menys, eh, és veritat, però no sé, el nivell d'interés informàtic, per qüestions d'informàtica o de xarxa a alguns professors els genera repulsió, igual ho estic exagerant, saps, però dóna eixa impressió..." [E09]

"... pot ser un procés difícil i costós i de convenciment personal a través del contacte amb els diferents instruments en el pròxim temps..." [E24]

4.6.1.4 EXPERIMENTACIÓ

Del professorat pertanyent a d'aquest grup, una part va considerar que sí que estaria disposta a provar la iniciativa, mentre que altra part va opinar que no faria falta provar-la i és més, es trobava en la fase de preparar-se el material per poder adherir-s'hi:

"...el provar-la en alguna assignatura?, sí..." [E09]

"...jo crec que no faria falta provar-la..." [E02]

4.6.1.5 VISIBILITAT

El professorat implicat va opinar que l'adhesió a la iniciativa per part d'algun docent o d'alguna assignatura sí que seria visible a la resta del professorat. Tanmateix, les repercussions sobre eixa visibilitat, percebudes pels informants, van ser de dos tipus:

- a) Utilitat com a exemple
- b) No saben quines reaccions provocarien en els companys

En primer lloc, el fet d'estar en Internet amb accés lliure, permetria la seua visibilitat per qualsevol navegant. Els docents, a més a més, accedirien per a consultar el que havien fet els companys, de manera que ho pogueren utilitzar d'exemple:

"... visibles estaran. Quins professors accedeixen i per tant són visibles perquè altres accedeixen?, Jo crec que sí bé jo ho faré, i vaja, crec que més professors ho faran..." [E02]

En segon lloc, alguns docents consideraren que els resultats serien visibles, encara que no sabien explicitar quines repercussions podria tindre això respecte a les reaccions de la resta de companys:

"...sí però no sé jo si li donaran les gràcies, el felicitaran o què, però sí jo crec que sí..." [E09]

4.6.2 MAJORIA PRECOÇ POTENCIAL DE L'OCW

Aquest grup, que recordem estava format per quatre incidents, va percebre les característiques de la Iniciativa OCW de la següent manera:

4.6.2.1 AVANTATGE RELATIU

Tal i com succeïa amb el grup de primers adoptants, els docents del grup de majoria precoç potencial respecte a l'OCW consideraven que la Iniciativa OCW tenia un avantatge relatiu per diferents raons. De forma esquemàtica eren:

- a) Difusió de coneixement i experiència
- b) Accés a materials d'altres companys
- c) Accés a materials d'altres universitats
- d) Interacció interuniversitària de docents

En primer lloc consideraren que l'avantatge relatiu venia donat per la possibilitat de difondre el coneixement i l'experiència del professorat que s'adheria a la iniciativa:

"...el gran avantatge que jo li veig seria poder facilitar el coneixement i l'experiència d'un professor determinat respecte a una matèria, i que

aquest coneixement i aquesta matèria foren coneguts en qualsevol àmbit..." [E07]

La segona consideració respecte a l'avantatge va ser el poder accedir als materials de la resta de companys sense restriccions:

"... el que tots estiguérem i poguérem visualitzar com s'imparteix una matèria, o quin tipus de material s'utilitza i quina metodologia s'utilitza per a impartir una matèria ..." [E08]

"...tot serien avantatges, inconvenients jo no els veig, pensant en la mentalitat oberta de tot el professorat. És a dir, que a tots ens interessa conèixer els continguts que imparteixen la resta de companys per poder orientar els coneixements que cadascú imparteix dins de la seva assignatura en el moment actual, això seria un gran avantatge, tant per al professorat com per a l'alumnat..." [E07]

En tercer lloc, un altre avantatge es basaria en que possibilitaria que tant el professorat com l'alumnat d'altres universitats pogueren accedir a continguts amb possibles punts de vista diferents, la qual cosa enriquiria el coneixement:

"...si parlem de la relació professor-alumne, obri coses tant interessants com que els professors d'altra universitat, pose per exemple la Universitat Catòlica, tinguen accés als temaris i al contingut de l'assignatura en la universitat pública..." [E10]

I per últim, l'avantatge seria que facilitaria la interacció interuniversitària del professorat a tots els nivells:

"... des del punt de vista dels professors la interacció local, estatal i mundial de professors i de continguts. Que jo tinga accés al programa de, anem a parlar, d'una mítica, de la Universitat de la Sorbona, doncs és una cosa molt interessant per a mi..." [E10]

4.6.2.2 COMPATIBILITAT

Els docents pertanyents a aquest grup, igual que els del grup de primers adoptants, també han percebut que la Iniciativa OCW era compatible amb el sistema de gestió de documents docents:

"...jo crec que sí jo crec que sí perquè amb l'experiència de l'aula virtual..."
[E10]

"...jo crec que sí, que seria compatible i possible..." [E08]

4.6.2.3 COMPLEXITAT

Els docents d'aquest grup no percebrien la iniciativa com a complexa, encara que han nomenat qüestions relatives a la dificultat de tipus institucional o personal. Les següents cites ho demostren:

"... jo no ho veig difícil, perquè de fet tinc tot el material pràcticament elaborat i disponible." [E08]

"...la dificultat pot ser institucional, personal, però per raons no tècniques, sinó d'altre tipus, administratiu, de propietat, de recel, de a veure si perd protagonisme, etc..." [E10]

"...jo crec que ja són qüestions personals dels professors, jo crec que igual que la meua, ho tindria que ser per als altres, però clar, igual que passa amb l'estudiant, també el professorat també, hi ha actituds favorables i altres que no estan per la tasca de la utilització d'aquestes ferramentes..."
[E12]

No obstant això, alguns d'ells opinaven que la percepció de complexitat d'alguns dels seus companys seria de difícil, ja que per a poder adoptar la innovació era imprescindible utilitzar les TIC per a poder elaborar el material pertinent:

"Aquí hi ha molts companys que, bé, per diverses circumstàncies, per l'edat, perquè els ha agafat a contrapeu tot el tema de la informàtica, ja

que no han tingut eixa inquietud que haja pogut tenir jo o hem tingut altres, i llavors estan encasellats ací, en un lloc, on no mouran peça. Acabaran el seu cicle laboral sense acollir-se a aquesta ni a altra plataforma, ni a l'aula virtual ni a cap..." [E12]

4.6.2.4 EXPERIMENTACIÓ

Els docents d'aquest grup percebien la iniciativa com a experimentable, igual que els del grup de primers adoptants, i estarien disposats a provar-la. Així doncs, teníem les següents cites:

"...estaria a favor de provar-la inicialment i veure quin és el resultat que s'aconsegueix, estaria molt, molt a favor..." [E07]

"... me pareixeria interessant. Jo estaria disposat a participar en una prova d'aquest tipus, perquè, efectivament encara que jo crec que, que no crec que tinga dificultat, per lo tant, la prova ha d'eixir bé, però bé, a mi, jo crec que seria interessant provar-la sobre tot per a demostrar a persones que no estiguen del tot convençudes d'aquesta, d'aquesta circumstància..." [E10]

4.6.2.5 VISIBILITAT

Els informants que pertanyien a aquest grup, de la mateixa manera que els del grup anterior, també trobaren que l'adhesió a la iniciativa per part d'algun d'ells seria visible per a la resta de companys. Ara bé, les opinions sobre les conseqüències d'aquesta visibilitat van ser diferents. De forma resumida van ser les següents:

- a) Major transparència i coordinació
- b) Exemple per a la resta
- c) Més incorporacions
- d) Segons l'ús de les TIC (per part dels docents)
- e) Crítica destructiva dels companys

En primer lloc, percebien que la iniciativa seria visible a la resta de companys, repercutint positivament, ja que proporcionaria una major transparència relacionada amb el temari donat, afavorint la coordinació d'assignatures relacionades:

"...jo estic convençut que sí... totes aquelles assignatures que estigueren involucrades en una mateixa temàtica es veurien afavorides perquè tots sabríem el que està explicant el company a la classe del costat o en un horari diferent..." [E07]

En segon lloc, van estimar que la incorporació d'alguna assignatura podria servir d'exemple per a la resta de companys, visualitzant-ne el resultat:

"...com a exemple, jo, des del meu punt de vista, la meua assignatura podria ser utilitzada, la meua o qualsevol altra, podria ser utilitzada com a prova pilot i exemple d'utilització, eh, en el sentit de que al ser una assignatura troncal, de característiques molt paregudes a moltes del Grau, doncs podria, podria demostrar-se en ella que és possible i que no hi ha problemes ni pèrdua d'informació..." [E10]

A més a més, també van afegir que el fet de que altres docents pogueren visualitzar els avantatges de l'adhesió a la iniciativa, podria afavorir més incorporacions:

"... si els altres companys professors pogueren veure els avantatges podria ser una cosa contagiosa, en el sentit que bo, podria ser una iniciativa o un estímul per a que altres pogueren veure els resultats..." [E12]

En tercer lloc, percebien que la visibilitat dels resultats estaria molt relacionada amb l'ús i domini de les TIC per cadascun dels docents que serien els possibles visitants, així com també, per l'interés mostrat per la Iniciativa OCW:

"... a bé, també relacionada amb l'ús que feren ells d'aquestes ferramentes, lògicament..." [E12]

"..hauríem de tindre accés tot el món, altra cosa és que les interessara o no, però bé ..." [E24]

Per últim, i discrepant d'allò exposat anteriorment, alguns opinaren que les repercussions d'eixa visibilitat podrien ser, per una banda, positives, afavorint més incorporacions, però per altra banda, negatives, ja que opinaven que el docent que s'adherira a la iniciativa podria sofrir una crítica destructiva per part dels companys, com es mostra en la següent cita:

"...una positiva, que és bo doncs, de suma, veurem si podem fer tots, o una negativa, que és moltes de les vegades la manera com reaccionem de manera més específica en aquesta universitat i en moltes altres, no?. Mira el que ha fet aquest, això és una porqueria, li falta això, ha comès l'error aquest, amb una crítica destructiva, eh, que no condueix a cap lloc, d'acord?, Llavors, bé doncs, d'una banda podria ser molt positiu si hagués un factor positiu d'acceptació, d'altra banda podria ser un element destructiu perquè moltes de les vegades, eh, no s'hauria o no es discutirien aquests materials des de la perspectiva dels possibles tractaments que s'hagen realitzat, eh, es pogueren explicar, o els possibles errors que puguen contenir, perquè no estem lliures d'haver comès algun error, es pogueren corregir, encara que es faria possiblement per fer mal a aquesta persona, i bé ... però supose que en termes generals seria molt bo..." [E24]

4.6.3 MAJORIA TARDANA POTENCIAL DE L'OCW

Com que aquest grup és el més nombrós, és també el que presentava la major quantitat de percepcions respecte als atributs de la innovació. Com es podrà comprovar a continuació, algunes d'elles van en la mateixa línia que les exposades anteriorment, i altres eren totalment oposades.

4.6.3.1 AVANTATGE RELATIU

Com s'ha comentat amb anterioritat, hi havia una gran quantitat de percepcions diferents. La percepció d'avantatge es podia considerar des del punt de vista del docent, com a usuari i com a productor dels materials, des del punt de vista de l'alumnat i des del punt de vista d'altres usuaris. A tall de resum han sigut les següents:

- a) Publicitació del centre
- b) Materials localitzats en un lloc concret
- c) Millora la coordinació en la mateixa titulació
- d) S'eviten repeticions de materials
- e) Possibilita aprendre d'altres assignatures
- f) Docents novells rebrien crítiques constructives del seu material
- g) Millora el currículum de qui publica
- h) Assignatures completes
- i) Accés a informació de qualitat
- j) Augment de recursos multimèdia disponibles
- k) Augment de la competència de l'alumnat respecte a l'ús de les TIC
- l) Intercanvi de material docent entre docents
- m) Sols avantatge si es coneix com utilitzar-la

D'entrada, algunes persones van percebre la Iniciativa OCW com avantatjosa per a la institució, ja que aquesta es publicitaria:

"... de cara a la comunitat donaria, l'escola la coneixeria molta més gent, això també és donar a conèixer el que un està fent..." [E04]

Però, per a altres, la percepció d'avantatge relatiu venia donada per l'opinió de que a l'estar la informació localitzada en un lloc, seria un avantatge per a l'alumnat i altres usuaris, que disposarien dels recursos de forma centralitzada. Al mateix temps, el fet d'estar en exposició pública ajudaria a evitar repeticions, milloraria la coordinació de les diferents assignatures dins una mateixa titulació i permetria als docents aprendre d'altres assignatures que no foren la pròpia. Les següents cites il·lustren aquestes percepcions:

"...per un costat, el material anava a estar disponible de manera molt accessible, tant als alumnes com a la comunitat universitària i no universitària exterior. També per als altres professors, la qual cosa té avantatges, per que coneix el que s'està donant en altres assignatures, de vegades quan estàs explicant i totes les assignatures estan interrelacionades has de basar-te en preguntar als alumnes, açò ho heu donat?, heu vist aquest tema?. La tendència és que els alumnes, sobre tot els de primer, sempre et diuen que no, que no han vist res, però pot ser d'utilitat, per suposat, l'aprendre més d'altres matèries, conèixer tu mateix el que s'està donant, tindre una informació també científica de temes que desconeixes, perquè no treballes tan directament..." [E11]

"... seria un aspecte molt positiu en general per al tema de la coordinació. El tema aquell famós que, és que es repeteix no sé què, és que si no se quants, ja que si està publicitat és molt difícil ... que es diga que no es fa quan, saps, és a dir, que realment això de la publicitat jo crec que sempre serà positiu..." [E13]

Tanmateix, els docents més novells percebien que, per a ells tindria un avantatge en el sentit que al tindre el material en obert podrien rebre crítiques constructives per part dels companys que els ajudaria a millorar tant la seua docència com el seu material:

"...per què no? podríem estar oberts a crítiques constructives. A que des de uns altres àmbits acadèmics es veiés el perfil de l'assignatura, el material i

com s'està duent a terme, i que t'afegirien, doncs estàs.. o, ho fas bé, ho fas com nosaltres, podries provar açò, per què no? podria estar bé..." [E03]

A més a més, també opinaven que els permetria millorar el seu currículum, ja que l'adhesió a la iniciativa es considerava una publicació docent:

"...el tema que tingues realment un material que tinga una, si una espècie de publicació, ja és una avantatge per als que estem fent carrera docent, estem ací en això, ja és un avantatge..." [E20]

Per altra part, percebien la iniciativa com avantatjosa en el sentit que posaria a l'abast de tothom els recursos de l'assignatura completa, sense haver de cercar més material, i a més a més, opinaven que els recursos als quals s'accediria a través de l'OCW serien millors que els que es podrien obtindre per una altra via, ja que en la iniciativa estan implicades universitats de prestigi. Les següents cites ho il·lustren:

"El gran avantatge és que una persona pot accedir al contingut sencer d'una assignatura i dotar-se de coneixements, tindre una visió més completa" [E11]

"La formació que s'aconsegueix amb l'OCW és millor que la que ja tenim, sí clar, i bé, vull pensar que és millor, també és d'universitats, o almenys el MIT és bastant potent..." [E17]

No obstant això, alguns informants van considerar que la percepció d'avantatge relatiu de la iniciativa estava relacionada amb la disponibilitat i les competències a nivell de TIC, és a dir, per una banda s'augmentaria el nombre de recursos multimèdia disponibles per a tothom, i per altra, facilitaria la capacitat de l'alumnat en competències relacionades amb les TIC, facilitant al mateix temps, el seu aprenentatge

"...seria aportar més recursos i més coneixement. Un altre punt de vista, cadascú tenim un punt de vista, i evidentment més recursos, recursos que

haja pogut jo desenvolupar en format multimèdia, que podria penjar-los a la xarxa i que podrien ser útils a tots..." [E14]

"... quantes més assignatures s'inclogueren en el programa, sempre seria més fàcil per a l'alumnat, i els beneficis serien majors, és a dir, els beneficis de l'aproximació a les noves tecnologies, l'accés a certs tipus de continguts, en quant més assignatures tingueres més beneficis vas a tindre i més fàcil serà també per a l'alumnat l'accedir a ells, el tindre-ho més familiar..." [E14]

Fins el punt que alguns informants van percebre com avantatjosa la iniciativa en el sentit que permetria intercanviar material docent entre el professorat de diferents universitats, millorant tant el material en sí com la comunicació i la docència

"...millorar la docència, millorar el coneixement, millorar la intercomunicació entre diferents universitats o intercanvi de documents, etc." [E06]

"...és l'intercanvi de material docent entre personal docent de les universitats" [E11]

Per a finalitzar, alguns docents van puntualitzar que consideraven que la iniciativa no tindria un gran avantatge relatiu per a la majoria dels companys, ja que la seua percepció era que només podria ser avantatjosa si es coneixia l'OCW i se sabia utilitzar

"...seria un avantatge si se sap utilitzar..." [E16]

4.6.3.2 COMPATIBILITAT

De la mateixa manera que els docents dels dos grups anteriors, els del grup de majoria tardana potencial van percebre la iniciativa com a compatible amb el sistema actual de gestió de materials docents, ja que per una banda no trobaven cap problema d'incompatibilitat, i per altra, opinaven que era un

recurs més, i per tant complementari al sistema actual. Les següents cites exemplifiquen aquestes idees:

"... no crec que, vaja no veig cap tipus d'incompatibilitat o problema, jo ho veig bé..." [E13]

"... clar, seria un altre recurs més..." [E21]

"Entenc que serà un recurs com tants, ni tan sols incompatibles, sinó complementaris [...] doncs de la mateixa manera que els dius, aquest tema el podeu ampliar mirant aquests llibres, doncs també el podeu ampliar mirant aquest recurs, simplement com un recurs més, dins del que jo com a professora entenc que ha de ser la meua classe..." [E21]

"... totes les noves possibilitats són iniciatives o ferramentes, que sumen, que aporten, elements a la docència, a l'aprenentatge. No crec que siga substituir una cosa per l'altra, sinó d'utilitzar i anar introduint de manera gradual aquestes iniciatives..." [E11]

"...d'alguna manera sí que crec que podria ser compatible. Crec que l'aula virtual té una utilitat més directa, entre el grup d'alumnes determinat, que estan fent l'assignatura i el professor. És una via de comunicació directa, que, a més, hauria d'utilitzar-se més i sobre tot, facilitar-se el seu ús, i en canvi, una iniciativa com la de l'OCW el que pot aportar és un àmbit major de difusió i d'intercanvi de coneixement, perquè estàs obrint-ho pràcticament a tota la comunitat, tant científica, acadèmica com persones interessades sobre el tema..." [E11]

4.6.3.3 COMPLEXITAT

Com s'ha comentat amb anterioritat, al ser aquest el grup més nombrós i més heterogeni, les percepcions dels docents respecte a la complexitat de la innovació han sigut molt variables. De forma esquemàtica es podrien resumir en:

- a) Fàcil

- b) Fàcil per a tots els docents
- c) No segur, millor provar-ho abans
- d) Difícil per:
 - Característiques de l'assignatura
 - Requisits de l'OCW-UV
 - Actitud cap a les TIC
 - Falta de bon material docent

En primer lloc, molt docents d'aquest grup, de la mateixa manera que els dels grups anteriors, van percebre l'OCW com a fàcil:

"...fàcil, seria fàcil. Sí, perquè a més jo sóc de la, sóc jove, estic molt relacionat en el tema dels recursos electrònics, aleshores per mi seria molt, molt, molt fàcil. De fet ho adequaria per a tot, el mateix format, per a que puguen dispondre de seguida, per a mi seria molt fàcil..." [E26]

"... ho veuria fàcil, perquè a més hi ha moltes coses, que açò ho tocarà en el pla de Bolonya, que tenim que recolzar-se en continguts per a treballar a casa, aleshores el format multimèdia ens aporta molts avantatges en eixe sentit, sobre tot per a continguts de base, que haurien de saber i que no se saben..." [E14]

"...bé, tots els canvis costa fer-los. És a dir, no crec que siga més difícil que altres coses..." [E13]

Encara més, alguns informants que també van percebre la iniciativa com a fàcil, opinaven que hauria de ser fàcil per a tots els docents, ja que afirmaven que tot el professorat hauria de tindre el temari preparat. Com a exemple:

"...fàcil, només és carregar el temari, que se suposa que tots els professors el tenen revisat (açò és extern a l'OCW). Tota l'assignatura ha d'estar preparada. En totes les assignatures també hauria de ser fàcil..." [E23]

En segon lloc, altres docents van manifestar no tindre una opinió al respecte, i pensaven que ho haurien de provar abans d'emetre un judici:

"... hauria de provar-ho, però vaja, tot és posar-se, no sabia dir-te si més fàcil o més difícil, no ha de ser molt complicat, m'imagino, totes aquestes aplicacions és usar-les una vegada i ja..." [E17]

En tercer lloc, la percepció de complexitat va ser difícil per a uns altres docents, encara que van especificar diferents motius. Un d'ells va ser per les característiques de l'assignatura en sí és a dir, van opinar que en les assignatures més pràctiques seria molt difícil:

"Justament aquesta carrera és eminentment pràctica, pense que a la meitat de les assignatures els seria molt difícil, això sí que és veritat, però bé totes les que tenen molta importància teòrica, independentment de la càrrega que tinguen teòrica o pràctica, les que sobretot la importància és teòrica sí que podria ser avantatjós aquest sistema.." [E17]

"...perquè s'ha de tocar, a fisioteràpia un ha de saber la pressió que ha d'exercir amb les mans, la temperatura que està una articulació quan la toca, això per Internet és impossible..." [E17]

El segon motiu de dificultat va ser per les característiques específiques de la Iniciativa OCW-UV, que impedeix la publicació parcial d'una assignatura:

"...i el fet de que no ho estiga fent és per les dificultats que he trobat ja de primeres, no? En la conferència informativa que vam tindre ja ens van comentar que, que ho havien de penjar tots els professorats vinculats, o siga, tots els grups i tota l'assignatura, ... tota l'assignatura completa i que també estigueren integrats els professors d'eixa assignatura, clar jo done part d'eixa assignatura i no, almenys aquest any no és possible..." [E04]

El tercer motiu de dificultat feia referència a l'ús i domini de les TIC per part dels docents, així com les seues actituds respecte a iniciatives relacionades amb elles. N'és un bon exemple:

"...ací el major problema que veig, més que en l'assignatura en sí, el problema major és en el professorat. Necessites tindre un aprenentatge o una proximitat o un domini de les noves tecnologies i això no sempre és fàcil..." [E14]

"...difícil, això és difícil perquè l'aula virtual no la utilitzen la majoria dels professors d'aquest departament, però també no sé perquè, perquè són més grans, no sé quin és el motiu, alguns sí que ho utilitzen, altres no. La gent que ve d'associat i és més jove, l'utilitza més, però la gent, no sé quanta gent, jo no podria dir quanta gent l'utilitza. Jo sé que hi ha gent que l'utilitza i hi ha gent que no la utilitza, vaja, sota cap concepte, i que no la vol utilitzar, llavors, difícil?, Ja que depèn del professor, no ho podria quantificar..." [E18]

"...molt difícil, perquè et dic, els professors més joves, que som els que més, que és en general el perfil de professor que està per la innovació educativa, no té l'experiència suficient per començar a penjar apunts, vaja jo crec que no, i els més grans ja no estan tan motivats..." [E21]

"...jo crec que ja són qüestions personals dels professors, jo crec que igual que la meua, ho tindria que ser per als altres, però clar, igual que passa amb l'estudiant, amb el professorat també..." [E12]

El quart i últim motiu de dificultat percebut va ser per la necessitat de tindre tot el material preparat i compilat, així com la seguretat de tindre un bon material que poguera estar en exposició pública

"Per a mi, molt difícil, primer: perquè he de posar-me a fer-los, perquè efectivament i en el moment actual he d'elaborar per al segon curs del Grau, amb la qual cosa, jo no em veig capacitada per a fer-los i penjar-los, és a dir, jo hauria d'estar anys impartint un temari que sabés exactament, perquè clar tu tens uns continguts mínims que has d'incloure per llei, i aquests van, però et van sorgint coses i mai saps si és el millor.." [E21]

"...ací entrem en un terreny un poquet complicat, perquè hi ha companys professors que no estan habituats a aquest tipus de treball, de penjar per exemple el contingut de les classes o documents, i que ho donen tot en mà, i hi ha altres que sí per exemple, per dir-ho d'una classificació, les noves generacions estem emprant molt les noves tecnologies, en canvi, les persones que ja fa molts anys que estan donant classe potser no es veuen, no li veuen eixe sentit de que digues, doncs és funcional, no, no li troben sentit a penjar una cosa, no, vine a classe i la veuràs. Per a l'alumne és tant important com assistir a classe, tindre aquesta mateixa classe com de reforç per a poder repassar els continguts posteriorment. El tema de poder implantar-lo o no, depén de cada professor. Si està preparat per a fer-ho o no, si li troba sentit o no li troba sentit. Perquè jo te puc dir: has de fer-ho; i tu me pots dir: i per què?, no vénen a classe, per a que tinc que jo..." [E03]

"...ara, que estem pensant o que estem de cara al canvi a l'any que ve o a d'ací dos anys, fins que no duquem un temps en la nova assignatura per a mi no és factible, perquè per exemple ara jo he donat en primer, enguany tindria dos anys per a preparar-me eixe material, perquè fins dos anys més no torna a impartir-se en el pla nou..." [E20]

4.6.3.4 EXPERIMENTACIÓ

D'entrada, els docents d'aquest grup van percebre la iniciativa com a no experimentable i van opinar que en el moment de l'entrevista no provarien l'adhesió a la Iniciativa OCW, ja que suposava tindre tot el material elaborat, argumentant diferents motius, com podia ser la falta de temps, la falta d'un temari totalment elaborat, la necessitat de tindre més experiència per a elaborar un temari de qualitat. Les següents cites il·lustren aquestes opinions:

"En aquest moment crec que per a mi seria molt complicat, però no per l'assignatura, sinó pel meu plantejament general, jo done valoració però jo tinc poca dedicació docent perquè com que porte la direcció de l'escola i a més porte la direcció de l'únic màster oficial que hi ha i del doctorat que hi

ha aquí també, clar és que, és un problema que no pots pensar en, ara mateix, la fitxa de valoració sí que l'he feta jo però perquè és l'assignatura que, aquesta assignatura entre cometes la vaig crear jo, llavors l'he portat jo sempre, però el que és la docència no sóc qui pràcticament la imparteix, impartisc una mínima part perquè no tinc dedicació suficient..." [E13]

"... tindre un bagatge, i un bagatge no sols de donar les classes sinó també de treballar fora de la classe tots eixos continguts, ja siga d'investigació o a nivell personal propi de treballar, i... el tindre tot eixe, més bagatge et dóna, perquè és possible, clar, sinó les iniciatives són, és molt senzill, és el que està en els llibres, no?, una persona, quan comença a donar les classes no estan tan elaborades, no ha introduït modificacions perquè no ha tingut tanta experiència en la docència, però a mesura que van passant els anys, un té més bagatge, segur que no són les classes que joestic donant ara, segur que no seran les de l'any que ve ni les d'anys posteriors, i pense que, encara que se puga anar canviant, jo considere que per a fer-ho m'agradaria estar un temps més donant la classe, una temporada o el que ha comentat, si, combinar-ho o aprendre d'altres professors i el poder fer-ho conjuntament." [E04]

"...hauria d'agafar més experiència a l'assignatura per a poder fer el material..." [E04]

"... ara de moment no la provaria..." [E21]

Altres docents van manifestar el seu interès en testar els seus propis materials, així com poder veure exemples d'assignatures de titulacions semblants:

"...el poder provar-la és quelcom definitiu o poder acostar-te enviant un material, que et diguen més o menys que és el que esperen, o veure quins materials calen, o siga un exemple de materials que s'acoste més o menys a la nostra àrea per a que servisca d'exemple, per a veure el material com s'ha de preparar, això sí." [E20]

Per acabar, alguns docents van apuntar que aquesta innovació s'hauria d'experimentar en assignatures impartides per un sol professor o professora, doncs no tindria problemes per a posar-se d'acord amb els altres companys d'assignatura.

"...jo crec que per a provar-la, jo crec que ací en aquest moment, haurien de ser en professors que impartiren totalment l'assignatura, per no tenir problemes, que no fos compartida, amb diversos professors. En el cas meu, les 2 que done, la teòrica, per posar-te un exemple, estem 4 professors en teòrica i després, en pràctica, com són 8 grups som 10 professors ... jo això ho posaria més en professors que estan donant optatives, perquè en optatives el professor dona tota l'assignatura..." [E18]

4.6.3.5 VISIBILITAT

Les percepcions sobre la visibilitat de la iniciativa també van ser prou variades en aquest grup. De forma esquemàtica van ser les següents:

- a) Visible si els docents tenen interès
- b) Necessari publicitar l'accés
- c) Repercussions de la visibilitat:
 - Més incorporacions
 - Model per a altres companys
 - Font de recursos multimèdia
 - Facilita procés d'aprenentatge
 - Comparació del professorat per part de l'alumnat
- d) Dubte respecte la fiabilitat del material

Per una banda van percebre que la iniciativa només seria visible per a la resta dels docents si aquests tingueren interès en voler-los veure, i és més, van

opinar que s'hauria de publicitar on estaven els materials docents i com accedir-hi:

"... primer haurien d'estar informats de que és. Si jo no comente res, no s'adonarien. S'hauria de comentar, no?, pels corredors o d'alguna forma s'hauria de comentar, perquè segur que hi ha gent que no sap que és la iniciativa encara, i llavors, si no els ho dius tu, no [...] s'hauria de difondre d'alguna forma per a que la resta s'adonara..." [E04]

Per altra, van percebre que la iniciativa sí que seria visible i, a més a més, tindria una sèrie de repercussions sobre la mateixa i sobre el professorat. En primer lloc, al igual que els del grup de majoria precoç potencial, va opinar que augmentaria l'adhesió a la iniciativa

"...pot generar, crec jo, que hi haja gent que li cride l'atenció i s'adherisca, i intente també fer-ho en la seua assignatura, perquè veu que és interessant." [E04]

En segon lloc, les assignatures que s'adheriren podrien servir d'exemple, tant del material docent com del procés seguit per a l'elaboració dels materials: les dificultats, l'enfocament de diferents assignatures, etc.

"...conèixer la iniciativa i valorar si per a la seua també és una opció a tindre en compte. Realment te plantejes si dins de la teua àrea algú ha fet alguna cosa i valorar si això realment té transferència, el que puguen parlar, saps, si és complicat, com ha sigut el procés." [E20]

"...primer en quant als continguts, que és quelcom que es pot accedir directament. Sempre hi hauran continguts que podran ser utilitzats per altres professors, i després de manera important també, el propi procés d'elaboració d'eixe material, el procés que un professor haja seguit de cara a adaptar la informació, la documentació de la seua assignatura a aquesta, a aquest esquema que es planteja..." [E11]

"...primer si un professor acaba completant una assignatura i penjant-la en aquest sistema, està demostrant a la resta dels professors que és possible fer-ho, el segon, si eixa informació és utilitzada altra gent va a veure la seua utilitat, i per últim la relació directa amb un professor, si estem parlant en àmbit d'una escola, una facultat, un departament, sempre pot fer que els professors propers al que ha preparat l'assignatura coneguen una miqueta més de l'esforç que ha fet, que consisteix en preparar l'assignatura, les dificultats o per contra, la facilitat de fer-ho. Se pot tindre el coneixement del producte i el coneixement del procés..." [E11]

"...jo almenys ho faria. Primer per a millorar el que jo he fet, jo primer me compararia i miraria als altres professors, ah doncs mira, açò pareix molt bonic, açò me pareix molt bé, ah! doncs mira com ho ha fet, jo primer per donar-li una qualitat, però per exemple la presència del que jo penjara, dels documents i després, home és que també depén, ací hi ha, en la facultat hi ha unes etapes generacionals brutals, hi ha gent de 50 i 60, nosaltres som de 30, a pot ser aquesta gent no estaria per la tasca de consultar-ho, però jo crec que sí, jo crec que hui en dia tots tenim curiositats, no?, jo almenys sí, i pense que, la immensa majoria sí que ho consultaria..." [E26]

En tercer lloc, els docents van opinar que al ser l'OCW una font de recursos multimèdia, seria molt visible per a molts companys, que encara que no s'incorporaren sí que la utilitzarien per a consultar-la tant els materials docents com els recursos multimèdia

"...jo crec que sí, perquè si saben que hi ha recursos multimèdia i poden utilitzar-los per a les seues classes fins i tot, és quelcom que tenen ací debades, és com tenir més informació accessible per poder utilitzar. Jo no sé si s'adheririen, el que sí que farien és utilitzar-lo, és a dir, no sé si ficarien els seus materials o elaborarien materials, perquè això requereix un temps, sinó que utilitzarien els materials d'altres, possiblement sí..." [E16]

I és més, van percebre que la visibilitat del resultat afectaria sobre tot a l'alumnat, afavorint el procés d'aprenentatge de les assignatures incloses a

l'OCW, i a més a més, ajudaria als docents a quantificar els crèdits no presencials:

"...podria facilitar el procés d'aprenentatge, i això es reflexa perquè tot es comenta i tot se sap. I després en quant a la preparació de la pròpia matèria, sobre tot en fisioteràpia, l'any que ve ja comença el Grau, i aleshores has de tindre en compte les hores presencials i les hores no presencials. És una manera molt efectiva, pense, de quantificar les hores no presencials, que és on va a estar el punt més conflictiu dels nous plans, des del punt de vista del professor, quantificar el treball no presencial..." [E14]

Malgrat que, també van percebre que la visibilitat de la iniciativa afavoriria que l'alumnat comparara al professorat entre ell i li exigira que tinguera el material accessible:

"...sí perquè l'alumnat el primer que faria és exigir que els altres professors ho feren, eixa és la primera, dirien: -escolta, i perquè no s'incorporeu a l'OCW i faciliteu açò i açò, perquè jo per exemple no puc vindre, o perquè estic treballant, mira el de valencià ho ha fer o el de castellà ho ha fet -. Crec que sí, crec que hi haurien repercussions, entre companys segur, però tampoc sé, tampoc crec que no..." [E26]

Finalment, altres docents també van percebre visible la iniciativa, però consideraven dubtosa la fiabilitat del material

"... i pensaria: ho haurà contrastat? I pensaria: que valent i com s'ho ha currat, perquè jo per fer això, pense el mateix, hauria de dedicar-se completament a, que no és que no ho facis, però sempre et queda el dubte, no sé, uns apunts que miraran a tot el món..." [E21]

4.6.4 TRADICIONALS POTENCIALS DE L'OCW

A aquest grup, com s'ha exposat anteriorment pertanyien tres casos. Les percepcions sobre les característiques de l'assignatura van ser les següents:

4.6.4.1 AVANTATGE RELATIU

Els docents que pertanyien a aquest grup no percebien la Iniciativa OCW com avantatjosa, ja que opinaven que no aportava res de nou. Només cal destacar la opinió d'un dels informants d'aquest grup que considerava que el plantejament de la iniciativa a nivell d'universitat podria ser una forma de pressionar als docents que s'adheriren a tindre tot el material complet i ordenat, con mostra la següent cita:

"...després del que t'he dit, te tinc que dir que sí. Una, per exemple, jo m'obligaria a tindre tot el corpus dels crèdits teòrics ordenadet, tot plantejadet, i sí, me suposaria per a mi, suposaria que jo he fet una tasca, una feina, per a que estiga ordenat, que estiga bé, i l'alumne el rebria d'eixa manera, però fins ací, potser podríem arribar..." [E15]

4.6.4.2 COMPATIBILITAT

Per aquest atribut de la innovació en concret, tots els informants van percebre la iniciativa com a compatible amb el sistema actual. Inclús les percepcions dels docents d'aquest grup van ser semblants.

"...sí, sí, sí que pot ser compatible..." [E15]

4.6.4.3 COMPLEXITAT

Els docents d'aquest grup van percebre la iniciativa com a molt difícil perquè era necessari utilitzar les TIC per a poder tindre un material adient per a penjar

"...jo ací ara comestic ho veig difícil però no pel mètode, sinó per la meua incapacitat, perquè jo no sóc un expert en sistema informàtic i tot això, en fi, jo vaig d'informàtica justeta, aleshores, però des d'eixe punt de vista, per l'altra banda no, jo no veig dificultat metodològica, jo la veig en la destresa en els mitjans informàtics, metodològicament no, se podria fer..." [E22]

"Per a mi difícil. Per al que vinga darrere molt més fàcil que per a mi perquè estarà molt més familiaritzat amb tot aquest, amb tot aquest 'tinglao'..."
[E19]

4.6.4.4 EXPERIMENTACIÓ

Com en tots els atributs anteriors, la percepció dificultosa dels mateixos ve donada per la falta de domini de les TIC. Els docents d'aquest grup van opinar que no els interessaria provar la iniciativa.

"...no, no estic familiaritzat amb això..." [E19]

"... en aquest moment me ve mal pel temps, pel temps i per el meua, per a la meua baixa, el meu baix perfeccionament en informàtica, no?. Me trastornaria prou ara, no?..." [E22]

4.6.4.5 VISIBILITAT

Coincidint amb altres grups, alguns docents van percebre la Iniciativa OCW com a visible, manifestant el seu interès en la realització d'una prova pilot en alguna assignatura per a que la resta dels docents pogueren veure el procés i els resultats

"...jo crec que seria molt interessant experimentar en una o dos matèries, seria molt interessant, i sobre eixes 2 o 3 matèries explicar a la resta dels que estiguen interessats el mètode i com queda i com se maneja això, jo crec que sí que seria interessant..." [E22]

Malgrat tot, altres docents d'aquest grup van percebre la Iniciativa OCW com a no visible, perquè opinaven que una part del professorat no s'ho miraria

"...no, no, no crec, home al final..." [E15]

D'altra banda, cal destacar que la majoria dels docents entrevistats no van trobar inconvenients en l'adhesió a la Iniciativa OCW, sols alguns van

comentat la major càrrega de treball, no obstant això, fins la data d'elaboració d'aquesta tesi, només una persona entrevistada s'havia adherit a la iniciativa.

Les següents cites reflexen aquesta situació:

"...jo no tinc cap inconvenient, primer, fonamentalment perquè els materials que jo produïsc són materials d'accés per part de tots els estudiants, i per tant, pràcticament tots els estudiants ho poden veure..."

[E24]

"...inconvenients cap, per què no suposa una pèrdua de temps o una despesa més important de temps per als mestres." [E05]

"Tot serien avantatges, inconvenients jo no els veig, pensant en la mentalitat oberta de tot el professorat." [E07]

"... jo no tinc cap inconvenient, sempre que tingués prou temps per fer-ho bé, i deixar-ho ben visible a la vista de més gent que no són només els meus alumnes, doncs ho veig, no tinc cap problema..." [E17]

"...té un inconvenient, de més treball, perquè en cas estem parlant és de la competició, no?, tu t'obres aquí, t'exposes a altres professors, a altres universitats, i això, si tu tens una mica d'amor propi i interès, doncs clar, ja no és per a un grup reduït, que són els teus alumnes, que intentes fer-ho sempre bé, sinó que aquí ja t'exposes a un major nombre de gent, i això és una gran responsabilitat, per descomptat..."

	Avantatge relatiu OCW	Compatibilitat OCW	Complexitat de l'OCW	Experimentació de l'OCW	Visibilitat de l'OCW
Innovadors					
Primers adoptants	Gran avantatge relatiu per: <ul style="list-style-type: none"> – Millora del contingut – Garanteix la propietat intel·lectual 	Dues eines diferents	Fàcil per a docents d'aquest grup Difícil per a altres docents per: <ul style="list-style-type: none"> – No domini TIC – Falta interès iniciatives relacionades amb les TIC 	Dispostos a provar-la No faria falta provar-la	Visibilitat: <ul style="list-style-type: none"> – Per a consulta – No sap les repercussions
Majoria precoç	Avantatge relatiu per: <ul style="list-style-type: none"> – Difusió de coneixement i experiència – Accés a materials d'altres companys – Accés a materials d'altres universitats – Interacció interuniversitària de docents 	Sí que és compatible	<ul style="list-style-type: none"> – No complexa. – Pot ser complexa per raons personals o institucionals – Complexa per a un grup de companys 	Dispostos a provar-la	Major transparència i coordinació Exemple per a la resta Més incorporacions Segons l'ús de les TIC (per part dels docents) Crítica destructiva dels companys
Majoria tardana	<ul style="list-style-type: none"> – Publicitació del centre – Millora la coordinació en la mateixa titulació – S'eviten repeticions de materials – Possibilita aprendre d'altres assignatures – Docents novells rebrien crítiques constructives del seu material – Millora el currículum de qui publica – Materials localitzats en un lloc concret – Assignatures completes – Accés a informació de qualitat – Augment de recursos multimèdia disponibles – Augment de la competència de l'alumnat respecte a l'ús de les TIC – Intercanvi de material docent entre docents – Sols avantatge si es coneix com utilitzar-la 	No és incompatible Un recurs més Complementari	<ul style="list-style-type: none"> – Fàcil – Fàcil per a tots els docents – No és segur, millor provar-ho abans – Difícil per: <ul style="list-style-type: none"> • Característiques de l'assignatura • Requisits de l'OCW-UV • Actitud cap a les TIC • Falta de bon material docent 	<ul style="list-style-type: none"> – No experimentable: – Falta temps – Falta temari – Poca experiència – Testar materials o exemples – Assignatures de docència única 	<ul style="list-style-type: none"> – Visible si docents tenen interès – Necessari publicitar l'accés – Repercussions de la visibilitat: – Més incorporacions – Model per a altres companys – Font de recursos multimèdia – Facilita procés d'aprenentatge – Comparació del professorat per part de l'alumnat – Dubte respecte la fiabilitat del material
Tradicionals	Sense avantatge Material complet i ordenat	Compatible	Molt difícil	No és experimentable: No té domini de les TIC	Prova pilot No és visible

TAULA 15. TAULA RESUM DE LA PERCEPCIÓ DE LES CARACTERÍSTIQUES DE L'OCW (EPÍGRAF 4.6)

4.7 NECESSITATS DE FORMACIÓ DELS DOCENTS PER A LA IMPLANTACIÓ DE L'OCW

Aquest apartat respon a la pregunta d'investigació número 4, en la que es plantejaven quines eren les necessitats de formació que expressaren les persones entrevistades que tenien els docents universitaris per a ser competents en l'ús de l'OCW. Els resultats obtinguts demostren que la formació necessària va a dependre del nivell de domini de les TIC i de l'experiència docent de cadascuna de les persones implicades. Així doncs, es poden dividir les opinions en tres grups: el primer estaria format per docents que tenien gran experiència docent i un bon domini de les TIC i que pensaven que la formació hauria de ser la bàsica de la ferramenta i poc més. El segon grup estaria format per docents amb no molta experiència docent, independentment del domini de les TIC, que considerava que la formació havia d'anar enfocada a dues àrees de coneixement, sobre la iniciativa en sí i sobre l'elaboració de material docent de qualitat. El tercer grup estaria format per docents amb àmplia experiència docent però sense domini de les TIC ni interès per aprendre'n. En la taula 16 es poden veure de forma esquematitzada aquests resultats.

4.7.1 GRAN EXPERIÈNCIA DOCENT I COMPETENTS A NIVELL DE TICS

Després de l'anàlisi de les dades, es va observar, que en general, els docents que tenien una gran experiència docent, eren titulars i tenien un bon domini de les TIC a nivell d'usuari consideraven que la formació necessària per a ser competents a l'hora de poder adherir-se a la iniciativa anava dirigida de forma resumida a:

- a) Característiques de la Iniciativa OCW
- b) Funcionament de la ferramenta
- c) TICs a nivell bàsic
- d) Principis de l'OA

e) Res

Així doncs, en primer lloc, van manifestar que seria molt interessant conèixer el funcionament i les característiques o peculiaritats de la iniciativa en altres universitats:

"... contar els avantatges, els inconvenients, però amb una persona que coneguera realment l'estructura, que coneguera com està funcionant en altres universitats a nivell estatal o a nivell de la resta del món. Però sí, perquè la gent que tenim alguna idea, tenim una idea molt superficial i majoritàriament jo crec que a la universitat, no al centre sinó a la universitat, la gent no coneix, no coneix aquest portal." [E01]

En segon lloc també van opinar que seria bàsic conèixer el funcionament de la ferramenta de gestió:

"... doncs de com funciona el sistema, on es pot accedir, independentment de com després es podran deixar els documents, però sobretot, de com funciona el sistema..." [E02]

"...l'aspecte tècnic, de com utilitzar-ho, com deixar, com penjar, que això sistemàticament van preguntant-ho, escolta: com puc accedir a la carpeta de recursos?, no sé què de l'aula virtual per poder penjar-ho?. Això ho veuran tots els estudiants? només ho veuen uns quants? com faig els grups?..." [E09]

En tercer lloc, alguns docents van explicar que alguns dels seus companys necessitarien formació a nivell bàsic d'utilització de les TICs (correu electrònic, PowerPoint...):

"...doncs a alguns caldria ensenyar-los a utilitzar fins i tot el correu electrònic, és a dir que, i els estic parlant d'una eina molt ximple, en l'àmbit de, llavors bé doncs, des d'ells ja imagine..." [E24]

Al mateix temps, alguns van mencionar que hauria d'haver una formació sobre els principis de l'OA:

"... primer de comprendre que suposa aquest compartir del material i l'ús que pot tenir, i després a nivell general, no?..." [E08]

Per últim, altres van opinar que no faria falta cap tipus de formació, ja que es pressuposava que la iniciativa tindria un sistema d'ús fàcil i intuïtiu:

"... si són així de bàsiques no necessaries res, perquè sabent informàtica d'usuari no tens cap problema, obrir, tancar, copiar, enganxar, portar, tot això la majoria, no?, tothom ho sap..." [E18]

4.7.2 POCA O MITJANA EXPERIÈNCIA DOCENT

En aquest apartat s'han agrupat els docents que tenien poca o mitjana experiència docent, amb una vinculació amb la universitat de contractats amb perfil laboral o investigador, i amb un domini de les TIC a nivell d'usuari variable. Les seues opinions respecte a les necessitats de formació dels docents, de forma esquemàtica han sigut les següents:

- a) Característiques OCW
- b) Funcionament de la ferramenta
- c) TICs a nivell avançat
- d) Metodologia didàctica
 - Elaboració material docent
 - Lectura crítica de literatura científica
- e) Camp propi de l'assignatura

En primer lloc, de la mateixa manera que els docents comentats amb anterioritat, aquests també van opinar que necessitarien formació sobre les característiques de la Iniciativa OCW:

"... mínim aquesta informació caldria donar, i respecte de la propietat intel·lectual, i el servei jurídic i tot això, doncs això la gent ho ha de saber. I

sobretot caldria dir-los que això després és per publicar, per puntuar, clar, perquè és que si no, la motivació on és sinó?..." [E21]

"...conèixer els objectius de la iniciativa, l'estructura i com es configura el procés." [E11]

En segon lloc, i també coincidint amb les opinions anteriorment citades, van afegir que en la formació s'hauria d'incloure el funcionament de la ferramenta:

"...després la forma informàtica, que a mi és el que més feina em dona sempre, és que no utilitze a vegades coses per què és que no sé..." [E15]

La tercera necessitat de formació mencionada venia referida a la utilització de les TIC a nivell d'usuari avançat per a l'elaboració de materials multimèdia (vídeos, presentacions, CDs...):

"...formació no, però si pensen per exemple en penjar vídeos i en fer vídeos, potser en eixes tecnologies, potser, eh, en el meu cas crec que no necessitaria molta formació perquè podria arribar a aconseguir els objectius, però pot ser una ajuda estaria bé, en algun moment sobre com, quina és, doncs no sé, quines són les extensions, com se deurien fer millor els vídeos per a que es veieren amb millor qualitat, tant de so com de, com, d'eixe tipus, si se volgueren posar vídeos..." [E04]

"... de com editar materials multimèdia, en els diferents formats que hi ha, tant vídeo com presentacions. Jo crec que encara hi ha alguns professors que, que estan limitats en eixe aspecte..." [E14]

En quart lloc, els docents d'aquest grup van opinar que necessitaven formació sobre metodologia didàctica, per una banda sobre com elaborar materials docents de qualitat:

"Respecte a formació sobre com elaborar uns apunts també, sobre els apartats que ha de tenir, els requisits, clar em sembla que hauria de tenir una formació..." [E21]

"I després alguns elements bàsics de, diguem més pràctics de l'elaboració del material..." [E11]

"...formació, en principi sobre l'assignatura, i sobretot sobre eines pedagògiques, no sé com dir-te, perquè nosaltres som fisioterapeutes però a nivell pedagògic encara ens hem de formar, i clar, saber donar una classe no és fàcil. Pense que invertiria més esforços en saber millorar, saber donar una classe, saber transmetre els coneixements, que en intentar ajuntar-los tots i posar-los a la web. Que potser això, al llarg dels anys i amb l'experiència sí que m'ho podria plantejar, però en aquest moment no podria." [E21]

"...podríem passar des d'explicar a un professor professional, perquè estem en una diplomatura. Diplomatura que està molt poquets anys implantada en la UV, i a potser hauríem de començar a explicar que és un manual, quin és el contingut d'un manual, com s'adapta un manual i que és el que es fa en eixe tipus de treball, com s'elaboren uns apunts. Uns apunts, no per a donar en classe sinó uns apunts que han d'estar a la vista del públic, en una coherència, en una línia també interna, uns apunts han d'estar vertebrats, també, i això hi ha que ensenyar-li-ho a la gent que ho ha de fer, no?...bo, jo m'ho mire, però no tot el món. Hauríem que començar per alguna cosa bàsica..." [E15]

Cal destacar l'opinió d'un docent que pensava el mateix que les persones d'aquest grup respecte a la necessitat de formació per a poder elaborar el material docent de qualitat, no obstant, aquest tenia una gran experiència docent:

"...material docent de qualitat, prèviament han de passar per com elaborar-lo..." [E09]

I, per altra banda, sobre la lectura crítica de literatura científica, per a poder aplicar eixos coneixements a l'hora de produir materials docents de qualitat:

"...respecte a validació d'estudis científics per sotmetre's al mateix rigor a l'hora d'elaborar els materials docents..." [E23]

Per últim, alguns docents van comentar que necessitarien més formació en el camp propi de l'assignatura que impartien:

"Jo necessite formació per millorar les meves classes, per millorar els continguts de la meua assignatura, jo no em veig capacitada per posar uns apunts a la xarxa, no jo ni molts. Potser, professors que porten més anys i controlen molt més, potser, però jo reconec que jo necessite formació." [E21]

4.7.3 EXPERIÈNCIA DOCENT I NO INTERÉS EN LES TIC

En aquest grup s'inclouïen les persones que tenint gran experiència docent i una relació amb la universitat de titularitat, no dominaven les TIC ni tenien, en eixe moment, interès en aprendre'n. Per tant, les seues respostes van anar dirigides a fer-ho constar:

"...més que formació..., pràctica, interés." [E19]

A tall de recapitulació d'aquest apartat, es pot concretar que es van especificar dues línies formatives necessàries per a que els docents foren competents i pogueren adherir-se a la Iniciativa OCW-UV: OCW i/o TIC i metodologia didàctica. Es pot observar amb més detall a la taula següent.

OCW i TIC	Metodologia didàctica
<ul style="list-style-type: none"> - Característiques OCW - Funcionament OCW en altres universitats - Funcionament de la ferramenta - TICs a nivell bàsic (correu, PowerPoint bàsic...) - TICs a nivell avançat (elaboració de material multimèdia) - Principis de l'OA 	<ul style="list-style-type: none"> - Elaboració material docent - Lectura crítica literatura científica

TAULA 16. NECESSITATS FORMATIVES DELS DOCENTS DE LA UV

4.8 ESTRATÈGIES I INFORMACIÓ A DIFONDRE FER FACILITAR LA IMPLANTACIÓ DE L'OCW

Des que la Universitat de València es va adherir a la Iniciativa OCW, s'han estat portant a terme una sèrie d'estratègies per a la seua difusió entre els seus docents a través de l'Oficina OCW-UV, però la realitat va ser que abans de realitzar les entrevistes quasi ninguna de les persones entrevistades coneixia la Iniciativa OCW.

Així doncs, es va indagar també sobre la informació que seria necessari proporcionar per a recolzar aquest procés.

Les aportacions més importants respecte les diferents estratègies suggerides pels propis docents de la Universitat de València sobre la implantació de la Iniciativa OCW a la mateixa es mostren resumides a la taula 17.

Propostes d'estratègies d'implantació de l'OCW a la UV
<ul style="list-style-type: none"> - Difusió des del rectorat - Campanya de màrqueting - Reunions informatives - Dotació de recursos: materials i personals - Sistema de recompenses - Motivació - Presa de decisions consensuades - Rejoeniment de la plantilla

TAULA 17. ESTRATÈGIES D'IMPLANTACIÓ DE LA INICIATIVA OCW PROPOSADAES PELS DOCENTS DE LA UV

Igualment, la informació considerada important per a difondre-la a través de les diverses estratègies és la que apareix a la taula 18. A continuació es descriuen ambdues amb més detall.

Informació a difondre
<ul style="list-style-type: none"> - Iniciativa institucional - Característiques de l'OCW - Avantatges per al docent i per a l'alumnat - Utilitat - Voluntarietat

TAULA 18. INFORMACIÓ A DIFONDRE A TRAVÉS DE LES DIFERENTS ESTRATÈGIES D'IMPLANTACIÓ DE L'OCW-UV

4.8.1 ESTRATÈGIES

En primer lloc, alguns docents van opinar que hauria de ser el propi rectorat qui establira els mecanismes de difusió a nivell general per a començar a generar coneixement i crear consciència, i posteriorment continuar a nivell més particular:

"...jo crec que d'entrada hauria de ser directament com, el plantejament jo crec que en principi hauria de ser general, ja que potser el propi rectorat el que establira els mecanismes generals i després ja poc a poc, un cop hagués una poc de conscienciació entrar ja per titulacions, saps, o més al particular..." [E13]

En segon terme, molts docents van opinar que era necessària una campanya de màrqueting, encara que es van explicar diverses formes de portar-la a terme. Per una banda amb un enviament massiu de correus electrònics informatius:

"... només amb un correu general per a tots els professors i seria prou, un correu electrònic..." [E17]

"...una campanya d'informació a través de correu, però mail amb una demostració de com de bo és el programa..." [E18]

Per altra banda amb l'organització de jornades, acompanyades d'una bona publicitat de les mateixes a nivell de cartells, fullets, etc.

"...fent com una jornada, com una jornada de presentació, que no siga com una reunió informativa ... que hagués com més publicitat, cartells, que es genere, no?, clar això pot suposar diners, no? però, que vinga algú que done una xerrada, que vinga un expert, que es posen exemples de com s'està fent en un altre lloc, fer com unes jornades, pot ser de campus potser, però amb molta publicitat, molt atractiva diguem, de cartells..." [E02]

A més a més, també s'haurien d'organitzar cursos de formació de forma repetida per a poder arribar a més gent:

"... per descomptat jornades, és clar haurien de donar cursos de, fins i tot d'anar a determinats llocs. Però també és veritat que quan resulta que ja no va ser una vegada sinó que són dues, que són tres, ja que al final la gent: escolta, és que jo vaig anar i molt bé perquè no sé quants, llavors resulta que van deixant una mica d'empremta, saps..." [E13]

En tercer lloc, altres docents van manifestar-se en desacord amb l'efectivitat de la campanya de màrqueting, i més bé opinaven que l'estratègia s'hauria de basar en proporcionar informació a nivell més individual. Per a portar a terme aquesta estratègia, alguns docents van proposar la realització de reunions per centres, ja que els correus institucionals massius moltes vegades no funcionen perquè la majoria de la gent ni tant sols ho mira:

"...enviant un correu, però jo pense que el correu, la gent a vegades, quan ja veu que és de la universitat, com rebem tants, diu que no, açò ja fora. Pense que caldria fer unes reunions formatives en el centre i veure la valoració del professorat en grup, els pros, els contres. L'estratègia seria oferir el producte, anar a la facultat i fer una xicoteta reunió en els professors..." [E26]

Altres, van suggerir que les reunions s'haurien de portar a terme a nivell de departament, on a més a més, hauria d'haver-hi una persona de referència sobre la iniciativa que fóra el contacte i el punt de recolzament per als docents que volgueren involucrar-s'hi:

"... centre a centre o fins i tot, departament a departament, és veritat que són 17 centres o 18 centres i cinquanta i escaig o seixanta i escaig departaments, però igual l'estratègia seria departament a departament, en els departaments majoritaris, o siga amb molta gent i fusionar convocatòries. Ara, incentivant eixes convocatòries d'informació, incentivant-les, com? no ho sé, però incentivant-les, per què si no s'incentiva d'alguna manera, serà difícil que, que arribe ..." [E01]

“M'imagino que almenys els responsables dels departaments, els que estan més en contacte amb els professors, tingueren almenys una persona de contacte o algú en el departament que s'encarregara ... ací per exemple, s'ha tornat a crear una comissió de docència que feia temps que no funcionava, doncs que eixes persones foren les encarregades, primer de conèixer i de poder ficar exemples, no sé, informar a l'altra gent, al consell de departament o, alguna cosa més directa, que siga algú de més prop a tu el que, el que comente i veges exemples, no sé...” [E20]

“...i després ja coordinar en els centres, que tenen els departaments, reunions específiques per vendre el producte, però primer de tot presentar-se a tots els professors amb una demostració dels avantatges que té...” [E18]

I fins i tot, altres van pensar que la informació s'hauria de donar de forma individualitzada:

“...jo recomanaria que fera una intervenció individualitzada, eh, d'explicació de l'assumpte. Que evitara la rumorologia, i la informació de corredor o de despatx, no tant com una de grup, que també, eh, una presentació de grup, una presentació institucional, però també una individual...” [E10]

En quart lloc, des de l'escola de fisioteràpia alguns docents van reclamar més recursos materials a nivell de TIC, com a primer pas per a poder començar a parlar de la iniciativa, ja que en alguns dels despatxos del professorat no hi havia ni ordinador, així com també formació del professorat sobre l'ús avançat de les TIC. També van comentar que l'alumnat no tenia una aula d'informàtica adient. A més a més, van afegir que seria interessant comptar amb personal de suport per a qüestions relacionades amb la utilització de les TIC.

“...dotar d'una aula d'informàtica adient, el segon, dotar de recursos multimèdia al professorat, n'hi ha alguns despatxos que no tenen ordinador, com pots veure, i el tercer, dotar també dels sistemes de tecnologies, per exemple, càmeres de vídeo, que se puguin bolcar després

a l'ordinador, el programari pertinent per a poder-lo modificar, etc. [...] persona de suport o coordinador d'eixa introducció de les noves tecnologies a la docència..." [E14]

"... implicació per part del professorat, formació del professorat, mitjans, de vegades, doncs tenir una càmera de vídeo per a gravar vídeos o disposar d'un programari que te permeta després treballar eixos vídeos, o fins i tot comptar amb un becari o un professional o un ajudant que te vaja ajudant a fer el que tu vols..." [E16]

A més a més, els docents van explicar que hi havia que incentivar als docents a nivell econòmic, curricular, etc:

"...formar al professorat, incentivar-lo d'alguna forma, donar alguna cosa a canvi, jo no sé si diners o un altre incentiu, però costa temps el fet de formar-se en TICs i d'adaptar materials..." [E16]

"...incentivant eixes convocatòries d'informació, incentivant-les, com? no ho sé, però incentivant-les, per què si no s'incentiva d'alguna manera, serà difícil que arribe ..." [E01]

I en la mateixa línia, també van comentar que, a més de proporcionar-los la informació i les ferramentes per poder-ho dur a terme, convenia subratllar la necessitat de fomentar la motivació entre els docents:

"...fomentar la motivació per part dels individus que al final van a ser els usuaris..." [E24]

En sisé lloc, alguns docents van opinar que la presa de decisions sobre la incorporació a la iniciativa hauria de ser consensuada amb la majoria del professorat de l'escola i que, a més a més, des de l'escola en particular i la universitat en general s'haurien de facilitar els recursos necessaris per a portar-la a terme:

"...decidir de manera consensuada que l'escola com a tal vol participar en una iniciativa així, si s'intenta imposar serà, els resultats poden ser

negatius. El professorat hauria de veure quins són els avantatges, hauria de sentir que n'hi ha un acord general, i per altra banda, que se compta amb els recursos o l'ajuda necessària per a que tant el procés com el resultat final siga beneficiós. I s'hauria d'obrir un debat respecte que aporta açò en comparació en l'aula virtual o en penjar altres tipus de documents no complets..." [E11]

"... demanaria l'opinió als alumnes, demanaria l'opinió als professors, faria una prova i trauria les conclusions. Primer seria fer-ho, anem a provar-ho..." [E26]

Per últim, es va especificar com a estratègia indispensable, el canvi en la plantilla de personal docent de la universitat, ja que a l'incorporar gent més jove, s'adaptarien més a les noves ferramentes de gestió de materials docents:

"...rejovenir la plantilla de manera immediata, i possiblement de forma completament connatural es podria estar produint ja la implantació d'aquest tipus d'eines a través del treball dels professors nous que pogueren anar accedint." [24]

4.8.2 INFORMACIÓ A DIFONDRE

Com s'ha comentat anteriorment, cal destacar també quina és la informació que els docents pensaven que s'hauria que difondre. Aquesta informació tenia relació amb quatre aspectes: iniciativa institucional, característiques de l'OCW, avantatges per al docent i per a l'alumnat, utilitat i, per últim, voluntarietat.

En primer lloc, alguns docent van opinar que seria molt important matisar que es tracta d'una iniciativa que arrancava des de la pròpia universitat, que li donava suport:

"...però sobre tot que se treballa abans la implicació institucional, i a partir d'ací tot serà molt més fàcil, perquè funcionem així..." [E10]

En segon lloc, tots els docents afirmaven que s'haurien d'especificar clarament les característiques de la Iniciativa OCW, que és i quina és la seua finalitat. Alguns dels informants van manifestar que seria molt important deixar clar les qüestions relacionades amb la propietat intel·lectual:

"...explicar-ho amb la màxima claredat, què és el sistema?, què és el que pretén?, els beneficis que es persegueixen, i per la impressió que jo tinc, de molts anys a l'escola, crec que l'única reticència seria doncs la pròpia que jo he comentat, el dret a la propietat intel·lectual, és a dir, el reconeixement d'aquesta propietat intel·lectual..." [E07]

"...qualsevol tipus d'actuació que el que pretenga és modificar un escenari per crear un altre nou, necessita d'una banda comunicar, comunicar, comunicar. D'altra banda crear les infraestructures en termes de desenvolupament del coneixement i destreses pel que fa a això que es pretén comunicar i que es pretén aconseguir com a objectiu..." [E24]

El tercer grup d'opinions es van dirigir a que s'hauria d'emfatitzar en els avantatges de la iniciativa, tant per als docents, com per a l'alumnat:

"... el producte, s'ha de vendre, els seus avantatges, per a tota la comunitat, i també, és a dir col·lectives, i també els avantatges individuals, que el treball, que és un major treball, se li va a reconèixer." [E02]

"... diguem el que pot aportar al professor i el que pot aportar a l'estudiant, evidentment, que els professors també mirem el que podem millorar per a la docència, perquè en els 2 aspectes..." [E16]

En quart lloc, part del professorat va opinar que si els avantatges de la iniciativa foren visibles a la resta de companys, es produiria un augment de les incorporacions:

"...quan es veu que és útil, doncs també la gent que és més reticent a les novetats, acaba incorporant-se..." [E08]

Finalment, cal destacar el tema de la voluntarietat de l'adhesió a la iniciativa. En el moment de realització de les entrevistes, la Universitat de València no tenia una política d'ús obligatori i van haver docents que afegiren que la universitat no havia de forçar al seu personal docent a que s'incorporara a aquesta iniciativa, remarcant el caràcter voluntari de l'adhesió a la mateixa.

"...voler o no voler, no crec que haja que insistir més a les persones..." [E17]

DISCUSSIÓ

5. DISCUSSIÓ

La universitat espanyola s'ha vist sotmesa en els últims anys a un context canviant que ha exigit la introducció d'innovacions en unes estructures no sempre disposades a acceptar aquests canvis. Una d'aquestes innovacions ha estat la implantació de la Iniciativa OCW que exigeix l'ocupació de recursos així com l'assumpció de polítiques i procediments que assegurin l'èxit de la seva implantació. No obstant això, encara que les estructures de gestió estiguen conscienciades i disposades a engegar un procés com aquest, el seu èxit no estarà assegurat fins que els principals implicats en el funcionament futur de l'OCW, el personal docent de les universitats, no assumisca un grau de compromís compatible amb un funcionament normal d'aquesta eina. Perquè això ocorregui, és necessari conèixer les seves opinions, actituds i percepcions respecte a la futura plataforma de dipòsit i accés als materials docents, doncs d'una alta implicació en el seu funcionament dependrà el futur èxit d'aquesta plataforma.

En aquest sentit, la investigació que ací es presenta ha indagat en un dels aspectes menys tractats en la literatura produïda en els últims anys sobre accés obert, repositoris institucionals o plataformes d'accés a continguts docents com l'OCW. Es tracta dels aspectes humans individuals i socials que poden arribar a condicionar, afavorir o dificultar l'adopció de l'OCW per part dels docents de Ciències de la Salut de la Universitat de València. Tot això per preveure com serà la seva utilització futura i quines hauran de ser les estratègies necessàries per fomentar el seu ús.

La majoria dels estudis que han investigat les opinions, les actituds i/o les percepcions dels docents respecte a les noves eines OA per a l'ús docent s'han portat a terme en el context dels repositoris institucionals, però no de la Iniciativa OCW en particular. En aquest sentit destaquen dues revisions que il·lustren aquests aspectes. D'una banda Keefer (2007) realitza una valoració

sobre les actituds i actuacions dels autors front als diferents aspectes dels sistemes d'edició científica, l'Open Access i l'autoarxiu, basant-se en quatre estudis anteriors. Entre els aspectes que analitza és interessant ressaltar les resistències mostrades per alguns productors de materials degut a la falta de coneixement sobre els drets d'autor, que incloïa la por a la pèrdua de control sobre l'obra o al plagiat, així com la falta de temps. Més recentment, Bhat (2010) destaca que encara que les actituds són positives cap als repositoris OA, hi ha certa reserva en quan al control de la qualitat i la preservació, no essent incentius prou forts l'accés lliure i la difusió àmplia de continguts, resultats que coincideixen amb els de la nostra investigació.

Però també s'han trobat estudis empírics que estudien les actituds, les opinions i els comportaments front als repositoris institucionals, com el de Bates (2007) que s'emmarca dins el projecte "Drets i recompenses en Repositoris Institucionals" (*Right and Rewards project*) que pertany al programa de Repositoris Digitals de la *Joint Information Systems Committee* (JISC) a la Gran Bretanya. Aquest projecte va estar destinat a estudiar les qüestions relatives a la motivació (suport, drets i beneficis) dels dipositants de material en un repositori institucional (RI). En concret, els objectius del treball de Bates (2007) van ser conèixer les opinions sobre l'ús dels RI per a dipositar materials d'educació i aprenentatge, descriure quins drets individuals s'esperava exercir sobre els materials dipositats i quines recompenses augmentaven la motivació per a participar-hi. En la nostra investigació s'han trobat resultats semblants que es comentaran més endavant.

Davant la falta d'antecedents clars que poguessin guiar l'anàlisi de la viabilitat de la implantació de la plataforma OCW en concret, es va considerar necessària la realització d'una investigació exploratòria que permetés conèixer en profunditat les opinions, actituds i percepcions dels docents de Ciències de la Salut de la Universitat de València davant aquesta iniciativa. Per a aquest fi, com a marc de referència s'ha partit de la *Teoria de la Difusió de les Innovacions* de

Rogers (1995) que ha sigut utilitzada amb èxit en l'anàlisi de l'adopció de diferents TICs i presentava un marc teòric sòlid i adient per a guiar aquesta investigació.

Per a donar resposta a les preguntes d'investigació plantejades s'ha estimat convenient centrar-se en dos aspectes d'aquesta teoria. Per una banda, en l'anàlisi dels atributs de la innovació percebuts pels possibles adoptants de la mateixa, que determinaran les possibilitats d'èxit de l'adopció, tal i com ho han realitzat diversos autors (Ash, 2001; Kendall, 2001; Mustonen-Ollila, 2003; Martins, 2004; Yates, 2004; Tung, 2005; Yakel, 2005; Wonglimpiyarat, 2005; Guinchard, 2007; Xu, 2008; Dorner, 2009; Guder, 2009; Duan, 2010). L'estudi d'aquests atributs ha permès disposar d'una categorització prèvia que ha facilitat l'observació d'una sèrie d'aspectes complexos com és el de les percepcions i actituds d'un conjunt d'individus. Aspectes que, d'altra banda, formen part d'aquesta dimensió intangible, i per tant difícil d'observar, que condiciona l'ús de qualsevol sistema d'informació.

D'altra banda, juntament amb els atributs de la innovació percebuts pels possibles adoptants, aquest treball s'ha centrat en les categories d'adoptants basades en la capacitat d'innovació dels mateixos, com reflecteixen les investigacions de Igartua et al. (2003) i Pérez Pulido (2004). La categorització dels individus centrada en els aspectes realment interessants per a aquesta investigació, la possibilitat d'adoptar una innovació, ha sigut de gran utilitat com a marc de referència principalment per dos motius. Primer, perquè ha permès allunyar-se de categoritzacions basades en criteris soci-demogràfics que, almenys en una fase exploratòria, resta profunditat a les informacions que es poden obtenir, si abans no hi ha un coneixement en profunditat del context d'aquestes informacions. I, en segon lloc, perquè proporciona un marc de referència molt adient per a segmentar la població a la qual es dirigiran les diferents accions de difusió i formació de la Iniciativa OCW.

Juntament amb la teoria de Rogers, s'han estudiat altres dimensions relacionades amb la adopció de les innovacions que estan presents a la bibliografia i resulten de gran interès per a aquesta investigació. Es tracta, per una part, dels factors que dificulten l'adopció d'una innovació (Harrison, 2006; Rutherford, 2008a i 2008b), per altra, els factors necessaris per aconseguir d'adopció d'una innovació (Bates, 2007a i 2007b; Daniels, 1998; Kautz, 2000; Raus, 2009 i Rutherford, 2008a; Tung, LL 2005) i per últim altres factors que intervenen en el procés modificant-lo (Bates, 2007b; Daniels, 1998; Kauffman, 2009; Harrison, 2006; Kautz, 2000). Gran part dels factors comentats per aquests autors coincideixen amb els obtinguts a la present investigació, permetent una millor classificació i enteniment dels mateixos, i al mateix temps han ajudat a no menysprear cap dels resultats obtinguts.

Juntament amb aquest marc teòric, i donat el caràcter exploratori d'aquesta investigació, s'ha optat per la utilització de metodologia qualitativa per considerar-la més adient per al propòsit d'estudi. Com que la investigació dels aspectes relacionats amb la conducta humana pel que respecta a l'adopció de repositoris institucionals ha sigut més bé escassa, era necessari l'ús d'una metodologia que ens proporcionara una major riquesa de dades, permetent aprofundir en l'objecte d'estudi i aportant una major amplitud dels aspectes a analitzar.

Seguint aquest enfocament qualitatiu, s'ha elegit l'entrevista personal semi-estructurada com a tècnica de recollida d'informació i el mostreig teòric com a estratègia de selecció dels informants, doncs podien aportar matisos i aspectes que no s'hagueren considerat amb una metodologia quantitativa, i concretament amb un qüestionari amb preguntes tancades i mostreig de caràcter probabilístic. A més a més, l'anàlisi de la informació obtinguda va seguir els procediments de la *Teoria Fonamentada* (Glaser i Strauss, 1967; Strauss i Corbin, 1997; Charmaz, 2006).

Així doncs, en aquest estudi no es busca la representativitat a través del mostreig aleatori o de l'estratificació, tal i com es realitza en investigació quantitativa, sinó que els individus s'han seleccionat segons els seu nivell (esperat) d'aportació de noves idees per a la investigació. El que s'ha cercat és la diversitat i les decisions de mostreig s'han dirigit al material que previsiblement aportaria les idees més riques, una vegada analitzat el material ja utilitzat i la informació extreta d'ell. És per això que s'ha utilitzat l'estratègia del mostreig teòric, resultant un total de 26 entrevistes fins arribar a la saturació. En aquest sentit, és important destacar que en la investigació qualitativa, el nombre d'incidents no és important per ell mateix, sinó que el més important són l'aportació de noves idees per part dels incidents o casos analitzats.

Altres autors que han utilitzat la mateixa estratègia de mostreig han emprat tamanyes de mostra semblants, com és el cas Julibert (2008) que va estudiar les actituds i opinions sobre l'intercanvi d'informació entre els empleats i les raons per a aquestes actituds en el context del Banc Central Europeu a través de 7 entrevistes semi-estructurades en una població de 1200 empleats. Un altre cas és el de Pace (2004) que va entrevistar a 22 persones per a conèixer les experiències de l'estat de consciència (flux) dels usuaris de la web que practiquen activitats de cerca d'informació a la xarxa. En l'àmbit de la salut també es troben estudis que empren el mostreig teòric, com per exemple Winkelman (2005) que ha estudiat la percepció de la utilitat de la informació mèdica disponible a Internet en malalts amb patologia crònica a través de grups focals (8 persones) i entrevistes en profunditat (4 persones). L'ús de sistemes electrònics en la gestió sanitària també ha sigut objecte d'estudi amb la utilització del mostreig teòric. Callen (2006) que va estudiar les activitats laborals dels facultatius en dos hospitals amb un sistema de gestió digital però amb diferents prestacions cadascun a través de 28 entrevistes semi-estructurades. Per altra banda, Embi (2004) va investigar els impactes de l'ús de la història clínica electrònica en els facultatius i els residents d'un hospital a

través d'entrevistes semi-estructurades. En aquest cas, la mostra va ser de 10 facultatius i 10 residents. També es pot destacar el cas de Watson (2007) que va investigar les actituds i els comportaments dels autors de la *Cranfield University* front al seu RI, *Cranfield QUEprints*, a través de 21 entrevistes obertes. Durant la realització d'aquesta investigació no ha sigut possible la utilització de la triangulació de tècniques, donat que estava fóra de l'abast dels objectius proposats. No obstant això, una de les línies futures d'investigació inclou aquest tipus d'estratègia per a indagar més en aspectes concrets que han estat obtinguts en els resultats.

En general, l'ús d'un marc de referència teòric juntament amb un enfocament qualitatiu ha permès un apropament a l'objectiu d'aquesta investigació sense judicis a priori sinó a partir de la informació proporcionada pels propis informants, buscant en tot moment la riquesa de les informacions més que la seva representativitat. D'aquesta manera, s'ha pogut guanyar coneixement sobre diversos aspectes com són: a) les característiques dels entrevistats (experiència docent i tipus de vinculació amb la universitat) com a factors que poden determinar l'adopció o no de la innovació; b) opinions i actituds dels informants sobre la Iniciativa OCW i sobre l'accés obert al coneixement, ambdós relacionats amb l'ús i domini de les TIC a nivell docent; c) percepcions que tenen els informants sobre les característiques de la citada iniciativa; d) estratègies comentades pels docents com adients per a augmentar la difusió d'aquesta iniciativa i e) d'estratègies i línies d'actuació, necessàries a la vista dels resultats obtinguts, que permetran l'augment de l'adopció de la Iniciativa OCW a la Universitat de València. Tots aquests aspectes s'exposen a continuació.

En primer lloc, al llarg de l'estudi s'ha pogut observar com les actituds i opinions dels docents variaven segons les seues característiques a nivell d'experiència docent i tipus de vinculació amb la universitat. En aquest sentit, s'ha pogut establir cert paral·lelisme entre els resultats obtinguts i les

característiques del professorat de diversos nivells d'ensenyament segons el cicle de la seva vida en el qual es troben exposats per altres autors com, per exemple, Silkes (1987) i Huberman (1989), malgrat que la realitat és diferent.

En el cas de la investigació que ací es presenta, les opinions i actituds dels docents universitaris més favorables a la incorporació a la Iniciativa OCW correspondrien a aquells que es trobaven en la tercera etapa o d'assentament segons Silkes (1987), en la qual hi ha un període de gran capacitat física i intel·lectual. Així doncs, es correspondrien amb el professorat amb gran experiència docent, segurs de la qualitat dels seus materials i amb un currículum ben desenvolupat. Aquests resultats coincideixen també amb els obtinguts per Tabata i Johnsrud (2008), que van concloure que els docents més veterans participaven més fàcilment en una innovació, en aquest cas es tractava de l'educació a distància, que els més novells. A més, la presència de docents més veterans aportava el manteniment d'una bona qualitat dels continguts i la riquesa dels coneixements acadèmics i l'experiència acumulada a nivell instruccional.

Altres autors que han estudiat les actituds dels docents d'educació primària i secundària, també arriben a les mateixes conclusions, trobant que els docents amb edats entre 34 i 49 anys (maduresa personal i professional) mostren una actitud positiva cap a les TIC, en el sentit que consideren que augmenten l'eficàcia en el procés d'ensenyament-aprenentatge, desenvolupen habilitats i competències en l'alumnat i milloren la qualitat del sistema educatiu, malgrat que és el professorat novells (fins a 10 anys d'experiència) el que dona un major valor a l'efecte positiu dels ordinadors respecte als altres grups (Rodríguez Mondéjar, 2000). En el context també d'educació secundària en diversos països europeus, alguns autors que van estudiar la percepció i les actituds dels docents respecte a les TIC, arriben a la conclusió de que l'edat no és un factor clau en sí mateix, sinó que depèn de la història personal de cadascun dels professors i professores en quan a experiència i formació en TIC,

observant que els docents majors manifestaven més interès que els joves en demostrar les seues competències en TIC i aplicar-les de manera creativa (Ferrero, 2003).

Juntament amb l'etapa d'assentament, els resultats obtinguts en el present treball, també permeten establir cert paral·lelisme amb el que Silkes (1987) denomina l'etapa d'exploració o Huberman (1989) etapa de l'entrada en la carrera. Per contra, també es troben similituds amb l'etapa que Huberman (1989) denomina desencantats i que correspon amb els docents que estan propers a la jubilació. D'una banda, els docents en l'etapa d'exploració són persones que encara que dominen les TIC, tenen una situació contractual no estable, com els ajudants, ajudants doctor o associats. De moment no estaven favorables a adoptar la Iniciativa OCW, ja que per una banda, no li trobaven beneficis curriculars clars i necessitaven millorar el seu currículum per millorar també les condicions laborals amb la universitat, o per l'altra no tenien la possibilitat d'adoptar-la per no comptar amb la càrrega docent d'una assignatura completa (requisit imprescindible actualment). Respecte als docents desencantats són persones no dominaven les TIC i no tenien cap interès en la iniciativa a nivell personal, encara que han opinat que seria una bona idea per als docents més joves.

Juntament amb les característiques dels entrevistats com a factors que poden determinar l'adopció o no de la innovació, també és important destacar els resultats relatius a les opinions i actituds dels informants sobre la Iniciativa OCW i sobre l'accés obert al coneixement, ambdós relacionats amb l'ús i domini de les TIC a nivell docent.

Les opinions i actituds del professorat entrevistat sobre l'Open Access han sigut molt semblants a les expressades respecte a la Iniciativa OCW. D'entrada, a tots els entrevistats els ha semblat bé poder consultar els materials d'altres persones, però el fet de deixar els seus propis materials en accés obert

ha provocat diferents respostes: només si hi havia reconeixement d'autoria, amb recompensa adient, si consideraven que estaven ben elaborats (amb temps). Alguns informants ja tenien materials en obert. Altres no els deixarien perquè els necessitaven per millorar el seu currículum, no estaven segurs de la qualitat del seu material o pensaven que afavoriria l'intrusisme professional i que el material era propietat del professorat. Totes aquestes respostes es van a discutir amb més profunditat a continuació, referint-se específicament a les opinions i actituds respecte a la Iniciativa OCW.

En primer lloc ha eixit a la llum el tema de la millora de la qualitat dels materials docents degut a diferents causes: autoexigència, competitivitat, crítica dels companys i satisfacció personal. El fet que el material estiga visible força al docent que s'implica a autoexigir-se la millor qualitat possible, i coincideix amb alguns autors que afirmen que només pel fet de publicar els materials docents a un RI general (Bates, 2007) o específicament a l'OCW, ja s'augmenta la seua qualitat (Lerman, 2002; Zabalza, 2003-2004; Downes, 2007; Amsen, 2008). Tots els informants han verbalitzat la seua necessitat de revisió del material abans de publicar-lo, coincidint amb Watson (2007); i és més, per a alguns autors, només publicaran els seus materials aquells que estiguen segurs de la qualitat dels mateixos (Smith, 2006; Bhat, 2010). També coincideix amb altres autors l'opinió que el material pot anar millorant amb la contribució d'altres i amb les crítiques constructives dels companys (Downes, 2007). Encara que també s'ha comentat que les crítiques destructives per part dels companys podria ser una barrera a l'hora de publicar els materials propis. Per últim, el fet d'haver elaborat uns materials de qualitat produïa una satisfacció personal que actuava com a reforç positiu, comentat també en altres universitats amb OCW (Kobayashi, 2006).

Per altra banda, qui controla la qualitat dels materials? Aquest tema ha sigut objecte d'estudi per la UNESCO, al *Forum on the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries* organitzat conjuntament amb la Fundació William and Flora Hewlett i la WCET (Western

Cooperative for Educational Telecommunications) i al segon fòrum anomenat *Open Educational Resources: Open Content for Higher Education* organitzat per *UNESCO's International Institute for Educational Planning* (IIEP), proposant diferents solucions: control per part de la institució, acreditació dels materials a nivell internacional o que siga cadascuna de les nacions les que establiren els estàndards de qualitat (Unesco 2002; Unesco 2005). Siga com siga, l'establiment d'un procés de control de la qualitat suposa un major finançament, ja que per a dur-ho a terme hauria d'haver algun sistema de revisió (Downes, 2007). A la Universitat de València no hi ha un control sobre la qualitat, ja que suposen que el que elabora el professorat universitari ha de ser de qualitat. Aquesta afirmació discrepa amb alguna de les opinions dels informants, que manifesten la seua preocupació per la fiabilitat del material inclòs, coincidint també amb altres autors que comentaven que algunes persones no contribuirien en el repositoris OA per què eren escèptics respecte a la qualitat dels materials inclosos i no desitjaven que els relacionaren amb materials de poca qualitat (Pickton, 2006; Bates, 2007; Abrizah, 2009). Tanmateix, a l'estudi de Bates (2007), la falta de confiança en el propi material era un dels arguments que van declarar aquelles persones que tenien actituds reticents al dipòsit dels seus materials docents a un repositori.

En segon lloc, el fet de tindre els materials docents publicats augmenta la visibilitat del docent i la capacitat de difusió del treball personal i de la seua experiència en un determinat tema. Segons diferents autors, l'augment de l'audiència dels materials propis facilita les possibilitats de publicació i la comercialització d'altres materials més elaborats, com puguen ser manuals o articles. Així doncs, els materials publicats a l'OCW podrien ser la porta d'accés a altres materials no gratuïts (Smith, 2006; Centre for Educational Research and Innovation, 2007; Kobayashi, 2006), i és més, permet augmentar la reputació d'un determinat docent al mostrar el seu excel·lent treball ampliant el seu impacte, donant també suport als valors socials d'innovació, col·laboració i

franquesa (D'Antoni, 2007), i el docent pot difondre el seu treball personal de forma més econòmica (Davis, 2007). Aquest aspecte va lligat al reconeixement d'autoria que es veurà a continuació.

En tercer lloc, l'augment de la visibilitat de membres d'una institució incrementa la visibilitat i el prestigi de la mateixa, que en aquest cas serien les escoles universitàries pròpies (actualment facultats) i la mateixa Universitat de València, aspecte que coincideix amb les troballes d'Amsen (2008) sobre com l'OCW pot millorar la docència. A l'oferir materials de qualitat gratuïtament s'augmenta la visibilitat de la institució i també el nombre de matrícules rebudes. Tanmateix, en l'estudi portat a terme per l'Organització per a la Cooperació Econòmica i el Desenvolupament, que integra 30 països, sobre els recursos educatius oberts (OER) i els incentius, beneficis i barreres detectats tant a les universitats com als docents que han de lliurar els materials, l'augment de la visibilitat no s'ha considerat un factor decisiu a l'hora de l'adopció d'iniciatives OER, entre elles l'OCW (Centre for Educational Research and Innovation, 2007).

El que sí que s'ha considerat molt important ha sigut el reconeixement de l'autoria dels materials. Pot ser que siga l'aspecte que més ha preocupat a nivell general. Altres autors que han estudiat l'adopció de la iniciativa per part dels productors de materials a diferents universitats coincideixen amb aquesta investigació en que el reconeixement d'autoria és un factor determinant a l'hora d'adoptar la innovació, i per tant, d'incrementar el nombre de recursos. Si els autors dels materials estan segurs del seu reconeixement funcionarà com un incentiu (Kobayashi, 2006; Tabata, 2008; Kancharaksa, 2009; Centre for Educational Research and Innovation 2007; Downes, 2007), en canvi, si el professorat percep que no està clar, serà una de les barreres que impediran la seua adopció (Smith, 2006; Vest, 2006; Keefer, 2007; Kancharaksa, 2009).

D'altra banda, els nostres informants pensen que l'adopció d'aquesta iniciativa depèn de l'actitud que tinga cada individu cap a les TIC. És a dir, aquells que siguen competents a nivell de TIC tindran una actitud més favorable a l'adopció de la iniciativa que aquells que no siguen competents o el seu domini siga baix. Alguns dels informants consideraven que no eren competents en les TIC i deixaven aquestes tecnologies per als més joves. Tampoc no tenien gens d'interés en innovacions educatives. Aquest resultat coincideix amb l'obtingut pel Centre de Recerca i Innovació Educativa com a una de les barreres per a adoptar l'OCW (Centre for Educational Research and Innovation, 2007). La majoria dels nostres informants han manifestat actituds favorables cap a la iniciativa malgrat que a data de l'escriptura d'aquest document, només un d'ells s'havia adherit. Aquests resultats coincideixen amb els publicats recentment per la fundació *PEER* dins del projecte "Behavioural research: authors and users vis-à-vis journals and repositories" que analitzava les motivacions dels autors respecte al dipòsit dels seus materials als repositoris, en el que encara que dues terceres parts contestaren que coneixien el que era un OA i sols un 5% va declarar que no estava a favor, només la meitat havien dipositat un article revisat als últims 5 anys (Creaser, 2010). Posteriorment, a l'informe final del *PEER*, es nomena l'estigma de l'accés obert com a una de les barreres que dificulta el seu ús pels autors (Fry, 2011).

Tanmateix, alguns informants consideraven que si el professorat adoptara aquesta iniciativa es produiria un benefici per a l'alumnat, ja que obtindria els materials complets, ordenants i sense llacunes ni repeticions de coneixement. Altres autors han comentat que el fet de tindre els materials complets i ordenats era un incentiu per als propis docents, estalviant-los temps en la preparació de les classes (Kobayashi, 2006). També s'ha comentat que si els docents d'una institució adoptaren majoritàriament aquesta iniciativa, milloraria la transparència i la coordinació d'una determinada titulació, ja que tots els materials serien visibles i s'evitarien les llacunes o les repeticions de

continguts en diferents assignatures. Segons l'estudi d'Amsen (2008), la tercera part dels productors de materials declararen que havien augmentat la qualitat dels seus materials al consultar els materials d'altres col·legues, de manera que els cursos estaven més coordinats i l'educació universitària proporcionada era més coherent. Alguns informants han opinat que actualment hi ha un ocultisme a nivell d'aula, on el professorat no sap que fan els seus companys a classe. Zabalza (2003-2004) coincideix amb l'aspecte de que hi ha una certa tendència a l'individualisme i a l'ocultisme del que es fa a les classes, destacant la visibilitat com a una de les condicions de la qualitat, però també comenta que amb les noves tecnologies s'ha millorat considerablement la visibilitat, doncs resulta més accessible el material proporcionat a l'alumnat, les avaluacions, etc. (Zabalza, 2003-2004).

No obstant això, una part dels informants ha considerat que les recompenses que s'obtenen amb l'adopció de la iniciativa no són adients al treball i esforç que suposa la creació dels materials a incloure. Per a elaborar els materials, han considerat que es necessitaria molt de temps i molt d'esforç. Aquesta dada coincideix amb el resultat d'altres estudis, que consideren la falta de recompenses i la falta de temps com a unes de les barreres per a l'adopció de l'OCW (Centre for Educational Research and Innovation, 2007; Kancharaksa, 2009; Barrett, 2009) o de l'ús d'altres RI (Bates, 2007; Kim 2010). En canvi, altres docents productors de materials OCW en diferents universitats han considerat que les recompenses a nivell de comunitat (augment del reconeixement, promoció i satisfacció personal), així com l'altruisme i suport a la comunitat són considerats factors importants a l'hora de decidir l'adopció (Kobayashi, 2006; Kancharaksa, 2009), coincidint aquest aspecte amb els productors de materials d'altres RI (Bates, 2007; Kim, 2010). Tanmateix, les recompenses econòmiques a nivell personal o a nivell del departament o centre eren el factor considerat menys important de cara a l'adopció de l'OCW (Centre for Educational Research and Innovation, 2007; Downes, 2007) i d'altres RI

(Bates, 2007; Kim 2010; Kim 2011). En la mateixa línia, alguns informants han comentat que no estarien disposats a deixar els seus materials en accés obert sense una recompensa adient. Aquests docents es troben en una situació d'increment curricular per a millorar les condicions laborals. D'altra banda, algunes persones entrevistades, sí que consideraven que l'adopció de la Iniciativa OCW suposaria una millora curricular interessant i van considerar que les recompenses actuals de la Universitat de València serien suficients. No obstant això, altres informants van comentar que ja tenien els seus materials en accés obert sense rebre cap recompensa per ells.

D'altra banda, es considera a l'alumnat com a l'objectiu de la iniciativa, al proporcionar-li l'accés a tot el material docent, però estima que no està preparat per assumir aquesta innovació. Per una banda, els informants han considerat que l'estudiantat no dominen les TIC, coincidint amb Paredes i Estebanell (2005) que comenten que el professorat en Ciències de la Salut té una percepció més negativa en quan a la formació de l'estudiantat respecte a les TIC que el professorat de carreres més tècniques i per l'altra banda, algunes persones han expressat la seua preocupació relacionada amb l'absentisme de l'alumnat. Segons alguns informants, l'alumnat només vol els apunts per aprovar, sense cap esforç extra, essent aquest punt coincident amb Igartua (2003) que ha estudiat l'accés als materials docents a través d'una plataforma i les actituds dels docents respecte a la mateixa, on una de les conclusions va ser que alguns informants consideraven que l'alumnat no estava suficientment preparat per a utilitzar eficientment les TIC i només volia els apunts per a preparar-se els exàmens, i confonia el fet de tindre tot el material amb el domini del mateix, amb la qual cosa es podia augmentar el fracàs acadèmic.

Una altra opinió que han manifestat els entrevistats relacionada amb l'adopció de l'OCW ha sigut la interacció entre diferents docents, a nivell de centre, millorant la coordinació, així com a nivell interuniversitari (tant estatal com mundial), permetent compartir programes, iniciatives i recursos didàctics,

que en definitiva augmenten la qualitat dels recursos en general. Aquest punt aniria lligat amb els reconeixements i el prestigi a nivell de comunitat comentat per altres autors (Downes, 2007; Centre for Educational Research and Innovation, 2007). Per a Downes (2007), que analitza la sostenibilitat dels diferents models de repositoris de recursos educatius, un dels incentius per a promoure la participació és la recompensa de rebre reconeixement i prestigi per part de la comunitat universitària. També es troben coincidències amb l'estudi realitzat pel Centre for Educational Research and Innovation (2007) sobre repositoris de recursos educatius en 30 països, on un dels motius comentats pels docents per a participar són els guanys no comercials, com publicitat, reputació i increment de les possibilitats per a futures publicacions.

Un altre aspecte a considerar és la resistència manifestada pels entrevistats. Per una banda hi ha certa por al mal ús que es pugui fer dels materials, afavorint l'intrusisme professional o utilitzant-se fora de context, tal i com mostra també Kanchanaraksa (2009) a l'estudi de l'adopció de l'OCW a la Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. A més a més, alguns informants pensaven que podria afavorir l'absentisme de l'alumnat (comentat anteriorment). Per altra banda, alguns docents volien tindre el control de la situació i consideraven que el material és propietat del professorat, tenint reserves sobre la disseminació dels continguts perquè contenen la síntesi de l'experiència acumulada durant els anys i no tenien la seguretat del respecte a la propietat intel·lectual, aspectes que coincideixen totalment amb Kanchanaraksa (2009). La por a perdre el control sobre els materials o les resistències pels possibles usos inadequats o per les males interpretacions del material es reflexen als estudis de casos de l'OCDE (Centre for Educational Research and Innovation, 2007). A més a més, la por d'alguns docents a que altres s'aproprien de les seues idees sense permís és una de les barreres considerades a l'analitzar l'estat dels OAR a nivell internacional, sobre tot als països en vies de desenvolupament (Smith, 2006). Per últim, la necessitat de

millora curricular fa que una majoria siga reticent a mostrar el seu material per què el volen utilitzar com a base per a la creació de llibres de text o materials més comercials, segons declaracions del President emèrit del MIT (Vest, 2006).

Per a finalitzar, es comentaran les opinions que han tingut alguns dels informants sobre altres companys. Les reaccions dels companys són importants en el procés de decisió d'adopció de una innovació. Alguns informants no sabien com anaven a reaccionar els seus companys, altres pensaven que si l'adopció per part d'algun docent era visible i positiva rebria reforç positiu i recolzament. En un estudi realitzat per Hannan i Silver (2005) sobre les actituds dels docents universitaris respecte a les innovacions introduïdes a la docència a quinze universitats de Gran Bretanya, una cinquena part dels entrevistats va opinar que els seus companys reaccionaven en termes d'estímul, recolzament i alabança, directament relacionat amb l'èxit de la innovació. En canvi, al present estudi, uns informants pensaven que es podrien trobar companys que exerciren crítiques destructives sobre els materials creats. Aquestes reaccions de resistència i oposició per part dels companys també van ser obtingudes per Hannan i Silver (2005) i van ser referides per la meitat dels innovadors. Una altra de les opinions sobre els col·legues a comentar és l'ús de materials desfasats en quan a contingut i metodologia docent. Alguns informants s'han preguntat perquè la universitat no fa res al respecte. Altres han afirmat que la Iniciativa OCW estava bé, però que prèviament la universitat havia de millorar i controlar la qualitat del material abans de planificar com deixar-lo accessible. No s'han trobat semblances en la bibliografia consultada. Però ens porta a la idea que actualment a la universitat, en alguns casos determinats, s'estan explicant tècniques totalment desfasades.

El tercer aspecte que convé destacar dels resultats obtinguts, juntament amb les característiques dels entrevistats i les seves opinions i actituds respecte a les TIC, l'OA i l'OCW, és la percepció que tenen els informants sobre les característiques de l'OCW.

En general, els informants d'aquesta investigació han considerat positives les característiques d'avantatge relatiu i compatibilitat. La complexitat s'ha considerat baixa, ja que els materials són optimitzats pel personal de l'Oficina de l'OCW de la Universitat de València, i de moment, no hi ha que encarregar-se de la seua gestió. D'altra banda, la complexitat pot vindre donada per les característiques de l'assignatura o per raons personals (falta de bon material, insuficient domini de les TIC, falta d'interés en iniciatives noves). L'experimentació s'ha considerat diferent segons les característiques dels possibles adoptants. Per als primers adoptants i la majoria precoç hi hauria una predisposició positiva a provar-la, encara que el fet de provar-la suppose l'adopció de la mateixa, ja que a la Universitat de València no es pot provar amb un tema o una part del material, sinó que s'ha d'incorporar tota l'assignatura completa. Pel que respecta a la visibilitat, han opinat que només seria visible si la resta de companys ho volguera visualitzar, així doncs, també seria necessari publicitar l'accés.

Per a Rogers, els atributs necessaris per a que es done l'adopció són: avantatge relatiu, compatibilitat, visibilitat i experimentació positius i una baixa complexitat. Segons els resultats obtinguts l'avantatge relatiu i la compatibilitat han sigut positives, la visibilitat ha sigut baixa, la complexitat del procediment en si també ha sigut baixa i no ha hagut possibilitat d'experimentació amb una part del material, per tant, segons Rogers l'adopció de l'OCW a la Universitat de València podria no tindre l'èxit esperat.

Encara que diferents autors que han estudiat l'adopció de les innovacions baix el model teòric de Rogers, han arribat a diferents resultats. Alguns consideraven important que la innovació proposada tinguera un avantatge relatiu respecte a la situació anterior (Kendall, 2001; Tung, 2005; Dorner, 2009; Xu, 2008), és el cas de Kendall (2001), que analitza la receptivitat de les empreses menudes i mitjanes a Singapur del comerç electrònic; de L.L. Tung (2005) que estudia els factors que influeixen en l'adopció dels serveis e-govern a

Singapur; de Xu (2008) que va investigar l'adopció de diferents RI als Estats Units i de Dorner (2009), comentat anteriorment. D'altra banda, Duan (2010) no la considera important per a l'adopció del e-learning a Xina. La compatibilitat ha sigut considerada important per a alguns autors (Duan, 2010; Kendall, 2001), en ocasions la més important (Tung, 2008a), essent la falta de compatibilitat la causa de la no adopció d'una determinada innovació, segons comenten Yakel i Kim (2005) a l'estudiar l'adopció de l'*Encoded Archival Description* (EAD) als Estats Units (Yakel, 2005), així com també Dorner (2009). La baixa complexitat ha sigut destacada com a molt important en el procés d'adopció de sistemes d'informació en tres organitzacions al llarg de quatre dècades (Mustonen-Ollila, 2003), i alguns autors que han investigat el fracàs en l'adopció d'alguna innovació han descobert que els possibles adoptants consideraven que presentava una alta complexitat (Ash, 2001; Yakel, 2005; Dorner, 2009), com per exemple a l'estudi d'Ash (2001) que va investigar la baixa adopció d'un sistema d'entrada d'ordres mèdiques (POE) als hospitals. En canvi, per a altres innovacions, com l'adopció de l'e-learning a Xina, no era un factor important (Duan, 2010). Respecte a la visibilitat, alguns autors la consideren important per a l'adopció d'una innovació (Martins, 2004), com és el cas de l'adopció d'Internet com a ferramenta a les escoles d'idiomes en Brasil, mentre que per a altres autors no influïa en el procés d'adopció (Kendall, 2001; Duan, 2010). Per a finalitzar, l'experimentació era considerada important per només dos autors (Kendall, 2001; Martins, 2004). A la vista dels resultats del present estudi i dels resultats obtinguts per diferents autors, s'haurien de proposar estratègies de màrqueting que permeteren augmentar la visibilitat per a incrementar també l'adopció de la Iniciativa OCW, ja que serviria d'estímul per a la resta de col·legues, com ja han fet altres autors (Wonglimpiyarat, 2005). Wonglimpiyarat i Yuberck (2005) proposen dissenyar una estratègia de màrqueting que visualitze les dues organitzacions més importants que financen la investigació a Tailàndia,

la *National Science and Technology Development Agency* (NSTDA) i la *Thailand Research Fund* (TRF).

Per finalitzar la discussió dels resultats obtinguts, també és rellevant destacar les estratègies que els informants consideren les més apropiades per a una adient implantació de l'OCW a la Universitat de València. En general, els docents de Ciències de la Salut d'aquesta institució han considerat especialment important el fet de destacar que es tracta d'una iniciativa que arranca des de la pròpia institució, i que a més a més, aquesta la valora de forma positiva i ofereix recompensa a canvi. Així doncs, el recolzament institucional seria un dels factors facilitadors de la seua acceptació. Diferents autors han considerat també bàsic el suport institucional com a un factor clau de l'èxit de l'adopció d'una innovació (Daniels, 1998; Hannan, 2005; Bates, 2007b; Rutherford, 2008a; Xu, 2008; Raus, 2009). Al mateix temps, també s'ha considerat que seria molt difícil implementar una innovació si el personal i la institució no la recolzen totalment (Rutherford, 2008a; Raus, 2009; Daniels, 1998; Bates, 2007b).

Un altre factor clau a tindre en compte és la formació del personal implicat en el procés per a que siga competent (Rutherford, 2008a). Els nostres informants han opinat que la informació i la formació necessària era bàsica i havia d'anar dirigida a donar informació sobre la pròpia Iniciativa OCW (característiques, avantatges, exemples).

El tercer factor clau seria el màrqueting. El professorat entrevistat ha opinat que seria necessària una campanya de màrqueting, que arrancant des del propi rectorat fóra més efectiva, amb reunions informatives, dotació de recursos, recompenses, motivació, presa de decisions consensuades, etc. Inclús algú ha apuntat la necessitat de rejevenir la plantilla docent. Diferents autors han classificat les característiques d'una campanya de màrqueting per a augmentar l'èxit respecte a l'adopció d'una innovació. Moltes de les propostes elaborades per diferents autors coincideixen amb la informació obtinguda per

part dels informants. El primer punt d'una campanya de màrqueting segons Rutherford (2008a) es identificar a la població diana, informar i proporcionar assistència i suport, coincidint amb la informació obtinguda de la necessitat d'informació, formació i suport. Per a Pickton (2006) també és important proporcionar informació en línia útil per als autors (copyright, què implica el dipòsit, plagi, seguretat de l'arxiu...), així com facilitar educació i preguntes freqüents. Una de les informacions necessàries és la que fa referència als beneficis i incentius que es podrien rebre coincidint també amb altres autors (Tung, 2005a; Pickton, 2006; Xu, 2008). Els canals de comunicació utilitzats per a difondre la campanya també ha sigut motiu de comentari. Algunes persones entrevistades han comentat la necessitat d'una comunicació més personalitzada i dirigida, mentre que altres preferien l'ús de mass media (com el correu electrònic). Diferents autors comenten que la utilització de canals de comunicació estratificats, mass media per a crear alertes i comunicació interpersonal per augmentar la persuasió (Bates, 2007b), tenint en compte el nivell de comunicació i les necessitats d'informació, actituds i interessos (Daniels, 1998), millorant les estratègies de disseminació (Kautz, 2000) i amb la utilització de diferents canals de comunicació (Gosling, 2003) millora les campanyes de màrqueting. Al mateix temps, les influències socials (Kauffman, 2009), el treball en equip (Gosling, 2003) i altres factors externs (Harrison, 2006) condicionaran la planificació de les estratègies de màrqueting. Mercer (2007) va utilitzar la comunicació formal i informal a nivell individual i grupal a més de la creació de grups focals per a donar suport administratiu, tecnològic i educatiu a les persones implicades.

L'últim factor a considerar ha sigut el caràcter voluntari de la iniciativa. Alguns docents han manifestat que la incorporació a la Iniciativa OCW, igual que altres iniciatives a nivell universitari, té caràcter voluntari entre el personal, i per tant s'han de presentar però sense pressionar per a forçar la incorporació a la mateixa. En altres estudis la variable de creure que la participació és voluntària

ha provocat una participació menor en activitats d'innovació educativa, i és més, les persones que tenien una menor predisposició a la seua adopció sempre tiraven mà del caràcter voluntari de la mateixa (Tabata, 2008). Coincidint amb aquest autor, l'única solució seria millorar la seua predisposició cap a la iniciativa.

En la literatura s'han proposat altres estratègies que ens podrien donar idees per a millorar l'adopció de la innovació. Per una part, Bell (2005) que va revisar els propòsits, mètodes i resultats del treball del professorat de la *University of Rochester* respecte als RI de literatura grisa, va proposar que el personal de biblioteca treballara directament amb persones que tenien els continguts apropiats, com persones jubilades, que podrien deixar el seu legat a la institució. A més a més, també va proposar la publicació d'estadístiques anuals per disseminar el treball de les persones implicades, així com la possibilitat d'incloure l'auto-arxiu en l'avaluació acadèmica. Altrament, la participació de persones de prestigi dins d'un grup social, a més del lideratge institucional, va ser una de les estratègies proposades per Xu (2008).

No obstant, Davis (2007) que es va centrar en l'estudi de la participació d'un RI específic (RI de la *Cornell University*) va concloure que cada disciplina tenia una estructura de recompenses diferents que definien la motivació i el comportament del personal docent, i per tant, va proposar que aquest era un aspecte a tindre en consideració al dissenyar polítiques per augmentar la participació .

Actualment, i després de més de tres anys de posada en marxa de la Iniciativa OCW a la Universitat de València, les assignatures que hi ha incloses així com el professorat implicat és molt escàs si es compara amb el total de professorat que pertany a la universitat. En aquest punt es pretenen exposar unes línies bàsiques d'actuació per augmentar la viabilitat de la iniciativa a la UV i que es pugui convertir en un recurs important dins de la universitat (per a

l'alumnat i el professorat), o inclús que ajude a augmentar la visibilitat i la internacionalització de la nostra universitat.

En resum, els resultats obtinguts relatius a les característiques dels informants, les seves actituds, opinions i percepcions respecte a les TIC, l'OA i l'OCW, així com els relacionats amb les accions que consideren necessàries per a la seva implantació a la Universitat de València, permet establir una agenda d'investigació futura però també d'acció a nivell de millora dels processos necessaris per a la implantació de l'OCW en aquesta institució. Aquesta agenda hauria de contemplar els següents aspectes: a) màrqueting; b) formació en habilitats; c) sensibilització sobre materials d'accés obert; d) treball de la propietat intel·lectual i e) motivació. A continuació s'exposen tots ells.

En general, per a millorar la viabilitat de la iniciativa, aquestes 5 grans línies haurien d'anar enfocades a cobrir les necessitats o particularitats de cadascuna de les persones implicades en el procés. Així doncs, i per a sintetitzar, s'ha dividit el professorat en 4 grups atenent a les seues característiques a nivell general (veterans amb domini de les TIC, veterans sense domini de les TIC, docents amb perfil investigador, docents amb perfil laboral).

La primera mesura a prendre seria millorar el màrqueting. Es podria dir que, actualment i a nivell general, la Iniciativa OCW no es coneguda ni pels docents ni per l'alumnat, i molt menys visible. Només alguns sectors del professorat són els que coneixen la mateixa. Segons la "Regla de l'1%", en un grup de 100 persones que utilitzen un servei en línia, només una crea nou contingut, 10 interactuen i les altres 89 només miren. Quan els usuaris s'han familiaritzat amb el procés comencen a interactuar i contribueixen amb nous continguts. Aleshores, una estratègia que proposen els experts per a que les comunitats educatives augmenten el nombre de participants generadors de contingut, és publicitat i permetre l'observació com a primera mesura, per a seguidament, proporcionar oportunitats per a participar (OLCOS, 2007) . Per

tant, s'ha de replantejar com augmentar la seua difusió. Les estratègies que s'han utilitzat fins el moment no han tingut massa èxit (mesurat en termes d'adhesió). Les campanyes informatives generals tenen l'avantatge de difondre la informació a molts individus alhora, però si el missatge no és molt interessant o impactant, no provoca cap efecte. Per exemple: el correu electrònic és una bona ferramenta, però com que s'utilitza molt per enviar informacions de totes les activitats, convocatòries, actes, etc. de la Universitat, provoca molt de soroll informatiu i una informació interessant pot passar desapercibuda (la gent només mira allò que d'entrada li resulta interessant). És per això, que es proposa una estratègia de difusió més individualitzada, ja siga amb reunions per centres o per departaments o, fins i tot, a nivell individual amb persones clau dins de cada institució. Al mateix temps, seria recomanable que hi haguera una persona de referència propera a qui acudir en cas de dubte o necessitat. El fet que algun professor d'un centre o departament s'haguera adherit a la iniciativa podria facilitar l'adopció de la mateixa a altres, ja que podria servir d'exemple, tant del procés d'elaboració dels materials com de la seua gestió, dels beneficis i de la càrrega (esforç i temps) necessària per a portar-ho a terme. La informació que s'hauria de presentar, hauria d'anar orientada, emfatitzant allò més important segons les particularitats del professorat. No és el mateix presentar-la a un veterà (disposa de tota la informació elaborada) que a un novell que necessita millorar el seu currículum.

A més a més, s'hauria d'emfatitzar que, encara que és una iniciativa que emana des de la pròpia universitat, el professorat és el seu motor principal i, és més, és l'únic personal capaç de portar-la a terme, ja que sense docents que incloguen el seu material, és una iniciativa ineficient.

La segona mesura passaria per un pla de formació que cobrira les necessitats de capacitació per a ser competents en l'elaboració dels materials a incloure en l'OCW. Per tant, hauria d'anar orientat segons les característiques dels docents:

- a) Per als docents novells, independentment del seu perfil: TIC a nivell avançat (edició de vídeos, elaboració de materials multimèdia...), metodologies docents (elaboració de materials docents de qualitat).
- b) Per als docents veterans que no dominen les TIC a nivell d'usuari: cursos de formació bàsica en TIC per augmentar la seua competència tecnològica que els permetera desenvolupar els materials necessaris (Correu, Presentacions, Processador de text, Aula virtual...).
- c) Per als docents veterans que dominen les TIC per a la docència no seria necessària formació complementària en la utilització de la ferramenta, ja que actualment hi ha personal que es dedica a optimitzar els recursos, homogeneïtzar el format i pujar-ho a la plataforma. Encara que potser també estigueren interessats en la formació en TIC a nivell avançat.

La tercera mesura seria sensibilitzar als docents sobre la producció de materials d'accés obert. Aquesta línia va molt paral·lela a la del treball de la propietat intel·lectual. Si es considera que els materials que es deixen a disposició de l'alumnat a través de l'Aula Virtual o de la pàgina web d'una assignatura en concret, estan a la seua lliure disposició i que ell després pot fer distribució d'eixe material, es pot considerar que moltes vegades els materials elaborats pel professorat acaben essent d'accés obert encara que no s'hagueren creat per a eixa finalitat. Per tant, baix el nostre punt de vista, s'hauria de plantejar la qüestió al professorat per a provocar una reflexió sobre el tema. D'altra banda, però molt lligat amb l'anterior, s'hauria de treballar la propietat intel·lectual dels materials docents, tant d'aquells que tenen materials propis publicats amb Copyright, en el sentit de com poder incloure'ls sense incomplir la llei, com aquells que voldrien continuar publicant en la mateixa línia, de manera que no fora incompatible la publicació en l'OCW amb la utilització posterior d'eixe material amb altres finalitats d'investigació o publicació.

La cinquena línia d'actuació seria la motivació, que hauria d'anar orientada segons les característiques del professorat:

1. Docents novells: es considera que el professorat més jove i que està promocionant la seua carrera docent és més afí a aquestes iniciatives innovadores, però és també qui menys possibilitats té d'adherir-se per falta de criteris d'entrada (assignatura completa) o per falta de seguretat en la qualitat del seu material (falta de domini a nivell metodològic, falta de domini del temari en el sentit d'estar anys impartint una mateixa assignatura i haver experimentat varies modificacions en l'enfocament del programa, materials...). Per tant, es proposen tres estratègies:
 - a. Augmentar la capacitat a nivell de metodologies docents per a incrementar la qualitat dels materials docents i disminuir la por a perdre el control dels mateixos. Comentat en l'apartat de formació en habilitats.
 - b. Facilitar la inclusió d'assignatures no completes, ja que moltes són donades per diferents professors, cosa que dificulta posar-se d'acord.
 - c. Difondre els beneficis a nivell curricular (mèrits). També relacionat amb la línia de clarificar la propietat intel·lectual.
2. Docents veterans: en moltes ocasions, aquests docents tenen tots els materials completament elaborats i sols necessiten un poc de motivació per adherir-se. La millor motivació seria la realització d'una campanya de màrqueting individualitzada, així com també la comunicació informal d'altres companys que ja s'hagueren adherit.
 - a. Docents amb domini de les TIC: motivar-los fent-los partícips de la iniciativa com una cosa seua. Mostrar els beneficis a nivell curricular, de prestigi i econòmic.
 - b. Per als docents que tenen dificultats a nivell tecnològic i estan al final del seu període laboral, baix el nostre punt de vista, no paga la pena

l'esforç de motivació ja que mentre siga una iniciativa opcional no es van a adherir.

CONCLUSIONS

6. CONCLUSIONS

El disseny de l'estudi basant-se en una teoria como la de Rogers (1995), així com partint d'un enfocament qualitatiu ha permés, en una primera fase exploratòria, una aproximació al problema objecte d'investigació sense les limitacions d'un disseny menys flexible. Gràcies a això, s'ha guanyat coneixement sobre aspectes i dimensions difícils d'observar, operacionalitzar i mesurar com, és el cas de les actituds i opinions cap a l'OCW. A més, tot això en un context concret com és el dels docents en Ciències de la Salut de la Universitat de València que és, al cap i a la fi on el sistema estudiat haurà de funcionar, i per a això, necessitarà de la seua acceptació i del seu ús perquè tinga l'èxit desitjat.

D'altra banda, la Iniciativa OCW es pot considerar una bona ferramenta de treball que podria:

- Augmentar la qualitat dels materials docents, encara que no hi haguera un mecanisme de control extern reglat
- Augmentar la visibilitat, la reputació i el prestigi del professorat implicat i repercutir en l'augment del prestigi de la institució a la qual pertany
- Millorar la coordinació en una titulació determinada
- Permetre la interacció dels docents a nivell local, nacional i internacional a nivell de programes, iniciatives i recursos didàctics
- Suposar un benefici per a l'alumnat (materials complets i ordenats)

S'ha considerat molt importants per a afavorir l'adopció de la iniciativa els següents elements:

- El reconeixement d'autoria
- Un sistema de recompenses adient a l'esforç
- La formació dels professionals implicats

- Una bona estratègia de màrqueting
- Reforçar l'OCW com a iniciativa institucional

Pel que respecta a les raons argumentades pel professorat per a no adoptar la iniciativa han sigut:

- La falta de temps
- La càrrega de treball important
- La falta d'un sistema de recompenses adient
- La resistència per por al mal ús, intrusisme, absentisme de l'alumnat
- Els materials són propietat del professorat
- El professorat està preparat per a la jubilació

Així doncs, les estratègies de màrqueting haurien de considerar diversos factors per a ser efectives:

- Identificar les característiques de la població i classificar-la per grups segons els coneixements, les actituds i els interessos
- Utilitzar diferents canals de comunicació
- Adequar la informació, l'assistència i el suport als diferents grups segons les seues necessitats específiques
- Valorar les influències socials

D'altra banda els resultats que ací es presenten són un punt de partida en què s'ofereix informació de gran valor per a futurs estudis més descriptius que permeten mesurar variables concretes que ens donen informació de valor, tant per a l'avaluació com per al redisseny de l'eina OCW per a usos docents.

BIBLIOGRAFIA

6. BIBLIOGRAFIA

Abad García, F., González Teruel, A. i Martínez Catalán, C. (2004). La base de datos de recursos web de la biblioteca médica virtual del COMV. *Hipertext.net*, 2
Disponible a: <http://www.raco.cat/index.php/Hipertext/article/view/57786/67757>

Abelson, H. (2007). The Creation of OpenCourseWare at MIT. *Journal of Science Education and Technology*, 17(2), 164-174.

Abril Domingo, E. J. et al. (2006). Adaptación del proceso de enseñanza-aprendizaje en el área de comunicaciones ópticas bajo el espacio europeo de educación superior. En C. Rodríguez Sumaza, C. i de la Calle Velasco, M.J. (Eds.), *La innovación docente ante el espacio europeo de educación superior* (pp. 53-64). Valladolid: Universidad de Valladolid.

Abrizah, A. (2009). The cautious faculty: Their awareness and attitudes towards institutional repositories. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 14(2), 17-37.

Agarwal, R. i Prasad, J. (1997). The role of innovation characteristics and perceived voluntariness in the adoption of informations technologies. *Decision Sciences*, 28(3), 557-582.

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación. *Libros blancos*. Consulta 15-3-2011. Disponible a: <http://213.27.167.36/publicaciones/libros-blancos.aspx>

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación. (2004). *Libro blanco. Proyecto de la titulación de Enfermería*. Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación.

Amsen, E. (2008). How can OpenCourseWare improve teaching? Lessons learned from MIT. *The Bulletin. University of Toronto*, May

Arendt, A. M. i Shelton, B. E. (2009). Incentives and disincentives for the use of OpenCourseWare. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 10(5)

Ariño Villarroya, A. (2009). *El movimiento Open. La creación de un dominio público en la era digital*. València: Publicacions de la Universitat de València (PUV).

Ash, J. S., Lyman, J., Carpenter, J., i Fournier, L. (2001). A diffusion of innovations model of physician order entry. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 22-26.

Baldwin, C., Hienerth, C. i von Hippel, E. (2006). How user innovations become commercial products: A theoretical investigation and case study. *Research Policy*, 35(9), 1291-1313.

Barrett, B. F. D., Grover, V. I., Janowski, T., van Lavieren, H., Ojo, A. i Schmidt, P. (2009). Challenges in the adoption and use of OpenCourseWare: Experience of the United Nations University. *Open Learning: The Journal of Open and Distance Learning*, 24(1), 31-38.

Barro Ameneiro, S. (1997). *Las tecnologías de la información y las comunicaciones en el sistema universitario español*. Madrid: Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas (CRUE).

Bates, M. (2007a). Attitudes to the rights and rewards for author contributions to repositories for teaching and learning. *Research in Learning Technology*, 15(1), 67-82.

Bates, M., Manuel, S. i Oppenheim, C. (2007b). Models of early adoption of ICT innovations in higher education. *Ariadne*, 50.

Beal, G. M. i Rogers, E. M. (1960). The adoption of two farm practices in a Central Iowa Community. *Agricultural and Home Economics Experiment Station, Special Report 26*

Bell, S., Foster, N. F. i Gibbons, S. (2005). Reference librarians and the success of institutional repositories. *Reference Services Review, 33*(3), 283-290.

Bernabé Muñoz, I. (2008). Las WebQuests en el Espacio Europeo de Educación Superior (EEES). Desarrollo y evaluación de competencias con Tecnologías de la Información y la Comunicación (TICs) en la universidad. Universitat Jaume I. Disponible a: <http://www.tdx.cat/TDX-0731108-121832>

Bhat, M. H. (2010). Open access repositories: A review. *Library Philosophy and Practice*. Disponible a: <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/hanief2.htm>

Bolívar, A. i de Vicente Rodríguez, P. S. (1999). *Ciclo de vida profesional del profesorado de secundaria: Desarrollo personal y formación*. Bilbao: Mensajero.

Borrego Huerta, Á. (1999). La investigación cualitativa y sus aplicaciones en Biblioteconomía y Documentación. *Revista Española de Documentación Científica, 22*(2), 139-156.

Cárdenas Cristiá, A. i Jiménez Hernández, N. (2007). Acceso universal a la información: de la Educación de usuarios a la Alfabetización informacional. *Bibliotecas. Anales de investigación, 3*, 5-40. Disponible a: <http://site.ebrary.com/lib/universvaln/docDetail.action?docID=10311419>

Carrió, M. M., Curso, D. i Arís, A. (2005). Recursos virtuals per aprendre ciències. En Izquierdo Aymerich, M. (Ed.), *Resoldre problemes per aprendre. Eines d'innovació docent en educació superior* (pp. 65-74). Barcelona: Universitat de Barcelona.

Carson, S. (2008). The OpenCourseWare story: New England roots, global reach. *New England Journal of Higher Education, 23*(1), 30-32.

Carson, S. (2009). The unwallled garden: Growth of the OpenCourseWare consortium, 2001–2008. *Open Learning: The Journal of Open and Distance Learning*, 24(1), 23-29.

Castells, M. (2000). *The rise of the network society* (2nd ed.). USA: Blackwell Publishing.

Centre for Educational Research and Innovation. (2007). *Giving knowledge for free: The emergence of open educational resources*. Danvers, MA: Organization for Economic Co-operation and Development.

Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.

Creaser, C., Fry, J., Greenwood, H., Oppenheim, C., Proberts, S., Spezi, V., et al. (2010). Authors' awareness and attitudes toward open access repositories. *New Review of Academic Librarianship*, 16(S1), 145-161.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research desing. Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks CA etc.: Sage.

Daniels, J. K., Cronje, R. J. i Sokolowski, B. C. (1998). Exchanging medical information with Eastern Europe through the internet. *Technical Communication Quarterly*, 7(3), 301-317.

D'Antoni, S. (2007). Open educational resources and open content for higher education. *Revista De Universidad y Sociedad Del Conocimiento (RUSC)*, 4(1), 1-9.

Davis, P. M. i Connolly, M. J. L. (2007). Institutional repositories evaluating the reasons for non-use of Cornell University's installation of DSpace. *D-Lib Magazine*, 13(3/4)

Declaración conjunta de los ministros europeos de Educación. (1999). *Declaración de Bolonia*. Bolonia.

Dorner, D. G. (2009). Public sector readiness for digital preservation in New Zealand: The rate of adoption of an innovation in records management practices. *Government Information Quarterly*, 26(2), 341-348.

Downes, S. (2007). Models for sustainable open educational resources. *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects*, 3, 29-44.

Duan, Y., He, Q., Feng, W., Li, D. i Fu, Z. (2010). A study on e-learning take-up intention from an innovation adoption perspective: A case in china. *Computers & Education*, 55(1), 237-246.

European Commission. (2001). *From Prague to Berlin*. Bruselas.

Fernández Pérez, P. i Rose, M. B. (2010). *Innovation and entrepreneurial networks in Europe* (1st ed.). New York: Routledge.

Ferrero, S. (2003). Dos generaciones de profesores: actitudes diferentes hacia las TIC. *Elearningeurope.edu*. Disponible a:

<http://www.elearningeuropa.info/es/article/Dos-generaciones-de-profesores%3A-actitudes-diferentes-hacia-las-TIC%2526lt%3Bbr%2526gt%3B%2526lt%3Bfont-color%3D%2526quot%3B%2523888888%2526quot%3B%2526gt%3B>

Finkel, D. (2008). *Ensenyar amb la boca tancada*. València: Universitat de València.

Flick, U. (2004). *Introducción a la investigación cualitativa*. España: Ediciones Morata i Fundación Paideia Galiza.

Frau Linares, J. M. i Sauleda Parés, N. (Edits). (2005). *Investigar en diseño curricular: Redes de docencia en el espacio europeo de educación superior. Vol II*. Alcoi: Marfil.

Fry, J., Proberts, S., Creaser, C., Greenwood, H., Spezi, V. i White, S. (2011). *PEER behavioural research: Authors and users vis-à-vis journals and repositories. Final report*. LISU - Loughborough University.

Galisteo González, D. (2006). La plataforma educativa Moodle en el aprendizaje de un curso de química. Una vía hacia el EEES. En Rodríguez Sumaza, C. i de la Calle Velasco, M. J. (Eds.), *La innovación docente ante el espacio europeo de educación superior* (pp. 541-547). Valladolid: Universidad de Valladolid.

García Aretio, L. (2007). Los docentes: entre tecnófilos y tecnófobos. *BENED*. Disponible a:

<http://e-spacio.uned.es/fez/eserv.php?pid=bibliuned:20099&dsID=tecnófilos.pdf>

García San José, D. (2007). *Innovación docente y calidad en la enseñanza de ciencias jurídicas en el espacio europeo de educación superior*. Murcia: Laborum.

Glaser, B. G. i Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Nova York: Aldine.

Goñi Zabala, J. M. (2005). *El espacio europeo de educación superior, un reto para la universidad: Competencias, tareas y evaluación, los ejes del currículum universitario*. Barcelona: Octaedro.

González García, F. J. (2006). *Innovación educativa y calidad de la docencia universitaria: Proyectos de innovación educativa para la mejora de la práctica docente: Año 2002*. Málaga: Servicio de Innovación Educativa y Servicio de Publicaciones y Intercambio Científico de la Universidad de Málaga.

González Rebollo, M. Á. (2006). Laboratorio remoto: Diseño de una práctica real no presencial. En Rodríguez Sumaza, C. i de la Calle Velasco, M.J. (Eds.), *La innovación docente ante el espacio europeo de educación superior* (pp. 26-32). Valladolid: Universidad de Valladolid.

González Teruel, A., i Barrios Cerrejón, M. (2012). *Métodos y técnicas para la investigación del comportamiento informacional. Fundamentos y nuevos desarrollos*. Gijón: Trea.

Gosling, A. S., Westbrook, J. I. i Braithwaite, J. (2003). Clinical team functioning and IT innovation: A study of the diffusion of a point-of care online evidence system. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 10(3), 244-251.

Gras, L., Mora, J. i Todolí, J. L. (2007). Aprendizaje basado en la resolución de problemas en la asignatura "experimentación en química analítica". En Servei de Formació permanent. Universitat de València (Ed.), *10 experiències en innovació educativa. Jornades de intercanvi de idees entre docents de química de universitats valencianes*. (pp. 39-44). València: Universitat de València.

Guder, C. (2009). Second life as innovation. *Public Services Quarterly*, 5(4), 282-288.

Guinchard, M. i Tenailleau, W. (2007). Biblioflux: Una introducció a los biblioblogs y a los flujos RSS. *Bulletin Des Bibliothèques De France*, 6, 60-64.

Haddow, G. C. (2001). *The diffusion of information retrieval research within librarianship: A communication framework*. Unpublished University of Western Australia, Perth, Western Australia.

Haddow, G. i Klobas, J. E. (2004). Communication of research to practice in library and information science: Closing the gap. *Library & Information Science Research*, 26(1), 29-43.

Hannan, A. i Silver, H. (2005). *La innovació en la ensenya superior: Ensenya, aprendizaje y culturas institucionales*. Madrid: Narcea.

Harrison, T. i Waite, K. (2006). A time-based assessment of the influences, uses and benefits of intermediary website adoption. *Information & Management*, 43(8), 1002-1013.

Holley, R. P. (2009). Random ramblings: Barriers in higher education to open access and institutional repositories. *School of Library and Information Science Faculty Research Publications*, 20

Huberman, M. (1989). The professional life cycle of teachers. *Teachers College Record*, 91(1), 31-57.

Igartua Perosanz, J. J., Badillo Matos, Á., García Gajate, M. i Humanes Humanes, M. L. (2003). *Expectativas hacia el entorno EUDORED por parte del profesorado de la Universidad de Salamanca y gestión del cambio hacia la calidad total en la enseñanza universitaria*. Salamanca: Universidad de Salamanca.

Jacob, M. i Bravo, A. (2001). *Estudio Exploratorio sobre Innovación en el Sector Turístico Balear*. Madrid: Cotec.

Johnstone, S. M. (2005). Open educational resources serve the world. *EDUCAUSE Quarterly Magazine*, 28(3), 15-18.

Kanchanaraksa, S., Gooding, I., Klaas, B. i Yager, J. D. (2009). Johns Hopkins Bloomberg School of public health OpenCourseWare. *Open Learning*, 24(1), 39-46.

Kauffman, R. J. i Techatassanasoontorn, A. A. (2009). Understanding early diffusion of digital wireless phones. *Telecommunications Policy*, 33(8), 432-450.

Kautz, K. i Larsen, E. A. (2000). Diffusion theory and practice: Disseminating quality management and software process improvement innovations. *Information Technology and People*, 13(1), 11-26.

- Keefer, A. (2005). Aproximació al moviment "Open access". *BiD: Textos Universitaris de Biblioteconomia i Documentació, desembre* (15)
- Keefer, A. (2007). Los repositorios digitales universitarios y los autores. *Anales De Documentación, 10*, 205-214.
- Kendall, J. D., Tung, L. L., Chua, K. H., Hong, C., Ng, D. i Tan, S. M. (2001). Receptivity of Singapore's SMEs to electronic commerce adoption. *Journal of Strategic Information Systems, 10*(3), 223-242.
- Kim, J. (2010). Faculty Self-archiving: Motivations and barriers. *Journal of the American Society for Information Science & Technology, 61*(9), 1909-1922.
- Kim, J. (2011). Motivations of faculty self-archiving in institucional repositoris. *The Journal of Academic Librarianship*,
- Kirk, J. L. i Miller, M. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Kirkpatrick, K. L. (2006). OpenCourseWare. An "MIT thing". *Searcher: The Magazine for Database Professionals, November/December*, 53-58.
- Kobayashi, T. i Kawafuchi, A. (2006). *Japan Open Course Ware consortium (JOCW): A case study in open educational resources production and use in higher education* OECD/CERI Report. Disponible a:
<http://www.oecd.org/dataoecd/61/2/37647892.pdf>
- LeCompte, M. D. i Preissle Goetz, J. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research, 52*(1), 31-60.
- Lerman, S. R. i Miyagawa, S. (2002). Open course ware: A case study in institutional decision making. *Academe, 88*(5), 23-27.
- Lim, J. J. (2002). Rewriting the book on Education—Ivy league style. *The Technology Source*. November-December 2002.

Lincoln, Y. S., i Guba, E. G. (1985). *Establishing trustworthiness. Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.

Llorens Largo, F. (2009). La tecnología como motor de la innovación educativa. Estrategia y política institucional de la Universidad de Alicante. *ARBOR Ciencia, Pensamiento y Cultura, CLXXXV extra*, 21-32.

Llorens, F., Bayona, J. J., Gómez, J. i Sanguino, F. (2010). The University of Alicante's institutional strategy to promote the open dissemination of knowledge. *Online Information Review, 34(4)*, 565-582.

Long, P. D. (2002). OpenCourseWare: Simple idea, profound implications. *Syllabus, 15(6)*, 12-14.

Marshall, R. (1995). Variations in the characteristics of opinion leaders across cultural borders. *Journal of International Consumer Marketing, 8(1)*, 5-22.

Martínez Miguélez, M. (2004). *Ciencia y arte en la metodología cualitativa*. México: Trillas.

Martínez Miguélez, M. (2006). Validez y confiabilidad en la metodología cualitativa. *Paradigma, 27(2)*, 7-33.

Martínez Ruiz, M. A. i Carrasco Embuena, V. (2007). *La multidimensionalidad de la educación universitaria: Redes de investigación docente - espacio europeo de educación superior*. Alcoy: Marfil.

Martínez Ruíz, M. A. i Carrasco Embuena, V. (Edits). (2005). *Investigar en diseño curricular: Redes de docencia en el espacio europeo de educación superior. Vol I*. Alcoy: Marfil.

Martins, C. B. M. J., Steil, A. V. i Todesco, J. L. (2004). Factors influencing the adoption of the internet as a teaching tool at foreign language schools. *Computers & Education, 42(4)*, 353-374.

Mercer, H., Rosenblim, B. i Emmett, A. (2007). A multifaceted approach to promote a university repository: The University of Kansas' experience. *OCLC Systems & Services: International Digital Library Perspectives*, 23(2), 190-203.

Ministres europeus d'Educació Superior (1998). Declaración de la Sorbona: Declaración conjunta para la armonización del diseño del Sistema de Educación Superior Europeo. Sorbona.

Ministres europeus d'Educació Superior (2001). Comunicat de Praga. *Vers l'àrea de l'educació superior europea*. Praga.

Ministres europeus d'Educació Superior. (2005). The European higher education area - achieving the goals. *Conference of European Ministers Responsible for Higher Education*. Bergen.

Ministres europeus d'Educació Superior. (2009). Comunicat de Leuven. The bologna process 2020: The european higher education area in the new decade. Leuven. *Conferència de Ministres responsables de l'Educació Superior*.

Ministres europeus d'Educació Superior. (2010). Budapest-Vienna declaration on the European Higher Education area.

Morera Bertomeu, I. (2007). El aprendizaje cooperativo como estrategia didáctica en la docencia de la asignatura "Bases de la química orgánica industrial". In Servei de Formació Permanent. Universitat de València (Ed.), *10 Experiencias en innovación educativa. Jornadas de intercambio de ideas entre docentes de Química de Universidades Valencianas*. (pp. 18-27). València: Universitat de València.

Mustonen-Ollila, E. i Lyytinen, K. (2003). Why organizations adopt information system process innovations: A longitudinal study using diffusion of innovation theory. *Information Systems Journal*, 13(3), 275-297.

Open eLearning Content Observatory Services (OLCOS). (2007). In Geser G., Salzburg Research / EduMedia Group (Eds.), *Open educational practices and resources. OLCOS roadmap 2012*. Austria: OLCOS roadmap.

Organización para la cooperación y desarrollo económicos (OCDE). (2003). *Manual de Frascati. Propuesta de norma práctica para encuestas de investigación y desarrollo experimental* (6ª ed.) Fundación Española de Ciencia y Tecnología (FECYT).

Organización para la cooperación y desarrollo económicos (OCDE) i Eurostat. (2006). *Manual de Oslo. Guía para la recogida e interpretación de datos sobre innovación* (3ª ed.) Tragsa.

Palomo López, R., Ruiz Palmero, J. i Sánchez Rodríguez, J. (2005). *Las TIC como agentes de innovación educativa*. Sevilla: Consejería de Educación. Junta de Andalucía.

Paredes Labra, J. i Estebanell Minguell, M. (2005). Actitudes y necesidades de formación de los profesores ante las TIC y la introducción del crédito europeo. Un nuevo desafío para la educación superior. *Revista de Educación*, 337, 125-148.

Parra Álvarez, M. i Picher Uribes, M. T. (2007). Molecularium. En Servei de Formació Permanent. Universitat de València (Ed.), *10 experiencias en innovación educativa. Jornadas de intercambio de ideas entre docentes de química de universidades valencianas*. (pp. 52-55). València: Universitat de València.

Patton, M. Q. (1987). *Qualitative evaluation methods*. Estats Units: Sage Publications.

Patton, M. Q. (1991). *Qualitative evaluation and research methods* (2 , 4th print ed.). Newbury Park CA etc.: Sage Publications.

Pérez García, M. C., de la Rosa García, M.I., Calvo Bleye, L. I., Domínguez Garrido, M. C., Esandi Batzán, M., Martínez García, C., et al. (2006). Experiencia de innovación docente en el primer curso de la diplomatura de óptica y optometría. In Rodríguez Sumaza C. i de la Calle Velasco, M.J. (Eds.), *La innovación docente ante el espacio europeo de educación superior* (pp. 518-527). Valladolid: Universidad de Valladolid.

Pérez Gómez, Á. I. (2009a). *Contextos y recursos para el aprendizaje relevante en la universidad*. Madrid: Akal.

Pérez Gómez, A. I. (2009b). *Los títulos universitarios y las competencias fundamentales: Los tres ciclos*. Madrid: Akal.

Pérez Pulido, M. i Terrón Torrado, M. (2004). La teoría de la difusión de la innovación y su aplicación al estudio de la adopción de recursos electrónicos por los investigadores en la Universidad de Extremadura. *Revista Española de Documentación Científica*, 27(3), 308-329.

Pérez Rodríguez, M. T., Barbero Díez, A., Arratia García, O., Martín García-Arista, M. A. i Álvarez López, J. (2006). Estrategias de evaluación y autoevaluación adaptadas al EEES. In C. Rodríguez Sumaza i de la Calle Velasco, Mª Jesús (Eds.), *La innovación docente ante el espacio europeo de educación superior* (pp. 121-134). Valladolid: Universidad de Valladolid.

Pernías Seco, P. i Marco Such, M. (2007). Motivación y valor del proyecto OpenCourseWare: la universidad del siglo XXI. *Revista de la Universidad y Sociedad del Conocimiento*, 4(1), 26-10-2008.

Pickton, M. i Mcknight, C. (2006). Research students and the Loughborough Institutional Repository. *Journal of Librarianship and Information Science*, 38(4), 203-219.

Raus, M., Flügge, B. i Boutellier, R. (2009). Electronic customs innovation: An improvement of governmental infrastructures. *Government Information Quarterly*, 26, 246-256.

RICYT, OEA i CYTED. (2001). *Manual de Bogotá. Normalización de indicadores de innovación tecnológica en américa latina y el caribe*. Bogotá: Red Iberoamericana de Indicadores de Ciencia y Tecnología (RICYT) / Organización de Estados Americanos (OEA) / Programa CYTED.

Rodríguez Mondéjar, F. (2000). Las actitudes del profesorado hacia la informática. *Revista Pixel-Bit. Revista De Medios y Educación*, 15(Juny)

Rogers, E. M., Daley, H. i Wu, T. (1980). *The diffusion of personal computers*. Institute for Communication Research: Stanford University.

Rogers, E. M. i Kincaid, L. (1981). *Communication networks: Towards a new paradigm for research*. New York: Free Press.

Rogers, E. M. (1995). *Diffusion of innovations* (4th ed.). New York: Free Press.

Rutherford, L. L. (2008a). Implementing social software in public libraries. an exploration of the issues confronting public library adopters of social software. *Library Hi Tech*, 26(2), 184-200.

Rutherford, L. L. (2008b). Building participative library services: The impact of social software use in public libraries. *Library Hi Tech*, 26(3), 411-423.

Salinas Ibáñez, J. (1998). Rol del profesorado universitario ante los cambios de la era digital. *Agencia Académica*, 5(1), 131-141.

Salinas Ibáñez, J. (2008). *Innovación educativa y uso de las TIC*. Sevilla: Universidad Internacional de Andalucía.

Sikes, P. J. (1985). The life cycle of the teacher. In S. J. Ball i I. F. Goodson (Eds.), *Teachers' lives and careers* (pp. 27-60). London: Falmer Press.

Smith, M. S. i Casserly, C. M. (2006). The promise of open educational resources. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 38(5), 8-17.

Strauss, A. L. i Corbin, J. (1997). *Grounded theory in practice*. Thousand Oaks: Sage.

Strauss, A. i Corbin, J. (2002). *Bases de la investigación cualitativa: Técnicas y procedimientos para desarrollar la teoría fundamentada* (2ª ed.). Colombia: Editorial Universidad de Antioquia.

Tabata, L. N. i Johnsrud, L. K. (2008). The impact of faculty attitudes toward technology, distance education, and innovation. *Research in Higher Education*, 49, 625-646.

Torres Medina, F., Candelas Herías, F. A., Puente Méndez, S. T. i Pomares Baeza, J. (2005). Investigación sobre la incorporación de técnicas multimedia y tecnologías web a la educación colaborativa. In J. M. Frau Linares i N. Sauleda Parés (Eds.), *Investigar en diseño curricular: Redes de docencia en el espacio europeo de educación superior. vol II* (pp. 279-288). Alcoi: Universitat d'Alacant.

Tung, F. i Chang, S. (2008a). Nursing students' behavioral intention to use online courses: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 45(9), 1299-1309.

Tung, F. i Chang, S. (2008b). A new hybrid model for exploring the adoption of online nursing courses. *Nurse Education Today*, 28, 293-300.

Tung, L. L. i Rieck, O. (2005). Adoption of electronic government services among business organizations in Singapore. *Journal of Strategic Information Systems*, 14(4), 417-440.

Unesco. (2002). *Forum on the impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries (final report)*. París: UNESCO. Disponible a: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001285/128515e.pdf>

Unesco. (2005). *Open content for higher education. Perspectives of the providers and issues related to provision. Forum 1 session 2*. París. Disponible a: http://www.unesco.org/iiep/virtualuniversity/forumsfiche.php?queryforumspages_id=16

Universia. (2008). *OCW universia*. Accés el 24-10-2008. Disponible a: <http://ocw.universia.net/ca/>

Valls Pasola, J., Guitart Tarrés, L. i Núñez Carballosa, A. (2007). La innovación en la empresa, el concepto y su medida. In Accid (Ed.), *Innovación* (pp. 37-54). Barcelona: ACCID.

Vest, C. M. (2006). Open content and the emerging global meta-university. *EDUCAUSE Review*, 41(3), 18-30.

von Hippel, E. (2005). *Democratizing innovation*. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT press.

Watson, S. (2007). Authors' attitudes to, and awareness and use of, a university institutional repository. *Serials*, 20(3), 225-230.

Williams, F., Strover, S. i Grant, A. E. (1996). Aspectos sociales de las tecnologías de los nuevos media. In J. Bryant i D. Zillmann (Eds.), *Los efectos de los medios de comunicación. Investigaciones y teorías* (pp. 617-642). Barcelona: Paidós.

Wonglimpiyarat, J. i Yuberck, N. (2005). In support of innovation management and Roger's Innovation Diffusion Theory. *Government Information Quarterly*, 22(3), 411-422.

Xu, H. (2008). The theory analysis of faculty participation in institutional repositories. *CALA Occasional Paper Series*, 1, 2-15.

Yakel, E. i Kim, J. (2005). Adoption and diffusion of encoded archival description. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 56(13), 1427-1437.

Yates, B. L. (2004). Applying diffusion theory: Adoption of media literacy programs in schools. *Studies in Media & Information Literacy Education*, 4(2), 1-12.

Zabalza, M. A. (2003-2004). Innovación en la enseñanza universitaria. *Contextos educativos*, 6-7, 113-136.

ANNEXES

ANNEXES

Annex 1. Correu electrònic de presentació i sol·licitud d'entrevista a les persones responsables de les institucions implicades

Estimat/da professor/a,

el meu nom és Lourdes Margaix Fontestad, professora associada de l'Escola d'Infermeria i Podologia de la Universitat de València.

Estic realitzant una tesi sobre l'opinió dels docents de fisioteràpia i infermeria sobre el moviment open.

He estat parlant amb Àngels Cebrià i m'ha donat el seu mail. M'agradaria tindre una reunió amb vostè per a explicar-li amb profunditat els objectius de la tesi i demanar-li el seu suport.

Esperant la seua resposta, reba una cordial salutació.

--

Lourdes Margaix
Departament d'Infermeria
Escola Universitària d'Infermeria i Podologia
Universitat de València

Annex 2. Carta de presentació de la investigació al personal docent

València, 9 de març de 2009

Estimat/a company/a:

El motiu d'aquesta carta és sol·licitar la seua amable col·laboració amb el projecte d'investigació conduent a la tesi doctoral titulada **“Open Course Ware: Opinions i actituds dels docents universitaris”** que Lourdes Margaix Fontestad (Personal Investigador en Formació) està portant a terme dins del Departament d'Història de la Ciència i Documentació de la Universitat de València, en les titulacions en ciències de la Salut de la mateixa.

Per això ens agradaria conèixer la seua opinió al respecte amb una entrevista personal amb el personal que està realitzant la investigació.

Les dades recollides en la investigació són de caràcter confidencial i no es van a utilitzar per a cap altra finalitat que l'ha que s'ha detallat anteriorment, quedant destruïdes en finalitzar l'estudi. Vosté podrà accedir a les seues dades si ho considera oportú per a modificar-les o anul·lar-les en qualsevol moment.

L'entrevista serà gravada per a facilitar la recopilació de dades. En qualsevol moment de l'entrevista vosté podrà decidir no continuar amb la mateixa.

Si vol col·laborar, presente aquest imprés a la consergeria de l'escola indicant el seu nom i dades de contacte o poses amb contacte amb mi, mirarem de concretar el dia i l'hora de l'entrevista que li vaja bé.

Les dades de contacte de la investigadora són:

Lourdes Margaix Fontestad (professora associada Departament d'Infermeria, Escola Universitària d'Infermeria i Podologia. Universitat de València).

Lourdes.margaix@uv.es

tel.: 678 081 317

Moltes gràcies per la seua atenció,

Lourdes Margaix

Nom: _____

Dades contacte: _____

Annex 3. Consentiment informat

Estimat/a company/a:

El motiu d'aquesta carta és sol·licitar la seua amable col·laboració amb el projecte d'investigació conduent a la tesi doctoral titulada “**Open Course Ware: Opinions i actituds dels docents universitaris**” que Lourdes Margaix Fontestad (Personal Investigador en Formació) està portant a terme dins del Departament d'Història de la Ciència i Documentació de la Universitat de València, en les titulacions en ciències de la Salut de la mateixa.

La Universitat de València s'ha adherit recentment a la iniciativa Open Course Ware (OCW). L'objectiu d'aquesta investigació és estudiar l'adopció de la iniciativa OCW en les titulacions de ciències de la salut de la Universitat de València.

Els objectius específics són:

- en base a la teoria de la difusió de la innovació, quines actituds i opinions tenen els docents de les titulacions de ciències de la salut de la Universitat de València sobre la Iniciativa OpenCourseWare?
- Quines característiques té aquesta innovació segons la nomenclatura emprada per Rogers? (avantatge relatiu, compatibilitat, complexitat, experimentació i visibilitat)
- Quines necessitats de formació tenen els docents d'aquestes titulacions per adherir-se a aquesta iniciativa?
- Quines estratègies s'haurien de tindre en compte per augmentar l'èxit de la implantació de la iniciativa OCW en aquestes titulacions?

Per això ens agradaria conèixer la seua opinió al respecte amb una entrevista personal amb el personal que està realitzant la investigació.

Les dades recollides en la investigació són de caràcter confidencial i no es van a utilitzar per a cap altra finalitat que l'ha que s'ha detallat anteriorment, quedant destruïdes en finalitzar l'estudi. Vosté podrà accedir a les seues dades si ho considera oportú per a modificar-les o anul·lar-les en qualsevol moment.

L'entrevista serà gravada per a facilitar la recopilació de dades. En qualsevol moment de l'entrevista vosté podrà decidir no continuar amb la mateixa.

Les dades de contacte de la investigadora són:

Lourdes Margaix Fontestad (professora associada Departament d'Infermeria, Escola Universitària d'Infermeria i Podologia. Universitat de València).

Lourdes.margaix@uv.es

tel.: 678 081 317

Jo, amb DNI

done el meu consentiment per a la realització d'una entrevista només per a la investigació exposada anteriorment.

Nom:

Investigadora: Lourdes Margaix

Annex 4. Codis resultants de la codificació oberta

1 assignatura	altres coneixen materials meus
100 estudiants	altres formes d'enfocar continguts
2 assignatures	alumne exigiria material al prof.
3 assignatures	alumne fa distribució
4 assignatures	alumne irresponsable no interactua amb prof.
50% associats i titulars	alumne més tranquil a classe
a favor	alumne no acudeix a les classes
a la xarxa ja està tot	alumne pot preparar-se el material
a nivell d'universitat	alumnes accés a la informació
a través SFP	alumnes altres universitats
accés a materials docents altres	alumnes més fàcil accedir
accés a professors associats ciències de la salut	alumnes no dominen TIC
accés a temaris d'altres universitats de prestigi	alumnes no presencials
accés materials multimèdia	alumnes no tenen accés a recursos
accés obert	alumnes presencials
acord general	ampliar continguts i punts de vista
actualitzable	anar amb compte per què tot no és vàlid
adaptar assignatura	aportació a l'estudiant
afavorir autoaprenentatge	aportació al docent
àgil	aportar manuals
agraïment?	aprendre d'altres matèries
ajuda a quantificar les hores no presencials	aprovació del que s'està donant
alguna cosa	assignatura amb continguts actuals
algunes assignatures fàcil	assignatura completa
altre àmbit	assignatura optativa
	assignatura pràctica

assignatures pràctiques	blog personal amb materials de classe
assignatures teòriques	bon domini de TIC
associats posen notes	bona ferramenta
augment competitivitat	canvi difícils
augment interactivitat amb alumnes	canvi materials docents
augment temps dedicació professor	causa fatiga
augmenta qualitat	citar autor
augmentar coneixement	col·lectiva
aula per a comunicació	com a prova pilot
aula per a tasca administrativa	com a guia
aula virtual	com fer transvasament de documents?
aula virtual lenta	comparable a Viquipèdia
aula: fotos i correu electrònic	comparació entre professors
autocrítica de la qualitat docent	compartir experiències com a docents en una matèria
avaluació dels alumnes	compatibilitat aula virtual
avaluació dels professors	compatible aula-OCW
avaluació personalitzada per treballs	competitivitat
avaluació qüestionaris	comunicació altres professors
avaluació treballs	comunicació altres universitats
avantatge important per a l'alumne	comunicació amb alumnes
avantatge OCW	comunicació directa
avantatges aula virtual	comunicació inter professorat
balança	coneix materials altres prof. EUI
bbdd	coneix ocw
bé	coneixement lliure
biblioteca virtual oberta de l'assignatura	coneixement no propietat de ningú
bidireccionalitat	coneixement procés

coneixement producte	crítica del material docent
conèixer bibliografia emprada	curricular
conèixer dificultats	curs específic al centre
conèixer ferramenta	cursos
conèixer procés incorporació	d'acord
conèixer temari i pla d'estudi	d'acord tots professors 1 assignatura
consensuar escola vol participar	debat possibilitats ocw respecte aula virtual en EUI
consensuar format	dedicació un poc de temps
consensuar ideologia	deixar notes
consulta	demo
consulta documents online: tesi...	depén actitud professors envers les TIC
consulta informació lliure per veure altres materials i orientacions	depén disponibilitat de temps
consulta materials d'altres	depén predisposició personal
contagiós	des del punt de vista docent
contingut docent	desapareixen apunts
continguts desconeguts	desavantatge lingüístic
continguts enfocats al lector	desavantatges aula virtual
continguts poden ser utilitzats per altres professors	desavantatges ocw
contrastar infor. veure + i -	descàrrega informació a qualsevol hora
control si continguts adients a la realitat	desconeixement treball altres professors
controlar forma de donar classe i contingut	desfasat
convergència europea	després per titulacions
coordinació (ajuda)	diferents enfocaments assignatura
coordinador de suport tecnològic	diferents metodologies per a la mateixa matèria
crec que sí però no ho puc afirmar	diferents punts de vista
crítica constructiva	difícil

dificultat ocw	espere jubilació
dificultat orientació	estalvi de temps si tot organitzat
difusió amb temps	estan localitzats a un lloc concret
difusió coneixement	estímul
difusió de la informació més ràpida	estratègia global
difusió treball personal del professor	estratègies ocw
discussió científica	estudiant no aprofiten
disponible	estudiants demanen més de l'aula
documents d'interés	estudiants fan valoració dels professors
donar a conèixer escola	estudiants més confiats
donar opcions diversos dies per formació	estudiants poden deixar informació a l'aula virtual
dotar d'aula d'informàtica	estudiants presencials no aprofiten
dotar de recursos multimèdia i ordinadors	exàmens
duplicitat canvi d'informació	excel·lent
econòmic	explicació ocw
edat prof. alta	extern a l'ocw
edició material multimèdia	fàcil
educació de qualitat	facilita interacció amb altres prof.
eina complementària	facilita procés d'aprenentatge dels alumnes
el coneixement és quasi privat	facilitar accés al coneixement d'un prof.
elaboració material docent	facilitar ús
en assignatures estàtiques sí	falta coneixement ferramenta
en detriment docència i investigació	falta de predisposició
en especialitats més flexibles no	falta de reconeixement
enllaços a institucions	falta de temps
enviar material per valoració	falta formació
és possible fer-ho	falta publicitat

falta recursos multimèdia	infermeria no té res publicat
favorable a la convergència europea	informació
felicitació?	informació de qualitat
fer vídeos	informació ha d'estar molt elaborada
finalitat és millorar aprenentatge dels alumnes	informació institucional
fomentar autocrítica	iniciatives sumen recursos
fonamental	interacció altres professors
formació	interactivitat
formació bàsica	intercanvi de documents
formació en centre	intercanvi informació molt important
funcionament ocw	intercanvi material docent amb docents
gent del departament explique a altres	interessant
gravacions en àudio de les classes	interrelació iniciatives entre professors diferents universitats
grups innovació educativa	intrusisme
hi ha que practicar	investigació
homogeneïtzar plans d'estudi	ja estan
iguals continguts	ja ho faig
imatge de l'escola o universitat	jornada
implantació ocw totes assignatures	lleugerament
implicació prof.	l·listats d'alumnes
incentivar informació ocw	lloc concret
inconvenient	Mail
inconvenient ocw	manipulació de documents pels estudiants
inconvenients aula	màrqueting
incorporació gradual	mateix material que en aula virtual
incorporació ocw	mateix problema
individual	

material bibliogràfic a disposició de l'alumne	molt bé
material multimèdia	molt complicat
material propietat del professor	molt oportuna
material tot elaborat	molt poc
materials	moltes funcions sense utilitzar
materials abans de classe	moltes possibilitats
materials assignatura en pàgina web	molts alumnes
materials de qualitat	molts passos abans incorporar-se ocw
materials educatius	moment important
materials importants no els done	motivació del professorat
materials ja elaborats	necessari actitud positiva del prof.
materials més elaborats	necessari classe magistral per entendre
materials poc importants	necessari molt de temps
materials propis	necessari per avançar coneixement i ciència
menys despesa de cerca	necessita consolidar el temari
més adaptat a necessitats de l'assignatura	necessita més informació
més econòmic	necessita temps per revisar material
més formació continguts assignatura	necessitat
més predisposats ús tecnologia	necessitat provar
més recursos	negatiu: crítica destructiva
més suspensos	ni fàcil ni difícil
metodologies didàctiques	no
millor publicar un llibre o articles	no acreditació
millora l'aprenentatge	no aporta res
millorar	no avantatges
millorar docència	no clares
molt actual	no cobreix totes les necessitat

no com a material publicat	no profundament
no compatibilitat aula virtual	no repercussió r.a. altres prof.
no coneix ocw	no revisió per comitè
no domini informàtic	no sap repercussió
no definit temari	no substitueix tutoria presencial
no desmoralitzar-se	no tinc el temari elaborat
no difícil	no tots prof. materials digitals
no duplicar informació	no tots prof. ús aula
no equival a classe presencial	no útil
no fiable	no utilització paper
no forçar incorporació	no utilització totes possibilitats aula
no ho deixaria obert per a la societat	no valorat transcendència
no ho sé	no volen provar coses noves TIC
no inconvenients	només 1 prof. per assignatura
no interès en iniciatives noves	només els matriculats
no la subespecialització	notes en calendari
no més complicat que l'aula	novedosa
no milloraria	noves generacions
no necessita formació complementària	obert per a tots
no necessita prof. tan disponible	ocw com a eina de treball
no necessita provar	opinió accés obert
no negatiu	opinió dels alumnes
no opinió	opinió dels professors
no penjat a l'aula	opinió moviment open favorable
no possible	opinió ocw
no pot empitjorar	optativa
no problema	orientacions crear el material

penja avisos	possibilitats de classe tradicional
penja temes després de classe	pràctica no possible
penjar apunts	prep. material docent
penjar ppt	presentació individual
per als docents	prestigi
per este sistema no s'arriba a la societat	principis open Access
per improvisar	problema
pèrdua de temps	problema amb el professorat
perfilar redactat	problema assignatura completa
però si paregudes	problema en les persones
personal	problema ocw
pilotatge algunes assignatures	problema publicació fotos
pioners	problemes amb altres prof. de = matèria
pla de treball	procés de canvi pla estudis
plantejar objectius	procés de transició
plantejar treballs individuals	procés elaboració dels continguts
poc a poc sí	procés i resultat beneficiós al prof.
poca investigació	prof. joves + ganes de treballar
podria prescindir de la web	prof. joves poca experiència docent
por a la crítica d'altres prof.	prof. majors + dificultat
por a la mala utilització	prof. majors no ganes de canviar
por dels professors a plagis de material	prof. reticents als canvis de temari
posar-ho en marxa amb gent disposta	professionals competents
positiu	professor busca el seu benefici no del alumne
positiu si millora aprenentatge	professor vinculat
positiu: més adhesions al ocw	professorat veure avantatges
positiva	professors i gent externa

professors no dominen TIC	repetir-ho moltes vegades
professors no tenen recursos	replantejar la forma de donar docència
professors reticents a mostrar el seus temes	reprografia
professors sense ganes de treballar	resistència per pensar que mal ús
programari lliure (moodle)	resistència pq creiem que la classe és nostra
programes obsolets	resolució problemes
projecte amb recompensa econòmica	respecte propietat intel·lectual
propietat intel·lectual de les fonts	responsabilitat social
propietat intel·lectual del professor	restar temps de
provar ocw	retalls premsa
publicitat	reticent per alguns materials
quadern de pràctiques	retocar material
qualitat	reunió departament
qualitat materials a internet discutible	revisió del material per
quantas més assignatures més fàcil	rigor a l'elaborar materials docents
que es vol aconseguir	satisfacció professional
ràpida	seguiment de classe amb ordinador personal
rebuig	sempre accessible
recanvi generacional	sense restriccions
recolzament institucional	sensibilitzar professorat
recomana altres professors	si
reconeixement autoria	si avantatges visibles augment incorporació
reconeixement hores emprades	si imposar ocw-resultats negatius
reconeixement per universitat	si normativa des de la UV
rectorat establira mecanismes generals	si prof. canvia assignatura
rejovenir la plantilla de professors	si se sap utilitzar
repertori de documents	

si sense restar importància a la classe presencial	ús aula dificultat del professor
socialitzar coneixement	ús aula facilitat dels alumnes
sotmès a la crítica	ús personal
suport necessari	ús TIC
tauló d'assignatura	útil gravació classes
tècnic	útil per orientar a prof. que comencen
tel. mòbil	utilitat ocw
temes	utilització aula
temps penjar materials	utilització aula virtual
tot es comenta	utilització materials d'altres prof.
tot material complet i ordenat	utilitzar tots mateix sistema i ferramenta
totes	utopia
totes assignatures	validació estudis científics
totes assignatures haurien d'estar preparades	valoració per part altres professors
tots els canvis costen	valorar conveniència
tots els estudiants accés a Internet	valorar valor afegit ocw
tots estem fent el mateix	visibilitat
tots materials	veure experiències positives
tots treballs disponibles	web d'accés obert
transcendir a altres prof. propers	
transvasament informació	
treballs classe digitals	
troncal	
tutories per correu electrònic	
una ferramenta més	
universitats de prestigi	